

SLAGEN DAM

Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige
- en omfattningsundersökning

Eva Lundgren, Gun Heimer, Jenny Westerstrand, Anne-Marie Kalliokoski

SLAGEN DAM

Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige
– en omfångsundersökning

Eva Lundgren, Gun Heimer, Jenny Westerstrand, Anne-Marie Kalliokoski

Brottsoffermyndigheten
Box 470
901 09 UMEÅ

Uppsala Universitet
Box 821
751 08 Uppsala

Produktion
Grafisk design: Kombi Marketing AB
Omslag: Daniel Norman
Tryck: Åströms tryckeri AB, Umeå 2001

Publikationen kan beställas från:
Fritzes Offentliga Publikationer
Postadress 106 47 Stockholm
Fax: 08-690 91 91, tel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@liber.se

ISBN 91- 973223-7-7

Innehållsförteckning

Företal	5
Förord	7
Summa våldserfarenheter	8
KAPITEL 1	
Studiens tillblivelse	11
Forskningsmässigt sammanhang	11
Enkätens utformning	15
Metodologiska utgångspunkter	16
Konsekvenser för frågeformuleringen	18
Metod	20
KAPITEL 2	
Våld inom sexuella relationer	23
Våld utövat av tidigare make/sambo	23
Våld från nuvarande make/sambo	27
Kontrollerande beteenden	29
Samband	31
Tar det aldrig slut?	33
Barnen som vittnen till och offer för våldet	34
Våld från pojkvänner som kvinnan inte bott tillsammans med	36
KAPITEL 3	
Våld utanför sexuella relationer	39
Omfång, våldstyp och frekvens	39
Senaste våldshändelsen	41
Oro för våld	43
KAPITEL 4	
Senaste våldshändelsen oavsett relation	45

KAPITEL 5

Vart vänder sig kvinnorna	48
Polisanmäldes den senaste våldshändelsen?	48
Vart vänder sig då kvinnor som utsatts för våld av en man i en sexuell relation?	51

KAPITEL 6

Våldet, en fråga om hälsa och livsvillkor?	53
Fysiska och psykiska besvär och våldserfarenheter	53
Hur menar kvinnorna att våldserfarenheterna har påverkat dem?	56
Självmod; tankar och försök	58
Våld och den fysiska skadebilden	59
Läkemedelskonsumtion	59
Våld i samband med graviditet	60

KAPITEL 7

Sexuella trakasserier	63
Summa upplevda trakasserier	63
Vem trakasseras?	64
Vem trakasserar?	66

KAPITEL 8

Myter om våld?	68
----------------------	----

KAPITEL 9

Sammanfattning och kommentar	73
Förslag	83

APPENDIX

1. Enkät	88
2. Förberedelser av studien	123
3. Etikgranskning	126
4. Metod	127
5. Tabeller	131
Litteraturlista	138

Företal

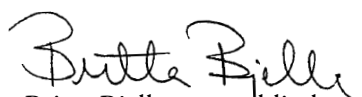
Kvinnofridsreformen är en rättspolitisk milstolpe, som även väckt internationellt intresse. Skärpt lagstiftning kan dock i sig inte lösa det allvarliga samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor utgör. Reformen kombinerades därför med krav på såväl förändrade grundutbildningar som fortbildningssatsningar för att ge kunskap om makt och våld i nära relationer, för att öka förutsättningarna för professionellt bemötande av både brottsoffer och förövare.

I samband med Kvinnofridsreformen uppdrog regeringen dessutom till Brottsoffermyndigheten att genomföra en särskild brottsofferundersökning angående mäns våld mot kvinnor. Myndigheten gav i sin tur Eva Lundgren, som innehar en av regeringen tillsatt professur med särskild inriktning på våld mot kvinnor, och Gun Heimer, docent och chef för RiksKvinnoCentrum, i uppdrag att ansvara för det konkreta genomförandet.

Undersökningen visar en hög svarsfrekvens trots att många av frågorna måste sägas vara närgånget personliga. Tigandets tid tycks vara förbi. Kvinnor i olika åldrar kan och vill uttrycka sina upplevelser av hot och våld. Tillsammans ger kvinnorna en bild av sakernas tillstånd som är en massiv utmaning av myten om Sverige som ett redan jämställt land. Det handlar om hot och våld som innebär allvarliga kränkningar av kvinnors mänskliga rättigheter. Undersökningens resultaten skärper allvaret i regeringens påpekande i Kvinnofridspropositionen om att insikterna måste öka om den manliga kulturens kopplingar till våld mot kvinnor.

Resultaten angår alla, men de markerar ett särskilt professionellt ansvar för de som är verksamma inom rättsväsendet, socialtjänsten eller hälso- och sjukvården liksom för forskare och utbildare.

Läs, begrunda och agera för kvinnofrid.

Britta Bjelle, generaldirektör

Förord

Regeringen och Brottsoffermyndigheten anslog 1998 medel för genomförandet av en omfångsundersökning om våld mot kvinnor. Studien är den första svenska i sitt slag.

Inledningsvis utformades ett frågeformulär som efter pilottest sändes ut till 10.000 kvinnor. Urval, utskick och insamling skedde i samarbete med SCB. Därefter har svaren bearbetats statistiskt, data sammanställts och tolkats. Denna första rapport presenterar huvudresultaten i studien.

I projektet har jur. kand. Jenny Westerstrand, Uppsala universitet, varit anställd som koordinator. Ansvarig för de statistiska bearbetningarna är Anne-Marie Kalliokoski, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet. Maria Eriksson, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet och Kristina Stensson, Rikskvinnocentrum, Uppsala, har deltagit i projektets inledning respektive slutskede. Tack för era bidrag till projektets genomförande.

Till alla de kvinnor som besvarat enkäten och därigenom bidragit till att vi vunnit ny och viktig kunskap om mäns våld mot kvinnor, om kvinnors erfarenheter av våld och om sambanden mellan de olika våldsformerna riktas också vårt tack. Vi är övertygade om att den kunskap vi erhållit och nu presenterar kommer att göra stor nytta i kampen mot våldet.

Eva Lundgren
Professor i sociologi

Gun Heimer
Docent/överläkare

Summa våldserfarenheter

Nästan varannan kvinna, 46 procent, har utsatts för våld av någon man efter 15-årsdagen.

56 procent av alla kvinnor har trakasserats sexuellt.

Nästan var fjärde kvinna mellan 18 och 24 år, 22 procent, har utsatts för våld under det senaste året.¹

Totalt har 46 procent av alla kvinnor efter sin 15-årsdag erfarenheter av våld från någon man. 12 procent av kvinnorna har varit utsatta under det senaste året.

Fysiskt och sexuellt våld och hot

Var fjärde kvinna, 25 procent, har efter sin 15-årsdag upplevt *fysiskt våld* från någon man. 5 procent har utsatts för fysiskt våld under det senaste året.

Var tredje kvinna, 34 procent, har åtminstone en gång efter sin 15-årsdag utsatts för *sexuellt våld* av en man. Under det senaste året har 7 procent erfarenheter av detta.

Nästan var femte kvinna, 18 procent, har erfarenheter av att bli *hotade* av en man någon gång efter sin 15-årsdag. 4 procent av kvinnorna har utsatts för hot under det senaste året.

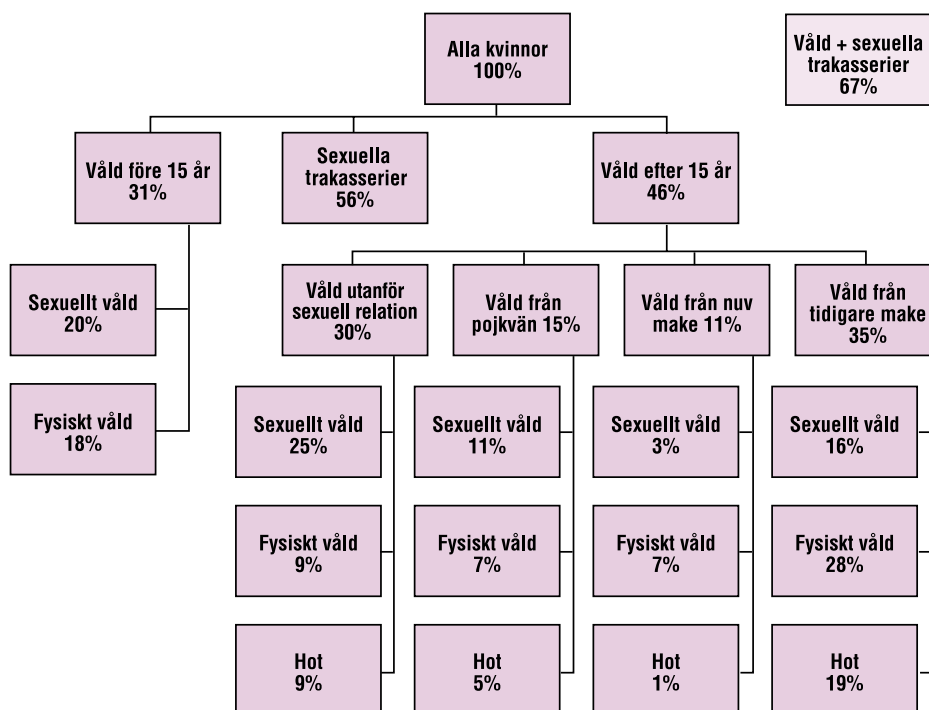

Fig 1. Omfattningen av mäns våld mot kvinnor uppdelat på förövare och typ av våld

Ålder	Våld senaste året %	n
18-24	22.4	934
25-34	12.2	1536
35-44	10.9	1530
45-54	8.5	1620
55-64	9.2	1304
Totalt	11.9	6926

Tabell 1. Kvinnor utsatta för våld under de senaste 12 mån. i olika åldersgrupper, samt andel utsatta av alla kvinnor. (radprocent)

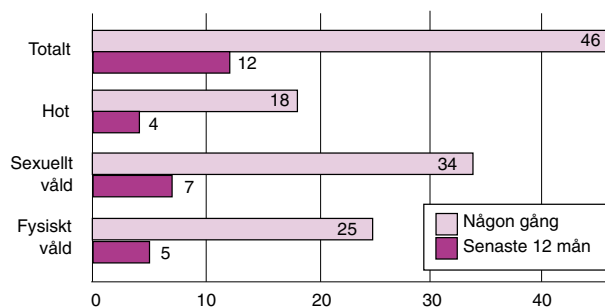

Fig 3. Kvinnor utsatta för våld efter 15-årsdagen, efter typ av våld. (%; n=6926)

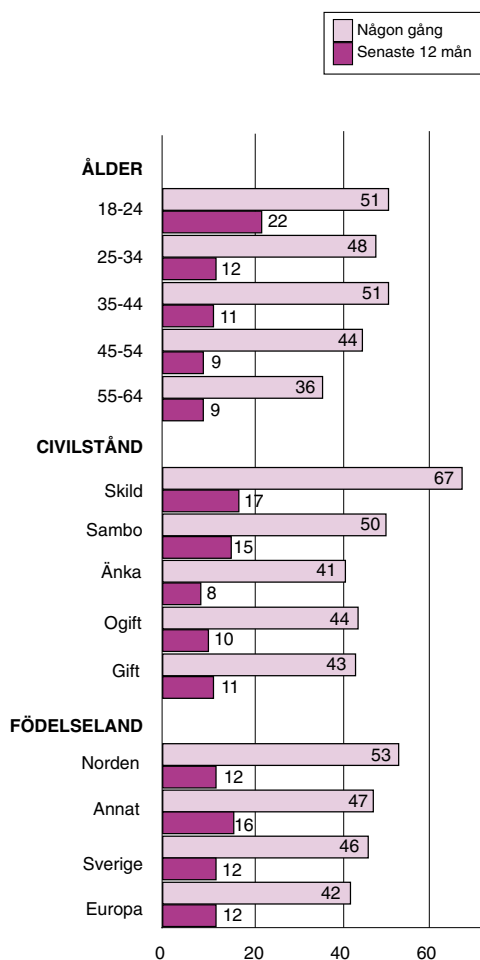

Fig 2. Kvinnor utsatta för våld av en man efter 15-års ålder efter bakgrundsvariabler (%)

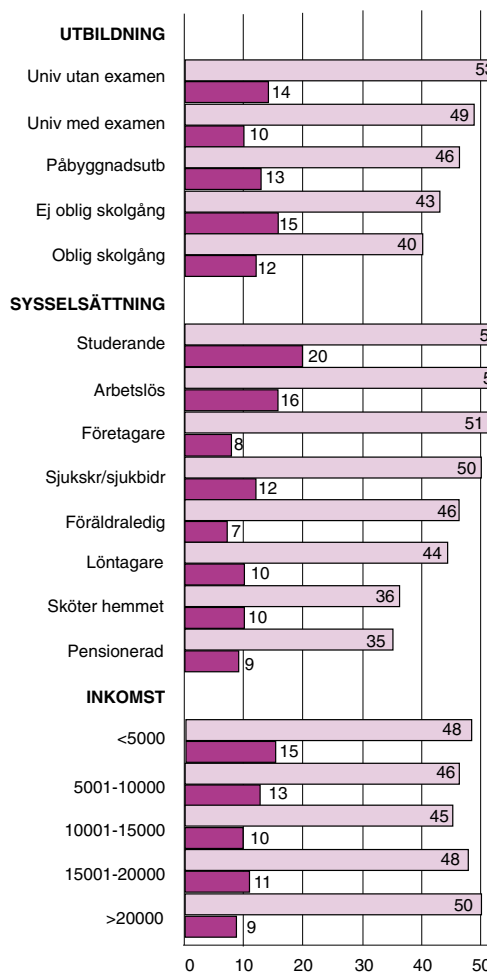

Fig 4. Kvinnor utsatta för våld av en man efter 15-årsdagen, efter bakgrundsvariabler (%)

Våld under det senaste året och ålder.

Erfarenheter av våld under det senaste året är vanligast i åldersgruppen 18-24 år. Nästan var fjärde kvinna (22 procent) har utsatts i denna åldersgrupp. Av kvinnorna i åldern 25-34 år och 35-44 år har 12 respektive 11 procent utsatts för våld. Bland kvinnorna 45-54 år och 55-64 år är siffran 9 procent.

Sexuella trakasserier

Sammanlagt har 56 procent av kvinnorna utsatts för sexuella trakasserier, 16 procent under det senaste året. Nära två tredjedelar av kvinnorna i åldern 18-24 och 25-35 år har trakasserats sexuellt.

Summan av upplevt våld och trakasserier

Sammanlagt 67 procent av Sveriges kvinnor mellan 18 och 64 år har utsatts för våld av en man efter sin 15-årsdag och/eller trakasserats sexuellt.

Sammanfattning och kommentar

Siffrorna illustrerar att våld mot kvinnor långt ifrån är ett marginellt problem. Nästan varannan kvinna har någon gång efter sin 15-årsdag utsatts för våld, en kunskap som gör att det inte längre är möjligt att betrakta våld mot kvinnor som ett marginellt och isolerat problem som kan hanteras utanför diskussionen om relationen mellan män och kvinnor i samhället i övrigt. Våldserfarenheterna är därtill för många kvinnor inte avlägsna; framför allt unga kvinnor har erfarenheter av att utsättas under det senaste året.

Den kunskap vi genom denna studie har fått om det könsrelaterade våldets omfattning måste resultera i åtgärder för att stoppa våldet, åtgärder som tar i beaktan just våldets omfattning och därmed dess förbindelse med kvinnors och mäns vardag.

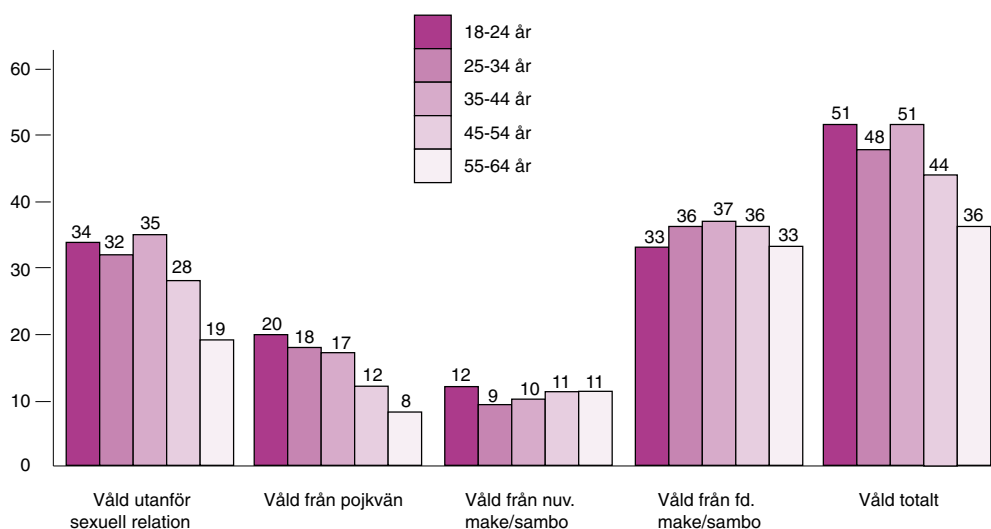

Fig 5. Våld i olika relationer för olika åldersgrupper (%)

Studiens tillblivelse

Forskningsmässigt sammanhang

Vår studie är den första större nationella undersökning som genomförts i Sverige med syfte att studera omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Resultaten är intressanta, inte bara på grund av studiens storlek och den höga svarsfrekvensen – 70 procent av de 10 000 tillfrågade kvinnorna besvarade enkäten, innehållande ca 350 frågor – utan också på grund av de kunskaper om våld mot kvinnor som bidragit till att forma studiens upplägg och genomförande. I vårt arbete har den kunskap som feministisk forskning² om våld och våldsutsatta kvinnor utvecklat varit av central betydelse, och vi har med hjälp därav utformat en studie vars resultat ger ökade kunskaper om våldets omfattning, om kvinnors erfarenheter av våld, sambanden mellan olika våldstyper och om konsekvenser av våldet. Studien kan därmed komma att bidra till att belysa våldets omfattning och dess resultat kan utgöra en bas för framtida våldsforskning.

Ända fram till år 2001 har det saknats statistiska uppgifter om hur vanligt förekommande våld mot kvinnor är. Överlag har det fram till nyligen i Sverige saknats forskningsbaserad kunskap om våld mot kvinnor och teoriutvecklingen om könsrelaterat våld är alltjämt ett eftersatt forskningsområde. Ändå har det sedan 70-talet skett en närmast explosionsartad utveckling av den genusorienterade forskningen om våld mot kvinnor, i Norden

och internationellt. Norge har sedan 80-talets mitt haft två stora forskningsprogram om våld mot kvinnor³ och Finland har för en tid sedan fått sitt första forskningsprogram om kön och våld.⁴

Avsaknaden i Sverige av forskningsbaserad kunskap om våld mot kvinnor har medfört att våldet behandlats som ett marginellt fenomen och insatser från samhällets sida har färgats av en sedan länge inarbetad syn – närmast att likna vid en diskursiv sanning – på våldsverkaren som en avvikande, ovanlig man och av våld som något som förekommer i speciella, socialt belastade miljöer.⁵ En viktig utgångspunkt för den genusorienterade våldsforskningen var att finna alternativ till den rådande synen på våld som en fråga om ”avvikande” individers beteende.⁶ Ett kvalitativt metodgrepp där våldsutsatta kvinnors erfarenheter stod i centrum supplerade den tidigare kvantitativa forskningen. Fokuseringen på kvinnornas erfarenheter var en reaktion på att den etablerade forskningen analyserade våldets orsaker utan att synliggöra kvinnors erfarenheter och därmed utan att synliggöra könsdimensionen och studera förhållanden mellan makt och kön. Drivkraften var att förbättra kvinnors livsvillkor och att bekämpa den ojämlikhet samhället rymmer och som underordnar kvinnor män.

Enligt det norska forskningsprogrammet ”Kvinnemishandling” (1986-1991), kom ”(k)vinneforskningen [...] som ett kritiskt alternativ till forskning som i hoved-

sak fokuserade på avvikande personliga kjennetegn ved mannen som kunne forklare at han ikke visste hva han gjorde, og avvikende personlige kjennetegn ved kvinnen som kunne forklare at hun ønsket å bli offer.⁷ Den våldsanvändande mannens beteende förklaras av hans patologi, exempelvis av att han lider av bristande impuls kontroll, eller med individualpsykologiska förhållanden så som en ”störning”, ”sjukdom” eller annan t.ex. sexuell avvikelse. Också socialt betingade förklaringsgrunder används, som en olycklig barndom eller ”det sociala arvet.”⁸ Kvinnoforskningen reagerade mot den ansvarsförskjutning mellan förövare och offer som blev resultatet och man började problematisera begrepp som ”normalt”, ”onormalt” och ”avvikande”.⁹ Man förde in kön som ett analytiskt begrepp i våldsforskningen och problematiserade och analyserade våldet ur ett strukturellt perspektiv, ett perspektiv som resulterade i nya frågeställningar.¹⁰

Genom den nya kritiska kvinnoforskningen skapades en ny förståelse av problemen och våld mot kvinnor fick status som en offentlig och samhälls angelägenhet som måste bekämpas på politisk nivå. Kunskapsluckorna i Sverige kring våld är emellertid alltjämt stora. Inga ansträngningar har gjorts för att samla och granska de få och spridda forskningsinsatserna om våld mot kvinnor, eller för att utveckla och fördjupa en forskningsbaserad kunskap, vilket krävs för att effektivt kunna bekämpa våldets omfattning. Bland annat märks detta i att inget större forskningsprogram finns eller har funnits i Sverige om våld mot kvinnor.

Kvinnovåldskommisionen, mer än en milstolpe

Mycket viktiga attitydförändringar till våld mot kvinnor har skett från politiskt håll¹¹ där flera initiativ har tagits för att såväl lagstiftningsvägen som genom exempelvis särskilda anslag till polis och sjukvård stävja mäns våld mot kvinnor.¹² Inte minst är dessa attitydförändringar tydliga inom lagstiftningsområdet. Under 80-talet förändrades sexualbrottslagstiftningen. Efter 1982 års sexualbrottsutredning¹³ (vars förslag trädde i kraft 1984¹⁴) kom misshandel på allmän plats och våldtäkt att falla under allmänt åtal. 1988 infördes lagen om besöksförbud, en lag vars syfte var att skydda personer som trakasseras och förföljs ”framför allt kvinnor som utsätts för misshandel och andra övergrepp.”¹⁵ Lagen blev snabbt ett använt, om än inte alltid verksamt, instrument i kampen mot våldet. Antalet beviljade besöksförbud mot män ökade från 62 stycken år 1988 till 2295 år 1999.¹⁶

1993 tillsattes den s.k. Kvinnovåldskommisionen av dåvarande socialminister och vice statsminister Bengt Westerberg. Kommisionen, under ledning av riksdagsledamoten, numera generaldirektör Britta Bjelle, gavs i uppgift att ”ur ett kvinnoperspektiv göra en översyn av frågor som rör våld mot kvinnor och föreslå åtgärder för att motverka sådant våld.”¹⁷ Kvinnoperspektivet förtydligas sedan i texten som synonymt med det perspektiv kvinnoforskningen givit på våld mot kvinnor. Genom detta initiativ fördes kvinnoforskningen, politiken och juridiken samman i kampen mot våld mot kvinnor, vilket har givit Sverige en tätplats internationellt när det gäller lagstiftning på området.

En huvuduppgift för Kvinnovåldskom-

missionen var att göra en översyn av brottsbalkens 6:e kapitel om sexualbrotten. Det var då ca tio år sedan 1982-års sexualbrottsutredning lade fram sitt betänkande. Lagstiftaren menade att eftersom det skett betydande förändringar i synen på våld mot kvinnor under den tid som förflutit mellan de båda utredningarna var det angeläget med en översyn av inte bara sexualbrotten utan även andra straffrättsliga bestämmelser. Kommissionen kom med en rad genomgripande förslag om förändringar i lagstiftning med anknytning till våld mot kvinnor och barn. Av dessa kom några av de föreslagna ändringarna i brottsbalken att läggas fram av regeringen i prop. 1997/98:55 Kvinnofrid. En kommitté med uppgift att se över hela sexualbrottslagstiftningen, materiellt, systematiskt och lagtekniskt, tillsattes, delvis som en följd av kommissionens påpekanden om bristen på skydd för kvinnor och barn som utsätts för våld.¹⁸

Ett av de mer centrala förslag som Kvinnovaldscommissionen lade fram var införande av ett nytt brott; kvinnofridsbrottet. Förslaget antogs med vissa förändringar och med rubriceringen *grov kvinnofridskränkning*.¹⁹ Till grund för det nya s.k. kvinnofridsbrottet ligger kunskaperna om normaliseringsprocessens verkningar och de upprepade kränkningarnas betydelse för den våldsutsatta kvinnan.²⁰ Det nya brottet avser att höja straffvärdet för sådana upprepade, var för sig relativt lindriga, handlingar som kan leda till betydande kränkning för den utsatta personen. Lagstiftaren har därmed tagit hänsyn till den förändring av kvinnan som successivt sker under våldsprocessens gång och att kränkningar som var för sig kan synas

tämligen lindriga, ur ett processperspektiv allvarligt påverkar kvinnan negativt varför deras straffvärde är högt. Också andra ändringar i lagstiftningen rörande våld mot kvinnor följde i anslutning till Kvinnofridscommissionens arbete. Regeringens proposition 1997/98:55 Kvinnofrid innehöll bland annat förslag om en utvidgning av våldtäktsbrottet, kriminalisering av könsköp och en skärpning av jämställdhetslagen på flera punkter.²¹ Från politiskt håll har sålunda tämligen omfattande ansträngningar gjorts för att anpassa lagstiftningen om våld efter den forskningskunskap som numera finns om hur våldet påverkar de kvinnor som utsätts.

Kvinnovaldscommissionens uppdrag innebar enligt direktiven att också undersöka om kriminalstatistiken borde könsuppdelas i högre utsträckning, i syfte att ge ett bättre underlag för att bedöma brottsutvecklingen avseende våld mot kvinnor.²² Kriminalstatistiken uppmärksammar dock endast den brottslighet som kommer till polisens kännedom. Då mörkertalen är stora beträffande våld mot kvinnor förblir en stor del av våldet mot kvinnor osynligt.²³ Generellt talar man om att endast 25 procent av all brottslighet anmäls.²⁴ Mörkertalen när det gäller våld mot kvinnor är sannolikt högre än för våldsbrott generellt. Tre faktorer anses särskilt påverka benägenheten hos brottsoffret att göra en polisanmälan; brottets allvarlighetsgrad, relationen till gärningsmannen samt platsen där brottet förövades. Detta indikerar att mycket av det våld som utövas mot kvinnor aldrig anmäls eftersom denna typ av våld inte sällan utövas av en partner till kvinnan, i deras gemensamma bostad.²⁵ Bristen på kunskaper om den verkliga omfattningen av våld

mot kvinnor påverkar allvarligt samhällets möjligheter att bekämpa den brottslighet som våldet innebär. Vidare ger den befintliga kriminalstatistiken om våld ingen djupare kunskap angående offrets situation och konsekvenserna av våldet, varför många angelägna frågor har förblivit obesvarade.

Kvinnovåldskommissionen ansåg tiden vara kommen att genomföra den första stora svenska offerundersökning angående förekomsten av våld mot kvinnor. En brottsofferundersökning hade 1993 genomförts i Kanada, vilken bidrog med viktiga kunskaper om våldets utbredning.²⁶ En liknande undersökning i Sverige skulle enligt kommissionen kunna "öka kunskapen om omfattningen och utbredningen av våld mot kvinnor och ge en inblick i andra faktorer av betydelse för att förebygga sådant våld, samt minska skadeverkningarna av det våld som förekommer."²⁷ Den skulle också öka kunskaperna om vilka resurser som skall sättas in för att bekämpa det våld som kvinnor utsätts för. Uppdraget att genomföra en brottsofferundersökning gavs efter regeringens beslut till Brottsoffermyndigheten.²⁸ Myndigheten uppdrog i sin tur åt professor Eva Lundgren och docent överläkare Gun Heimer, båda verksamma vid Uppsala universitet, att genomföra undersökningen.

Dominerande perspektiv på våld i Sverige

En i Sverige vanligt förekommande förklaringsmodell när mäns våld mot kvinnor ska förstås, är *individualpsykologisk*. Denna förklaringsmodell har i huvudsak lanserats av kliniskt arbetande psykologer och urvalet i de studier som genomförts

baserar sig på ett kliniskt urval. Enligt detta synsätt knyts våldet till den enskilde våldsutövande mannen, han betraktas som "störd", "sjuk" eller på annat sätt "avvikande", och förklaringen till varför han slår söks i hans personlighet.²⁹ I detta betraktelsesätt ligger föreställningen om våldet som enstaka, avvikande händelser, utövat av speciella onormala män. Eventuellt betraktas även de kvinnor som utsätts för våld som på något sätt avvikande, exempelvis som "otillräckliga" eller "provocerande".³⁰ Vid sidan av detta perspektiv har ett *socialt orienterat perspektiv* haft starkt inflytande på förståelsen om mäns våld mot kvinnor.³¹ Det har utvecklats bland annat inom kriminologin och urvalet i de studier som görs baseras i huvudsak på män som kommit till kriminalstatistikens kännedom som dömda, åtalade eller enbart misstänkta för olika typer av vålds- eller sexualbrott. Också dessa män kan förstås som "avvikande". Fokus inom denna riktning läggs på sociala förhållanden på den våldsanvändande mannens sida, så som social utslagenhet, alkoholproblem, arbetslöshet. De båda perspektiven kan också kombineras, som när "det sociala arvet" knyts till s.k. revictimisering.³² Dessa förhållanden, antingen de föreligger nu eller var förhanden i mannens barndom, antas orsaka hans våldsanvändning. Ett annat och besläktat sätt att förstå våld mot kvinnor kan sägas stödjas på s.k. *systemteori*, där den "speciella våldsamma familjen" sätts i centrum och relateras till familjen och dess struktur, dess slitningar och obalanser. De systemteoretiska förklaringsmodellerna koncentreras på balansen mellan individerna i familjen, där parterna ses som tämligen jämbördiga medan syste-

matisk maktobalans mellan män och kvinnor förbises.

Ett nytt perspektiv, här representerat av Kvinnovaldskommisionen, började efterhand göra sig gällande. I direktiven till Kvinnovaldskommisionen står att ”kommisionen tillkallas för att ur ett kvinno-perspektiv göra en översyn av frågor som rör våld mot kvinnor och föreslå åtgärder för att motverka ett sådant våld.”³³ *Kvinnoperspektivet* definieras därpå som synonymt med ett kvinnoforskningss-perspektiv, vilket enligt Kommissionen innebar att ”våldet måste ses ur ett köns-maktperspektiv”.³⁴ Ett samhälle som fördelar makten och kontrollen mellan kvinnor och män lika tar ett viktigt steg mot att bekämpa våldet mot kvinnor, menar kommissionen.³⁵ Att män utövar våld mot kvinnor kan alltså på ett strukturellt plan ses som ett uttryck för manlig överordning och den kan manifesteras i faktiska fysiska attacker mot kvinnan, men också genom mindre drastiska företeelser så som sexuella trakasserier eller genom verbala kränkningar. Det våld män utsätter kvinnor för uttrycker dock inte bara överordningen, det bidrar också, enligt detta synsätt, till att återskapa den och till att forma mäns och kvinnors syn på vad det innebär att vara man respektive kvinna.

Enkätens utformning

Huvudsyftet med undersökningen har varit att skapa en så tydlig bild som möjligt av hur omfattande mäns våld mot kvinnor är. I all typ av forskande verksamhet är det dock mycket svårt att få fram en bild av ”Hur det ser ut”, så också i detta arbete. Inte bara enkätens uppsplittrade och fragmentariska form samt dess krav på förenkling av frågeställningarna sätter

sina begränsningar för vilken kunskap som kan utvinnas. Därtill är det också svårt att ställa frågor om våldserfarenheter. Om kvinnor som utsätts för våld i en relation befinner sig i en process av förändring och nedbrytning, en process där mannens våldshandlingar har blivit kontinuerliga och successivt får en ny betydelse och där gränser flyttas vart efter, kan vi inte tro att enkla frågor av typen ”har du blivit misshandlad?” kommer att ge oss den bästa bilden av hur vanligt förekommande våld mot kvinnor är. De frågor forskaren ställer till kvinnor om våld måste tränga bakom eventuella omtolkningar och minimaliseringar av våldet om vi ska nå kunskap om kvinnors erfarenheter.

En omfattande postenkätstudie om mäns våld mot kvinnor genomfördes 1997 i Finland,³⁶ och svarsfrekvensen i den finska studien blev hög. På grund av detta, och då möjligheten att lägga grunden för andra nordiska och europeiska jämförande studier ansågs viktig, valdes enkätformen även för den svenska studien.³⁷ Frågorna har formulerats och grupperats på ett sätt som gör jämförelser med den finska studien möjliga.

Förberedande arbete med enkäten

Innan enkäten sändes ut pilottestades den i flera grupper. Varje grupp lämnade kommentarer på enkäten, vilken justerades i relation till dessa.³⁸ I huvudsak ställde sig kvinnorna positiva till enkätens utformning och kritik mot dess längd framkom endast i liten utsträckning. Inga genomgripande förändringar av enkäten behövde göras till följd av pilotgruppernas kommentarer, men mindre justeringar gjordes som enligt vår bedömning avsevärt ökade framför allt enkätens läsbarhet.

Till projektet har också en referensgrupp varit knuten.³⁹ Referensgruppen har sammanträtt två gånger och då grundligt diskuterat studiens upplägg och enkätens utformning. Valet av referensgrupp till studien träffades på grund av de medverkandes kompetens att arbeta med statistik och metod och/eller sin kunskap inom forskningsområdet våld mot kvinnor.

Etikgranskning

Omfångsundersökningen, inklusive enkätens utformning, har underkastats etikgranskning av HSFR:s etikkommitté. Kommittén tillstyrkte studien sedan de fått en komplettering rörande skyddet för de deltagande informanterna. Kommittén betonade särskilt vikten av att det tydligt skulle framgå att deltagandet i undersökningen var frivilligt.⁴⁰

Metodologiska utgångspunkter

Vi har frågat efter kvinnornas erfarenheter av våld, vilket innebär att vi i arbetet med att konstruera enkäten har behövt förhålla oss till att kvinnor gör egna tolkningar av vilka erfarenheter de förstår som våld.

Den som har ambitionen att förstå något om våld och den som vill ställa frågor till andra i ämnet upptäcker snart att man har liten hjälp av vardagens definitioner, ofta hämtade från juridiken. Tvärtom framstår ganska snart juridikens fasta avgränsningar i olika brottskategorier som oanvändbara när man ska rikta frågor till kvinnor om vilka erfarenheter de har av att utsättas för våld. Det finns inga vattentäta skott mellan olika former av våld. Hur kan man exempelvis skilja mellan sexuellt och fysiskt våld? Innebär inte mycket av det sexuella våldet ett använ-

dande av fysiskt våld? Och hur ser gränsen mellan hot om våld och våld ut? För den kvinna som blivit slagen är ett hot om ny misshandel en realitet som kan skrämma lika mycket som det faktiska våldet. Likaså kan hotelser om att döda kvinnan uttalas medan tidigare uttalade hotelser om våld sätts i verket, vilket gör att hot om våld och våld framstår som mycket svåra att särskilja. Dessa och andra frågor om definitioner av våld, samt valet av kategorier att ordna frågorna om våld i har varit nödvändiga och ständiga följeslagare under arbetet med enkäten och i analysen av svaren.

Våld som ett kontinuum

Begreppet våldets *kontinuum* ringar in "sexual violence", en kontinuerlig serie av händelser av fysiska, verbala och sexuella övergrepp, av män mot kvinnor. Begreppet sexual violence inkluderar "any physical, visual, verbal or sexual act that is experienced by the woman or girl, at the time or later, as a threat, invasion or assault, that has the effect of hurting her or degrading her and/or takes away her ability to control intimate contact", hädan efter kallat *könsrelaterat våld*.⁴¹ Enligt detta synsätt är hot, våld och sexuella övergrepp handlingar som inte kan renodlas från varandra, de kännetecknas av att *gränserna är flytande mellan dem* och att *handlingarna glider in i varandra*. Ett sexuellt övergrepp kan även innebära fysiskt våld eller hotelser, hot om våld kan relateras till tidigare våldshandlingar, osv. Kvinnans erfarenheter av en våldshändelse kan också ta färg av och relatera till andra erfarenheter hon har av könsrelaterat våld, och skarpa gränser låter sig därför inte dras mellan de olika formerna av våld. Trots att separata vålds-

handlingar kan ta sig olika uttryck är en *gemensam nämnare* att den utsatta kvinnan drabbas negativt. Med hjälp av kontinuumtanken kan vi se *sambanden* mellan våldets olika former, där grovt våld finns på *samma skala* som mindre grova, kanske icke kriminaliserade och till och med accepterade handlingar. Begreppet knyter därmed samman mer vanligt förekommande uttryck för sexism, med kriminella våldshandlingar.

Med begreppet kontinuum blir det alltså möjligt att förstå att handlingar som i juridisk mening definieras som relativt lindriga kan innebära ett explicit eller implicit hot för den utsatta kvinnan, dvs vara allt annat än lindriga för henne. Därigenom ges samtidigt en förståelse av hur kvinnor ofta minimerar betydelsen av våldshandlingar, t.ex. genom att jämföra med hur mycket värre det hade kunnat vara; hotet kunde ha varit fysiskt våld, den sexuella kränkningen kunde ha varit en våldtäkt.

Tanken om våldet som ett kontinuum innebär att alla former av könsrelaterat våld förstås som allvarliga; begreppet skall inte uppfattas som ett sätt att skapa hierarkier av mer och mindre allvarliga övergrepp. Däremot kan begreppet användas i analyser av omfattningen av olika former av könsrelaterat våld på så sätt att det pekar på att det finns former av könsrelaterat våld som de flesta kvinnor upplever någon gång under sitt liv, och som de troligen också kommer att uppleva vid upprepade tillfällen.

Våldets dynamik och normaliseringsprocess

Våld är inget entydigt fenomen vilket illustreras inte minst av diskussionen ovan.

Definitionsproblemen, som är en central del av förståelsen av våldet, innebär för de utsatta kvinnorna att det kan vara svårt att benämna och definiera de egna erfarenheterna. Men också att leva i en våldsam relation *förändrar* de involverade parterna, inklusive deras (om)tolkningar och förståelser av våldet. Begreppet *våldets normaliseringsprocess* fångar in dessa förändringar genom att peka på att kvinnor som lever med män som misshandlar dem lever i en process där gränser förflyttas och där våldshandlingarna successivt får en ny betydelse.⁴² Ett angrepp som av en utomstående skulle uppfattas som våld kan av kvinnan istället ses som ett uttryck för att något är fel med henne; våldet har fått en ny betydelse där mannens förståelse har blivit giltig även för kvinnan. Hon övertar hans tolkningar av våldet som ett uttryck för hennes misslyckande som kvinna.

Intervjustudier visar vidare att det är svårt för kvinnor att tolka och sätta ord på våld de utsatts för av män i nära relationer.⁴³ En av orsakerna till detta är stereotypa föreställningar om våld som ett marginellt problem, att det utövas under speciella omständigheter, att det riktas mot en speciell sorts kvinnor samt att det utövas av en speciell sorts män.⁴⁴ Många kvinnor känner därtill ett starkt inre motstånd, både inför att identifiera sig själva som "misshandlade kvinnor" och att se på sina makar/sambos som "misshandlare", det vill säga att identifiera både sig själva och sina partners som avvikare från normen för jämställda parförhållanden. Kvinnor som utsatts för våld av sina partners känner dessutom rädsla, skuld och skam. Att definiera våldet som något annat än just våld och på så sätt minimera allvarligheten i detta våld, kan vara ett sätt att hantera dessa

våldserfarenheter. Om våldet utövats inom en relation och om det pågått över tid och fått en mer systematisk karaktär förstärks denna dynamik genom normaliseringsprocessen.⁴⁵

I intervjuer med kvinnor som har lämnat våldsamma män framträder en betydelsefull skillnad i deras retrospektiva förståelse av detta våld, jämfört med hur de såg på mannens handlingar medan de fortfarande levde i relationen med mannen och i våldet.⁴⁶ Det visar sig vara först när kvinnan är ute ur relationen och våldet som hon fullt ut kan sätta ord på dessa erfarenheter, som just våld. Denna skillnad i tolkningsmöjligheter kan förstås mot bakgrund av våldets dynamik och normaliseringsprocess, och mannens kontroll av kvinnan genom våld kombinerat med t.ex. hjärntvätt, isolering av henne samt växling mellan våld och värme. En förutsättning för att kvinnan ska kunna tolka mannens våldshandlingar som just våld är att hon inte längre normaliserar dessa handlingar, och att hon inte längre internaliserar hans bild av henne som "problemet". Denna "avnormaliseringsprocess" är en social process, som förutsätter att kvinnans isolering brutits och att mannen inte längre har samma kontroll över henne. Den förutsätter även att hon inte längre behöver riskera att utsättas för ytterligare våld. Paradoxalt nog kan en av de anpassningsstrategier som kvinnor använder sig av för att undvika att utlösa våld, så länge de lever i relationen och i våldet, innebära att de inte kan tolka och sätta ord på dessa handlingar som just våld.

Konsekvenser för frågeformuleringen

De våldserfarenheter vi frågar om i enkäten kan, sett ur de perspektiv som diskuteras ovan, vara mycket svåra att benämna och definiera för kvinnorna. De gängse definitioner av våld som omger oss i samhället ger uttryck för en fragmentariserad syn på våld med fasta avgränsningar mellan olika gärningstyper och deras allvarlighetsgrad och kan sakna motsvarighet i hur kvinnan själv skulle definiera sina erfarenheter. När man skall konstruera en postenkät om könsrelaterat våld, för att få en bättre bild av hur vanligt det är att kvinnor utsätts för könsrelaterat våld, hur våldet ser ut och hur det påverkar kvinnorna, är det viktigt att göra bruk av kunskap om hur kvinnorna tolkar sina erfarenheter, relaterat till vilken slags relation kvinnan lever i och vilken situation hon befinner sig i.

Frågor som följer relationer istället för gärningstyper

Relationen till gärningsmannen har stor betydelse för hur kvinnan tolkar det våld hon utsätts för. Därför, och för att komma förbi det motstånd kvinnan kan känna inför att berätta om svåra och kränkande erfarenheter, är enkäten uppbyggd så att frågorna om våldserfarenheter kommer "stegvis" och i en ordning som *följer kvinnans relation till gärningsmannen, istället för gärningstypen i sig*. Vi startar också med frågor om mer avlägsna erfarenheter, dvs inte om erfarenheter av att utsättas för våld av män i *nära* relationer. Enkäten har därigenom blivit längre än om frågorna hade grupperats efter gärningstyper eftersom respondenten får besvara samma frågor flera gånger, fast beträffande män i olika relationer. Att ställa frågorna efter våldstyperna hade också

bidragit till att upprätthålla en förståelse av våldet där kvinnans erfarenheter fragmentiseras och hålls åtskilda, istället för att de tolkas i ett sammanhang med varandra och i ett livssammanhang.

Vi vet att enkätens frågor kan vara mycket känsliga. Också av den anledningen har vi ställt frågor om det som är *minst nära* först, så att frågor om okända män och ytligt bekanta kommer före frågor om män som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med, eller som hon har eller har haft en sexuell relation med *och* bott tillsammans med. Enkätens upplägg liknar därmed ett slags närmande, där kvinnan gradvis kan gå från det avlägsna och, som vi antar, mindre känsliga till att närma sig sådant som är svårt att både benämna och smärtsamt att tänka på. Det blir också lättare för kvinnan att påminna sig saker som hon har "glömt"; det som har varit för smärtsamt för att komma ihåg kan hämtas fram igen, stegvis och lite mindre smärtsamt. Därmed tar enkäten hänsyn till att kvinnan ofta tolkar våld inom nära relationer på ett annat sätt än våld hon utsatts för av en främling.

Vi har gjort följande uppdelning i olika relationer:

- **Män som respondenten inte har och inte har haft en sexuell relation med (exempelvis grannar, vänner, arbetskamrater, släktingar eller okända män)**
- **Pojkvänner och andra män respondenten har eller har haft en sexuell relation med men inte bor eller har bott ihop med**
- **Nuvarande make eller sambo**
- **Före detta make eller sambo**

Ytterligare en tanke med att låta frågorna följa *relationer* istället för *gärningstyper* har varit att enkäten därmed har kunnat anpassas till att ringa in områden som bedömts särskilt viktiga att ställa.⁴⁷ Exempelvis har frågor om *fysiskt våld* ställts utförligare i sektionen om nuvarande respektive före detta makar/sambos, än för övriga relationer. Frågor om *kontrollerande beteenden* förekommer bara i avsnittet rörande nuvarande respektive f.d makar/sambos. Frågor om *sexuella trakasserier* har endast ställts angående män som kvinnan inte har haft en sexuell relation med och alltså inte angående nuvarande eller före detta makar/sambos eller pojkvänner.⁴⁸

Konkreta frågor

Beträffande själva *frågornas formulering* har vi gjort dessa så *konkreta* som möjligt. Även här är ambitionen att tränga igenom de eventuella omtolkningar och bagateliseringar av våldet som kvinnorna kan göra. För den kvinna som lever i en relation där våld förekommer i någon regelbunden mening kan frågan "har du blivit misshandlad?" vara irrelevant. Istället för att kategorisera frågorna efter våldstyper – som "har du misshandlats?", "har du våldtagits?" – har vi valt att fråga konkret: har mannen "slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål eller sparkat dig?", "knuffat, hållit fast eller släpat dig?", "bankat ditt huvud mot något?" etc. Beträffande sexuella övergrepp är frågorna ställda på samma konkreta vis, exempelvis frågar vi "har din nuvarande make/sambo någonsin tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något annat sätt?"

De erfarenheter vi har frågat om kan grovt delas in i:

- **Fysiskt våld**
- **Sexuellt våld**
- **Hot om våld**
- **Kontrollerande beteende**
- **Sexuella trakasserier**

Våld, en sammanhållen förståelse

Enligt tanken om könsrelaterat våld som ett *kontinuum* är hot, våld och sexuella övergrepp handlingar som inte kan renodlas från varandra, de kännetecknas av att gränserna är flytande mellan dem. Också i kvinnornas svar ser vi detta; många har erfarenheter av alla typer av våld och deras våldserfarenheter är inte enstaka. När vi i rapporten nedan, i analysen av resultaten, talar om *våld* avses enligt detta synsätt *fysiskt våld*, *sexuellt våld* och *hot*. I fall då en uppsplittring har ansetts behövlig, för att illustrera skillnader i erfarenheter som kan kopplas till variabler som ålder exempelvis, anges detta genom att termerna *fysiskt våld*, *sexuellt våld* och *hot* används. I analysen växlar vi sålunda mellan att splittra upp våldstyperna och att hålla dem samman.

Tanken om våldet som ett kontinuum samt tolkningsperspektivet om våldets normaliseringsprocess har sålunda givit betydande konsekvenser för utformningen av enkäten. Som framgår nedan har dessa perspektiv också spelat roll för hur materialet har analyserats.

Metod

Då ett viktigt mål för undersökningen var att beskriva vilka erfarenheter kvinnor i Sverige har av våld från män efter sin 15-årsdag, valde vi att göra undersökningen på ett stort urval (N=10 000) för att på så vis kunna få tillräckliga data även för undergrupper av kvinnor i det svenska samhället.⁴⁹

I Finland genomfördes 1997 en enkätundersökning om våld mot kvinnor⁵⁰. Vi tog intryck av denna och ville så långt som möjligt ge den svenska enkäten en liknande utformning som den finska, för att möjliggöra jämförelser mellan länderna. Enkäten består av 115 frågor i olika sektioner uppdelade efter vilken relation som finns eller har funnits mellan kvinnan och mannen.

Insamlingen av data gjordes i samarbete med Statistiska Centralbyrån. Ett sannolikhetsurval av 10 000 kvinnor i åldrarna 18-64 år boende i Sverige drogs ur SCB:s register över totalbefolkningen. Datainsamlingen genomfördes mellan 15 oktober 1999 och 27 januari 2000. Ett tack- och påminnelsekort skickades ut den 27 oktober, varefter ytterligare två påminnelser med nya enkäter skickades ut i november samt i december. När datainsamlingen var avslutad hade 6926 svar inkommit, vilket innebär en svarsfrekvens på 70,1 procent. Det totala bortfallet uppgick sålunda till 2 957. Med hänsyn till det långa frågeformuläret samt frågornas känsliga natur måste svarsfrekvensen anses vara hög.⁵¹ Vi tolkar kvinnornas höga svarsvilja som ett uttryck för att de frågor enkäten tar upp, liksom sättet vi ställt frågorna på, fångar upp kvinnornas erfarenheter. Trots att frågorna väcker smärtsamma minnen hos många kvinnor, eller kan antas ha tagit viss tid att fylla i, har kvinnorna besva-

rat och returnerat enkäten till oss. 43% av kvinnorna som besvarade enkäten sva-

rade ja på frågan om de var villiga att delta i en eventuell uppföljande intervjustudie.

-
1. Med senaste året avses den senaste 12-månadersperioden.
  2. Feministisk forskning används synonymt med kvinnoforskning och genusrelaterad forskning.
  3. Forskningsprogram om kvinnemishandling 1986-91 och Forskningsprogram om seksualiserat vold. NAVF.
  4. Makt, våld och kön, Finlands Akademi.
  5. Brantsæter 2001
  6. Ibid: kap. 9
  7. NAVF Rapport 1, 1985 s. 6f
  8. Brantsæter 2001 s. 323
  9. Se t.ex. Brantsæter 2001
  10. Sociologen Ann Edwards har tecknat en översikt över utvecklingen inom den moderna feministiska forskningen, vilken enligt henne har fokuserat 1) våld som en avgörande del i upprätthållandet av manlig dominans, 2) sexualiserat våld som ett sammanhållet problem (dvs istället för att en uppdelning görs mellan våldtäkt, misshandel, incest, osv tas ett samlat analytisk grepp om företeelserna med fokus på att allt utgör exempel på kvinnoförtryck) och 3) sexualitet som en social konstruktion och dess relation till våld, makt och mäns kontroll över kvinnor. För en översikt av forskningsfältet se Jeffner 1997 kap 7.
  11. 1990 inrättade regeringen en speciell professur i sociologi, särskilt kvinnoforskning med inriktning mot våld mot kvinnor, som innehas av Eva Lundgren sedan 1993. BRÅ övertog 1996 den officiella rättsstatistiken från Statistiska Centralbyrån. Regeringen fastslog i prop. 1997/98:55 att det var angeläget att arbetet bedrevs skyndsamt med att förbättra statistiken när det gällde våldsbrott mot kvinnor. Se också not 12 om insatser på sjukvårdens område.
  12. För att bedriva kartläggning, forskning, utbildning och information rörande kvinnor som misshandlats och våldtagits, samt för att förbättra omhändertagandet av de våldsutsatta, beslutade regeringen hösten 1994 att inrätta ett nationellt resurs- och kunskapscentrum vid Kvinnokliniken i vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. På så vis tillkom Rikskvinnocentrum för kvinnor som våldtagits och misshandlats, RKC, som leds av docent och överläkare Gun Heimer.
  13. SOU 1982:61
  14. Prop. 1983/84:105, bet. 1983/84:JuU25, rskr. 1983/84:332, SFS 1984:399
  15. Prop. 1987/88:137 s. 9
  16. Rikspolisstyrelsen, Kirunaenheten.
  17. SOU 1995:60 Kvinnofrid, Del A s. 49
  18. Dir. 1998:48 Översyn av lagstiftning om sexualbrott. SOU 2001:14.
  19. Prop. 1997/98:55
  20. Prop 1997/98:55 s. 74 ff samt Lundgren 1993 och 1995
  21. Förbudet mot könsköp utreddes inte av Kvinnovaldscommissionen utan frågan bereddes i SOU 1995:15 Könshandeln. Regeringen behandlade dock denna fråga tillsammans med införandet av brottet grov kvinnofridskränkning i prop 1997/98:55. Förbudet är inte infört i brottsbalken, utan är utformat som en egen lag (1998:408).
  22. Först från 1981 är det möjligt att ur den officiella statistiken särskilja antalet anmälda våldsbrott där kvinnan är offret.
  23. Mörkertalet anger relationen mellan det faktiska antalet brott och det synliga eller anmälda antalet brott. Om t.ex. mörkertalet är 1, anmäls alla begångna brott. Om mörkertalet är 2, är det faktiska antalet brott dubbelt så stort som det synliga antalet brott. Källa BRÅ, <http://www.bra.se/web/brott/rattsvasendet/ordlista.html>, 2001-01-10.
  24. Heimer & Nysten 1999 s. 3
  25. Ibid:1999
  26. Statistics Canada 1993
  27. SOU 1995:60 Kvinnofrid s. 91
  28. Prop. 1997/98:130 s. 149
  29. Brantsæter 2001 kap 9, Lundgren 1994 s. 25-32
  30. Bergman 1989. Se också NAVF Rapport 1, 1985 s. 6f
  31. Brantsæter 2001 kap 9

32. Teorier om revictimisering syftar till att lyfta fram samband mellan att förövaren själv varit utsatt för övergrepp som barn och att vederbörande som vuxen utsätter sin omgivning för våld.

33. Dir. 1993:88 s.1

34. SOU 1995:60 Kvinnofrid s. 106

35. Ibid.

36. Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland. Markku Heiskanen, Minna Piispa, Statistikcentralen, Finland, Justice 1998:20. 1993 genomfördes en undersökning i Kanada om omfattningen av mäns våld mot kvinnor med hjälp av telefonintervjuer. Statistics Canada 1993

37. Eftersom de frågor som enkäten tar upp på många sätt är mycket känsliga, diskuterades under projektets inledande fas huruvida en postenkät alls kunde användas. Skulle kvinnor med våldserfarenheter lägga ifrån sig enkäten när frågorna blev för svåra? Eller skulle kvinnorna bli provocerade av att frågorna var så pass ingående ställda och enkäten så lång? I tidigare svenska studier som undersökt känsliga frågor har man valt intervjuformen (Sex i Sverige. Om sexualitet i Sverige 1996. Bo Lewin, red. s. 31). Argumenten har främst varit att längden på en postenkät måste vara mycket begränsad liksom att hopp mellan frågor inte kan göras i en enkät på samma sätt som i en intervju. Samtidigt hade den finska postenkäten, vars längd och frågeinnehåll ligger nära den svenska, nått en mycket hög svarsprocent. Vi bestämde oss, efter att ha vägt argumenten för och emot en enkät (där jämförbarheten med Finland var ett bland flera tungt vägande skäl) att välja enkätformen för studien.

38. För en utförligare diskussion om resultaten av pilottesterna, se appendix 2.

39. I referensgruppen medverkade Eckart Kühlhorn, Brottsförebyggande rådet, Monika Olsson, Brottsförebyggande rådet, Britta Bjelle, generaldirektör för Brottsoffermyndigheten, Bo Lewin, docent vid Uppsala universitet, Maud Eduards, professor vid Stockholms universitet, Gunnel Gustafsson, professor vid Umeå universitet samt Sven-Olof Isacson, professor vid Lunds universitet.

40. För utförligare beskrivning av etikgranskningen, se appendix 3.

41. Kelly 1988 s. 41

42. Lundgren 1993

43. Kelly 1988

44. Ibid

45. Lundgren 1993

46. Mellberg. Opublicerad avhandling under färdigställande. Se litteraturlista.

47. Det hade givetvis varit önskvärt att ställa ingående frågor om alla typer av våld i alla typer av relationer men behovet av att begränsa enkätens omfattning vägde här tyngre. Vi utvecklar kort de överväganden som ligger bakom valet av specifika frågor till de olika relationerna under respektive avsnitt.

48. I juridisk mening är sexuella trakasserier ett arbetsrättsligt begrepp. Vi har dock valt att "utvidga" vår definition av begreppet till att inkludera också trakasserier som kvinnan utsätts för *utanför* en arbetsrelation, men av en man med vilken hon inte har eller har haft en sexuell relation.

49. Se också appendix 4. 117 kvinnor hade avlidit eller emigrerat varför det effektiva urvalet uppgick till 9 883 kvinnor.

50. Heiskanen & Piispa 1998

51. Se not 37.

KAPITEL 2

Våld inom sexuella relationer

Frågor om våld inom sexuella relationer har ställts angående

1. Män som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med, men inte bott tillsammans med
2. Nuvarande makar/sambos
3. Före detta makar/sambos

Då kriminalstatistiken indikerar att fysiskt våld mot kvinnor är vanligast förekommande inom nära relationer ansåg vi det viktigt att i de sektioner i enkäten som behandlar nära relationer (nuvarande respektive tidigare makar/sambos) ställa fler och mer precisa frågor om det fysiska våldet.⁵²

Formuleringarna av frågorna siktar på att tränga igenom eventuella omtolkningar och bagatelliseringar av våldet.

Våld utövat av tidigare make/sambo

- 35 procent av kvinnorna som varit gifta eller sammanboende med en man har utsatts för våld av den tidigare maken/sambon.
- Hälften av de frånskilda⁵³ kvinnorna har utsatts för våld av en tidigare make/sambo.

De siffror vi presenterar i detta avsnitt är beräknade på antalet kvinnor som har haft åtminstone en tidigare make eller sambo. Antalet i denna grupp uppgår till 2755 st.

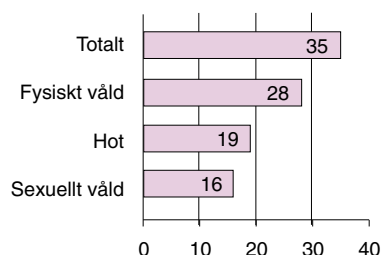

Fig 6. Typ av våld kvinnor utsatts för i tidigare äktenskap eller samboförhållande (%; n=2755)

Fysiskt våld

Sammanlagt har sju konkreta frågor ställts om kvinnornas erfarenheter av fysiskt våld från en tidigare make/sambo. De frågor vi har ställt är desamma för nuvarande makar/sambos som för tidigare makar/sambos. Frågorna rör om mannen kastat något på kvinnan som kunde göra henne illa, om han knuffat, hållit fast eller släpat henne, slagit henne med knytnäven, med något hårt föremål eller sparkat henne, tagit stryptag på henne eller försökt kväva henne, bankat hennes huvud mot något eller hotat med eller använt skjutvapen eller annat vapen.⁵⁴

- Totalt har 28 procent erfarenheter av att en tidigare make/sambo utsatt dem för fysiskt våld.

Nästan var fjärde kvinna, 23 procent, har blivit knuffad, fasthållen eller släpad av den före detta maken/sambon. 16 procent har blivit slagna med knytnäven eller ett hårt föremål eller blivit sparkade av en man de tidigare varit gift eller sambo med och 13 procent har fått hårda föremål eller föremål som kan skada kastade på sig. 8 procent har erfarenheter av att mannen tagit stryptag på dem eller försökt kväva dem. 7 procent har fått huvudet bankat mot något hårt och 6 procent av kvinnorna uppger att mannen använt eller hotat med kniv, skjutvapen eller annat vapen.

Under det senaste året har 3 procent blivit knuffade, släpade eller fasthållna. 2 procent har fått saker som kunde skada dem kastade på sig. 1 procent har blivit slagna med knytnäven, ett hårt föremål eller sparkade.

Sexuellt våld

Fyra frågor har ställts om sexuellt våld. Vi har frågat om kvinnans före detta make/sambo har *tvingat* henne till någon form av sexuell aktivitet genom att hota henne,

hålla fast eller göra henne illa på något annat sätt, om han *försökt tvinga* henne till någon sexuell aktivitet genom att hota henne, hålla fast eller göra henne illa på något annat sätt, om han *tvingat eller försökt tvinga* henne till någon sexuell aktivitet när hon inte kunnat försvara sig för att hon sovit eller varit drogad, samt slutligen om han *har tagit sexuellt på henne mot hennes vilja*, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama henne.

• Totalt har 16 procent av kvinnorna erfarenheter av **sexuellt våld** från en tidigare make/sambo.

7 procent av kvinnorna har blivit tvingade till någon sexuell aktivitet av en tidigare make eller sambo genom att han hotat henne, hållit fast henne eller på annat sätt gjort henne illa. 8 procent av kvinnorna har erfarenhet av att exmaken/sambon försökt tvinga henne till sex. 13 procent av kvinnorna uppger att de utsatts för att bli tagna på sexuellt mot sin vilja av en tidigare make eller sambo.

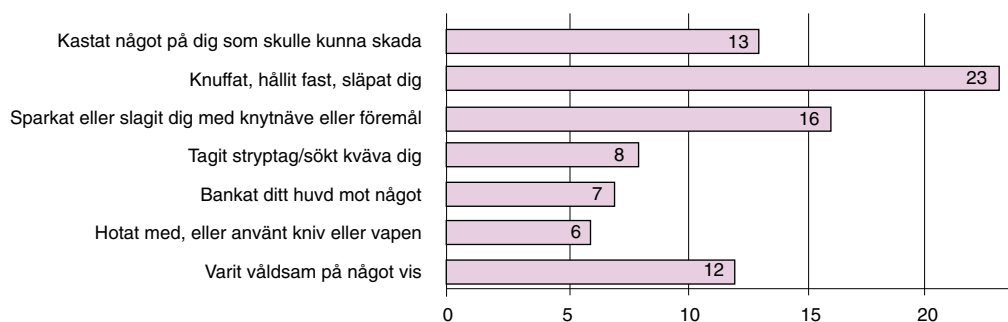

Fig 7. Har någon tidigare make/sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt? (Ja i %, n=2755)

Hot

Beträffande hotelser finns en fråga om mannen hotat kvinnan med att göra henne illa fysiskt.

- **Totalt har knappt var femte kvinna, 19 procent, blivit hotad av en tidigare make/sambo.**

Två procent har blivit hotade av en före detta make /sambo under det *senaste året*.

Hur frekvent var våldet?

Vi har ställt två frågor om hur många gånger kvinnorna utsatts för våld av sin tidigare make/sambo, dels hur många gånger det skett under det *senaste året* och dels hur många gånger det skett tidigare. Kvinnorna kan alltså ha fyllt i båda dessa frågor beroende på hur deras våldserfarenheter ser ut.

- **Sammanlagt rapporterar närmare två tredjedelar, 64 procent, med våldserfarenheter från en tidigare make/sambo, om fler våldshändelser än en.**

38 procent av kvinnorna som utsatts för våld av sin tidigare make/sambo uppger att de utsatts för sexuellt eller fysiskt våld eller hot 2-10 gånger och 17 procent att de blivit utsatta 11-50 gånger. Var tionde kvinna med våldserfarenheter har utsatts fler än 50 gånger. Sammanlagt har 27 procent av kvinnorna med våldserfarenheter från tidigare make/sambo blivit utsatta fler än 10 gånger. Endast 20 procent uppger att de utsatts en gång.

Frekvens	%
1 gång	19.9
2-10 gånger	38.2
11-50 gånger	16.6
>50 gånger	9.5
Ej Svar	15.8

Tab 2. Frekvens av våld från tidigare make/sambo (% av kvinnorna som besvarat frågan, n=941)

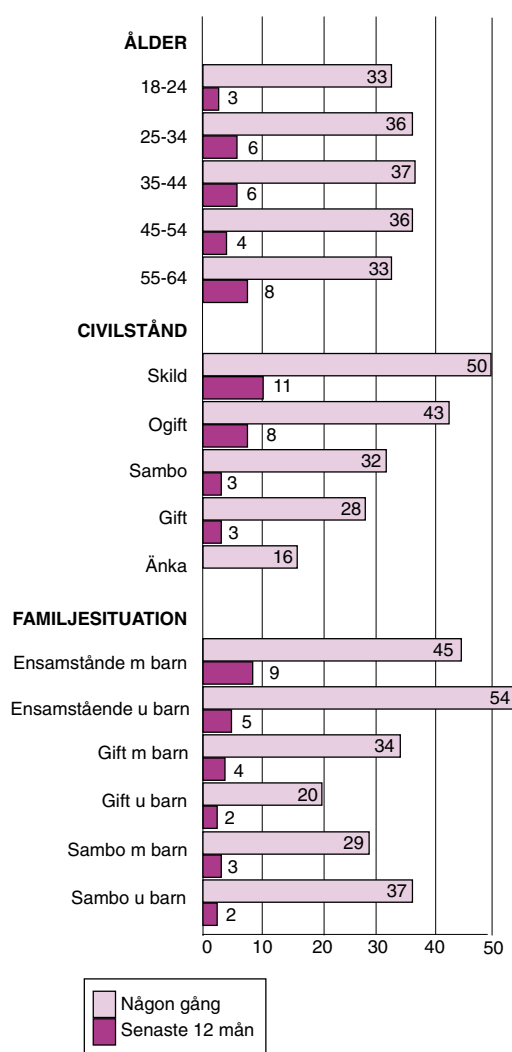

Fig 8. Kvinnor utsatta för våld från tidigare make eller sambo efter kvinnans bakgrundsvariabler (% av kvinnor som haft tidigare make/sambo)

Ålder

Erfarenheter av våld från en tidigare make/sambo skiljer sig inte så mycket mellan de olika åldersgrupperna. Högsta rapporteringen om våld från tidigare make/sambo har kvinnorna i ålder 35-44 år där mer än var tredje kvinna (37 procent) har sådana erfarenheter. Lägsta rapporteringen finns bland kvinnorna i åldern 18-24 år men skillnaderna är små; 33 procent av kvinnorna i denna åldersgrupp har erfarenheter av våld från tidigare make/sambo.

Civilstånd och familjsituation

Bland kvinnor som är ensamstående *med* barn under 18 år har 45 procent utsatts för våld av en tidigare make/sambo. Nästan var tionde ensamstående kvinna med barn har utsatts för våld *under det senaste året*. Bland kvinnor som är ensamstående *utan* barn är siffran ännu högre; 54 procent har erfarenheter av våld från en man de tidigare har varit gifta eller sambo med, däremot har den senare gruppen lägre rapportering om våldserfarenheter från *det senaste året*, 5 procent.

Delar man upp kvinnorna i de som *idag bor med en man* och de som *inte bor med en man* framkommer att 43 procent av de *ensamboende* kvinnorna har erfarenheter av våld från en före detta make/sambo. Av kvinnorna som idag är sammanboende med en man, men som alltså har varit gift/sambo tidigare, har 30 procent sådana erfarenheter. Ser man på kvinnornas *civilstånd idag* har sålunda kvinnor som inte lever ihop med en man en högre rapporterad erfarenhet av våld från tidigare make/sambo än kvinnor som idag lever med en man.

Sammanfattning och kommentar

Av svaren framkommer att erfarenheterna av att utsättas för våld av en tidigare make/sambo är utbredda hos svenska kvinnor. Mer än var tredje kvinna har erfarenheter av detta. Totalt har 28 procent utsatts för fysiskt våld, 16 procent för sexuellt våld och 19 procent har blivit hotade av en tidigare make/sambo. Såväl fysiskt våld, sexuellt våld och hot förekommer sålunda men *särskilt förekommande verkar det fysiska våldet vara*. Våldet var inte enstaka händelser; endast en femtedel av de kvinnor som utsatts för våld av en tidigare make/sambo rapporterar om *en* våldserfarenhet (av dem som utsatts för mer än ett år sedan). Sammanlagt rapporterar 27 procent av kvinnorna om fler än tio våldshändelser, något som pekar mot att våldet har haft karaktären av att vara systematiskt, med upprepade och kontinuerliga kränkningar.⁵⁵

Det är en markant skillnad mellan rapporterat våld från kvinnor som är ensamstående och kvinnor som lever med en man. En av flera tolkningsmöjligheter av vad detta beror på är att kvinnor med våldserfarenheter oftare än kvinnor utan sådana erfarenheter väljer att inte gå in i en ny relation med en man. Ytterligare en möjlig tolkning är att kvinnor som lever med män *underrapporterar* det våld de har utsatts för av tidigare män, d.v.s att hennes tolkning av sina våldserfarenheter påverkas av om hon är ”i” eller ”ur” en relation med en man; inte bara den man som utövade våldet mot henne. Som vi ska se nedan finns också stora skillnader mellan rapporterat våld från tidigare make/sambo och våld från nuvarande make/sambo.

Våld från nuvarande make/sambo

I materialet finns 4771 kvinnor som har en make/sambo.

- **Totalt har drygt var tionde kvinna, 11 procent, blivit utsatt för våld av sin nuvarande make/sambo. Hälften av dessa har blivit utsatta för våld under det senaste året.**
- **7 procent har blivit utsatta för fysiskt våld av sin nuvarande make/sambo.**

Fysiskt våld

Frågorna om fysiskt våld ser likadana ut beträffande nuvarande och tidigare make/sambos. Som har diskuterats i avsnittet om enkätens utformning har dessa frågor formulerats med tanke på att kvinnor som utsätts för våld tenderar att omtolka och minimalisera våldet. Frågorna har därför formulerats så konkret som möjligt. Sju frågor har ställts om fysiskt våld och det vi frågat är om maken/sambon har kastat något på kvinnan som kunde göra henne illa, om han knuffat, hållit fast eller släpat henne, slagit henne med knytnäve, med något hårt föremål eller sparkat henne, tagit stryptag på henne eller försökt kväva henne, bankat hennes huvud mot något eller hotat med eller använt skjutvapen eller med annat vapen.⁵⁶

Totalt har 7 procent av kvinnorna utsatts för fysiskt våld av sin nuvarande make/sambo.

6 procent av kvinnorna som lever tillsammans med en man rapporterar att han knuffat, hållit fast eller släpat dem. 2 procent av kvinnorna rapporterar att man-

nen kastat något på dem som kunde skada dem. 2 procent har blivit slagna med knytnäven, ett hårt föremål eller sparkade.

Kvinnorna i åldersgruppen 18-24 år har högst rapportering om *fysiskt våld* från nuvarande make/sambo, 9 procent, men skillnaderna mellan åldersgrupperna är små. En viss skillnad kan iakttas mellan gifta par och ogifta par. Av de kvinnor som är sambos och har barn har 9 procent utsatts för fysiskt våld av sin nuvarande make/sambo. Motsvarande siffra för gifta kvinnor med barn är 6 procent.

3 procent har utsatts för fysiskt våld i nuvarande äktenskap under det senaste året.

Sexuellt våld

Frågorna om sexuellt våld är de samma beträffande alla typer av relationer; fyra frågor har ställts. Det vi frågar är om kvinnan blivit *tvingad* till någon form av sexuell aktivitet genom att mannen har hotat, hållit fast eller på annat sätt gjort henne illa, om mannen har *försökt tvinga* henne till någon sexuell aktivitet genom att hota, hålla fast eller på annat sätt göra henne illa, om han *tvingat eller försökt tvinga* henne till någon form av sexuell aktivitet när kvinnan inte har kunnat försvara sig, till exempel för att hon har sovit eller varit drogad, samt om mannen *har tagit på henne på ett sexuellt sätt mot hennes vilja*, exempelvis genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama.

Totalt har 3 procent av kvinnorna utsatts för *sexuellt våld* av sin nuvarande make/sambo.

Högst är rapporteringen om sexuellt våld från nuvarande make/sambo bland kvinnor i åldern 45-54 år; 4 procent. Även här

är dock skillnaderna i procentenheter små; 2 procent av kvinnorna mellan 25 och 34 år rapporterar om förekomsten av sexuellt våld från nuvarande make/sambo. Någon egentlig skillnad mellan gifta och ogifta par föreligger inte, rapporteringen om sexuellt våld ligger runt 3 procent för såväl gifta som ogifta par, med eller utan barn.

Beträffande omfattningen av de olika formerna av sexuellt våld från nuvarande makar/sambos ligger rapporteringen under 1 procent, med undantag för frågan om mannen har tagit sexuellt på kvinnan mot hennes vilja; där har 3 procent rapporterat att de har sådana erfarenheter.

Hot om våld

Totalt har 1 procent utsatts för hot om våld av sin nuvarande make/sambo.⁵⁷

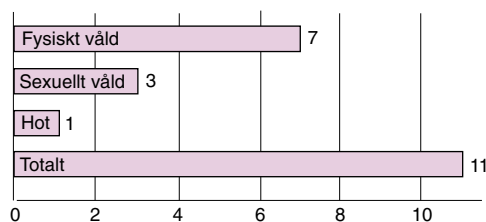

Fig 9. Kvinnor utsatta för våld från nuvarande make/sambo, efter typ av våld. (%; n=4771)

Ålder

Våld i nuvarande äktenskap/samboförhållande är vanligast i den yngsta åldersgruppen, men skillnaderna är på det hela taget relativt små. Bland kvinnorna 18-24 år har totalt 12 procent utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo. I ålders-

gruppen 25-34 år har ca 9 procent utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo. I åldrarna 35-44, 45-54 och 55-64 har drygt var tionde kvinna utsatts.

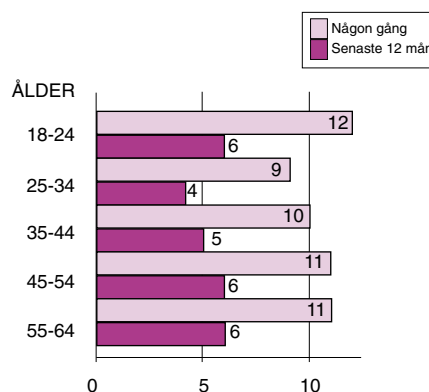

Fig 10. Andel kvinnor utsatta för våld från nuvarande make/sambo, i olika åldersgrupper (% av kvinnor i nuvarande förhållande).

Sammanfattning och kommentar

Rapporteringen om våld utövat av nuvarande makar/sambos är betydligt lägre än för det våld som kvinnorna rapporterar om från tidigare makar/sambos. Samtidigt framkommer att drygt var tionde kvinna har utsatts för våld av den man hon är gift eller sambo med. Hälften av dessa kvinnor utsattes senaste gången för våld under det *senaste året*. Som i rapporteringen kring våld från tidigare makar/sambos är det även här det *fysiska våldet* som framträder som det vanligast förekommande.

Skillnaderna är små mellan åldersgrupperna, däremot finns en viss skillnad mellan gifta par och sambos, där rapporteringen om våld är något högre från kvinnor som inte är gifta med sina män.

Kontrollerande beteenden

För att frågorna om våldets påverkan på kvinnors livsvillkor ska kunna belysas på ett tillfredsställande sätt måste också andra aspekter än den anmälda brottsligheten tas i beaktande. Också den kontroll och maktutövning män utsätter kvinnor för som *inte* faller under någon straffbestämmelse är viktig att beakta.⁵⁸ Frågor har därför ställts i enkäten om kvinnornas erfarenhet av beteenden som inte alla är kriminaliserade, men som möjliggör kontroll av kvinnan och hennes livsutrymme. Med termen kontrollerande beteenden förstås beteenden som svartsjuka, att mannen hindrar kvinnan från att träffa släkt och vänner, att han kallar henne nedsättande saker eller förbjuder henne att själv bestämma om pengar.⁵⁹ Dessa beteenden kan utgöra allvarliga kränkningar av kvinnans integritet och självkänsla. I de fall där mannen också utövar fysiskt våld kan de kontrollerande beteendena sättas i förbindelse med kvinnans övriga erfarenheter av mannens våld.

Tio frågor ställdes om olika former av kontrollerande beteenden. Kvinnorna har fått ta ställning till om vart och ett av de nämnda beteendena utgör en *passande beskrivning* på deras före detta eller nuvarande make/sambo.⁶⁰ Exempel på sådana beteenden är att mannen krävt att få veta var kvinnan varit och vem hon träffat, att mannen kallat henne nedsättande saker, att han förbjudit kvinnan att träffa släkt/vänner eller att förfoga över pengar/köpa saker, att han avsiktligt förstört saker som tillhört kvinnan eller att han hotat med att skada sig själv om hon lämnar honom.

Tidigare makar/sambos

Gruppen svarande består av 2755 kvinnor, dvs de kvinnor som enligt materialet har haft åtminstone en tidigare make/sambo.

48 procent av kvinnorna uppger att deras tidigare make/sambo uppträtt med kontrollerande beteenden mot dem.

Var tredje kvinna, 33 procent, uppger att en tidigare make/sambo varit svartsjuk

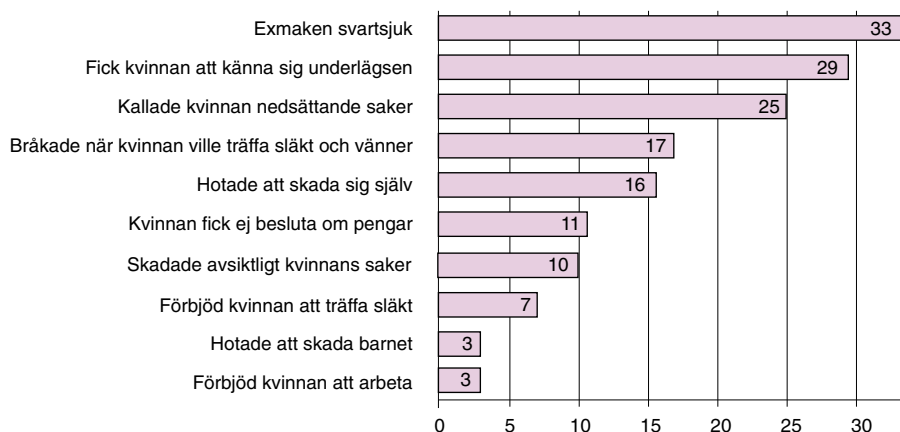

Fig 11. Kontrollerande beteenden från exmake eller sambo. (%; n=2755).

och krävt att få veta vem hon träffat och vad hon gjort. Enligt 16 procent av kvinnorna har den tidigare maken/sambon hotat med att skada sig själv om hon lämnade honom. 29 procent uppger att deras tidigare make/sambo fått dem att känna sig dåliga och underlägsna och 25 procent av kvinnorna blev kallade nedsättande saker av en tidigare make/sambo. 17 procent rapporterar att deras tidigare make/sambo startat bråk när de skulle träffa släkt eller vänner och 7 procent av kvinnorna hade förbjudits av tidigare make/sambo att träffa släkt eller vänner. I 11 procent av fallen fick kvinnorna inte själva besluta om pengar eller köpa saker hon ville.

- Sammanlagt uppger nära varannan kvinna att hennes tidigare make/sambo har uppvisat kontrollerande beteenden mot henne.
- Var tredje kvinna uppger att hennes tidigare make/sambo var svartsjuk och krävde att få veta vem hon träffade och vad hon gjorde.
- Drygt var fjärde kvinna uppger att deras tidigare make/sambo fått dem att känna sig underlägsna och dålig.
- Var fjärde kvinna har blivit kallad nedsättande saker av sin tidigare make/sambo.

Nuvarande makar/sambos

4 771 kvinnor ingår i den grupp som besvarat dessa frågor.

I pågående relationer är det lägre rapportering om kontrollerande beteenden än för de relationer som kvinnorna haft tidigare.

- Mer än var tionde kvinna, 12 procent, uppger att deras nuvarande make/sambo uppvisar något kontrollerande beteende gentemot dem.

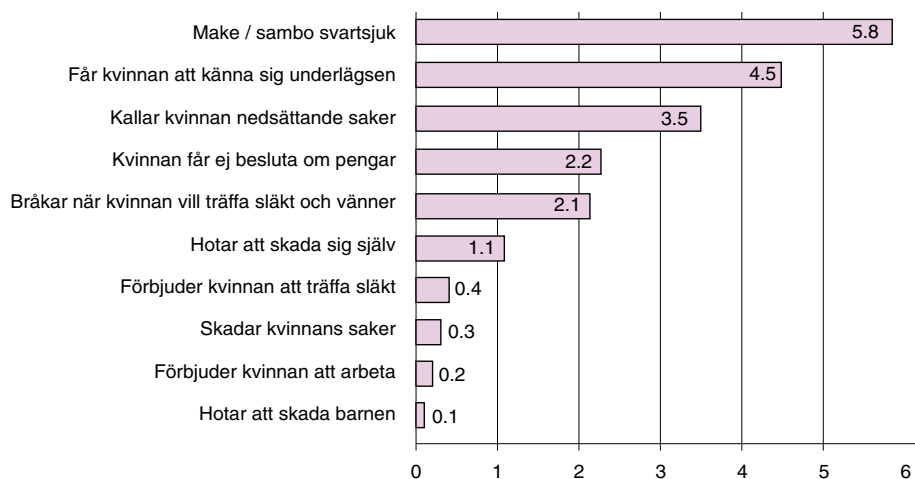

Fig 12. Kontrollerande beteende från nuvarande make /sambo. (%; n=4771).

6 procent av kvinnorna uppger att deras make/sambo är svartsjuk och kräver att få veta var hon har varit och vem hon träffat. 4 procent av kvinnorna har kallats nedsättande saker av sin nuvarande partner och 5 procent av kvinnorna upplever att deras nuvarande partner får dem att känna sig dålig och underlägsen. 2 procent av kvinnorna uppger att deras nuvarande make/sambo startar bråk när de ska träffa släkt eller vänner och 2 procent får inte besluta om pengar eller köpa vad de vill.

Sammanfattning och kommentar

Hälften av kvinnorna som har någon före detta make/sambo rapporterar om kontrollerande beteenden från honom. Jämför man siffrorna om kontrollerande beteenden från *tidigare* makar/sambos med rapporteringen om kontrollerande beteenden från kvinnans *nuvarande* make/sambo, ser man att kvinnorna tecknar en betydligt ljusare bild av de relationer som pågår än av de relationer de lämnat. Precis som när det gäller våldet är de kontrollerande beteendena något som tycks ha försiggått i de avslutade relationerna, mer sällan i de relationer kvinnor lever i idag. Vi ska i slutdiskussionen återkomma till denna diskrepans och då återknyta till diskussionen om *relationers* betydelse för hur kvinnor tolkar och förstår det våld de utsätts för.

Samband

Materialet i omfångsundersökningen ger oss möjligheten att undersöka om det finns något samband, i betydelsen samvarians, d.v.s. korrelation, mellan exempelvis att mannen hotar att skada kvinnan fysiskt och utsätter henne för fysiskt eller sexuellt våld.⁶¹

Samband mellan kontrollerande beteenden och våld

- Fyra av tio kvinnor som uppger att deras nuvarande make/sambo är svartsjuk har utsatts för våld av honom.
- Tre av fyra kvinnor som kallas nedsättande saker av sin nuvarande make/sambo har utsatts för våld av honom.

Det finns starka samband mellan att mannen utövar ett kontrollerande beteende mot kvinnan och att han utsätter henne för hot om våld, fysiskt eller sexuellt våld, enligt materialet i undersökningen.

Ovan har redovisats förekomsten av kontrollerande beteenden. Av de kvinnor som uppgivit att en *tidigare make/sambo* varit svartsjuk uppger 7 av 10 att de varit utsatta för våld av en tidigare partner. Bland dem som kallats nedsättande saker av en före detta sambo eller make har 81 procent utsatts för våld och av de kvinnor vars före detta makar/sambos startat bråk när de skulle träffa släkt/vänner har 80 procent utsatts för våld av en man de tidigare varit gifta eller sambo med. Av kvin-

		Nuv make kontrollerande		Exmake kontrollerande	
		Ja	Nej	Ja	Nej
Våld i nuv äktenskap	Ja	44.6	5.9		
	Nej	51.8	91.1		
Våld i tid äktenskap	Ja			63.4	8.8
	Nej			32.5	90.9
	Ej svar	3.6	3.0	4.1	0.3
	Total	100%	100%	100%	100%
	Antal	568	4031	1316	1428

Tabell 3. Sambandet mellan kontrollerande beteende och våld i nuvarande och tidigare äktenskap eller samboförhållande (%)

nor vars tidigare make/sambo hotade med att skada hennes eller deras gemensamma barn utsattes 96 procent av kvinnorna för våld. I fall där kvinnan uppgivit att den tidigare maken/sambon avsiktligt förstörde hennes saker har 92 procent utsatts för våld och i fall där mannen hotade med att skada sig själv uppger 78 procent att de utsatts för våld.

Även i *pågående relationer* är sambanden tydliga mellan kontrollerande beteenden och utövande av våld. Exempelvis har 100 procent av de kvinnor vars make/sambo hotar med att skada sig själva, utsatts för våld av honom. 41 procent av de kvinnor vars män är svartsjuka har utsatts för våld av maken/sambon. Av de kvinnor som kallats nedsättande saker av sin nuvarande make/sambo har nästan tre av fyra, 72 procent, utsatts för våld. I de fall kvinnorna uppger att den nuvarande maken/sambon får henne att känna sig underlägsen och dålig har över hälften, 52 procent, utsatts för våld av honom.

Ett starkt samband mellan *kontrollerande beteenden* och utövande av *våld* föreligger alltså enligt enkäten.

Samband mellan hot och fysiskt våld

Så som diskuterats i avsnittet om begreppet kontinuum är det problematiskt att göra en skarp åtskillnad mellan hot om våld och faktiskt utövat våld, vilket illustreras av att våldshandlingar ofta inbegriper hot om våld, som sedan kan övergå i "faktiskt" utövat våld. Hotelser kan också få karaktär av allvar som kan vara mycket skräckinjagande för kvinnan om mannen tidigare brukat våld mot henne.

I resultaten från enkäten finner man samband mellan framför allt *förekomsten*

av hot och förekomsten av fysiskt våld. Av de kvinnor som utsatts för hot av *en tidigare make/sambo* har nästan nio av tio, 88 procent, också blivit utsatta för fysiskt våld av en tidigare make/sambo.

Samband sexuell våld och hot

Samvariansen tycks som nämnts vara tydligast mellan fysiskt våld och hot, men även sambandet mellan sexuell våld och hotelser är tydligt. Hälften, 51 procent, av kvinnorna som har blivit hotade av en tidigare make/sambo utsattes också för sexuell våld.

Sammanfattning och kommentar

Enligt studien finns klara samband mellan utövande av kontrollerande beteenden och våld, liksom mellan hotelser och fysiskt våld och mellan hotelser och sexuell våld. Av kvinnornas svar framkommer att de olika våldstyperna är sammanlänkade; kvinnorna har erfarenheter av att utsättas för olika typer av våld. Vi kan förstå de tydliga sambanden mellan kontrollerande beteenden och våld, och mellan hotelser och utövandet av fysiskt och sexuell våld, ur ett *processperspektiv*, där mannen med hjälp av fysiskt och sexuell våld kombinerat med hotelser och kontrollerande beteenden gradvis tar kontroll över

		Hot i nuv äktenskap		Hot i tid äktenskap	
		Ja	Nej	Ja	Nej
Fysiskt våld i nuv äktenskap	Ja	55.4	6.6		
	Nej	43.2	92.7		
Fysiskt våld i tid äktenskap	Ja			87.9	13.3
	Nej			9.4	86.1
	Ej svar	1.4	0.6	2.6	0.7
	Total	100%	100%	100%	100%
	Antal	67	4547	514	2149

Tabell 4. Sambandet mellan hot och fysiskt våld i nuvarande och tidigare äktenskap eller samboförhållande

och begränsar kvinnans livsutrymme. Den höga frekvensen av antalet våldserfarenheter som kvinnorna rapporterar om från tidigare äktenskap/samboförhållande antyder att våldsprocessen som tolkningsperspektiv är betydelsefull när enkätsvaren skall tolkas. Att skilja ett kontrollerande beteende från hot eller en hotelse från fysiskt utövad våld ter sig även ur ett kontinuumsperspektiv som mindre fruktbart när man ska förstå livsvillkoren för de kvinnor som har omfattande erfarenheter av könsrelaterat våld.

Tar det aldrig slut?

Att en kvinna lämnar den man som misshandlar henne behöver inte innebära slutet på hans våldsutövande mot henne. Tvärtom kan våldet trappas upp om hon bryter upp och det händer att de kvinnor som mördas av män har eller har varit på väg att lämna mannen i fråga. I andra fall händer det att mannen fortsätter att kränka och skada kvinnan genom att förfölja henne och hota henne, med eller utan fysiska attacker. Även om våldet inte trappas upp kan mannens kränkningar fortsätta, antingen genom utövande av faktiskt fysiskt eller sexuellt våld eller genom att mannen skuggar kvinnan, uppehåller sig vid hennes bostad eller ringer hem till henne.

Våld efter skilsmässa

Vi har frågat kvinnorna om deras före detta make/sambo, efter att de flyttade isär, har hotat henne ansikte mot ansikte eller per telefon, om han kommit till hennes bostad mot hennes vilja, om han väntat, stått på lur eller förföljt henne eller om han har utsatt henne för fysiskt våld.

Endast kvinnor som utsatts för våld av en tidigare make/sambo har besvarat dessa frågor, sammanlagt 970 kvinnor.

Var tredje kvinna med en våldsam före detta make/sambo har blivit hotad av den före detta maken/sambon efter skilsmässan.

Var tionde kvinna med en våldsam före detta make/sambo har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld av den tidigare maken/sambon efter skilsmässan.

33 procent av kvinnorna uppger att de har utsatts för hotelser av mannen efter skilsmässan i det senaste upplösta äktenskapet/samboskapet där våld förekommit. 33 procent har fått ovälkomna besök efter skilsmässan och var femte kvinna, 20 procent, har blivit förföljda av exmaken. Var tionde kvinna har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld.

Våld i samband med umgänge med barn efter skilsmässa

För kvinnor som separerar från män som utövad våld mot dem och som de har gemensamma barn med, kan umgänget med barnen innebära att kvinnan tvingas ha fortsatt kontakt med en man som kränkt henne och utsatt henne för övergrepp. Studien innehåller därför frågor om våld i samband med umgänge. Dessa frågor har endast ställts till kvinnor med en före detta make/sambo som har varit våldsam.⁶² Frågorna om våld, hot och trakasserier i samband med umgänge med gemensamma barn, eller i samband med att kvinnan/mannen hämtat eller lämnat barnen, är de samma som de frågor vi ställde till kvinnan om hennes erfarenheter av våld efter skilsmässan. Frågorna gällde hot ansikte mot ansikte eller per telefon, om mannen kommit till bostaden mot hennes vilja,

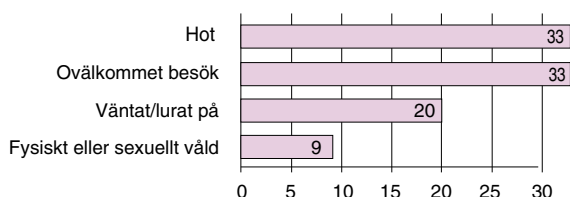

Fig 13.
Kvinnor utsatta för våld eller hot av tidigare make eller sambo efter skilsmässa.
(% av kvinnor med våldsam fd make/sambo, n=970).

väntat på eller förföljt henne eller utsatt henne för fysiskt eller sexuellt våld.

Var fjärde kvinna med en våldsam tidigare make/sambo och gemensamma barn har utsatts för hotelser av den före detta maken/sambon i samband med umgänge med barn.

24 procent av kvinnorna uppgav att de utsatts för hotelser i samband med umgänge med barn. 4 procent av kvinnorna hade blivit utsatta för fysiskt eller sexuellt våld av mannen i samband med umgänge med barn. 17 procent av kvinnorna uppgav att deras exmake/exsambo kommit till deras bostad mot deras vilja och 8 procent hade varit med om att mannen väntat, stått på lur eller följt efter dem.

Sammanfattning och kommentar

Våldet upphör inte nödvändigtvis för att kvinnan lämnar mannen. En tredjedel av kvinnorna har utsatts för våld av sin våldsamma före detta make/sambo efter skilsmässan/separationen. *Hotelser* är enligt denna studie den vanligaste formen av våld. *Ovälkomna besök* är också vanligt förekommande och var femte kvinna som skiljt sig/separerat från en våldsam man har erfarenhet av att efter skilsmässan bli förföljd av mannen. Det hjälper således inte alltid att kvinnan separerar från den våldsamma mannen.

Barnen som vittnen till och offer för våldet

Få undersökningar har gjorts om barn till kvinnor som misshandlas. Studier som gjorts där barnen tillfrågats om/hur de drabbats av våldet visar att barnen i mycket hög utsträckning har bevittnat det våld som kvinnan utsatts för, samt i ca hälften av fallen även själva utsatts för våld av mannen.⁶³ I vår undersökning har kvinnorna tillfrågats om vad de tror att barnen har sett/hört av det våld som drabbat kvinnorna, samt vad kvinnorna sett/hört att barnen har utsatts för av fysiskt och sexuellt våld. Endast kvinnor som uppgivit att de har eller har haft en våldsam make/sambo har fått dessa frågor.⁶⁴

Barnen som vittnen

Vi har frågat kvinnorna om något av hennes barn har sett eller hört hennes nuvarande eller före detta make/sambo vara våldsam mot henne.

- Mer än hälften av kvinnorna med barn och med en våldsam tidigare make/sambo uppger att barnen sett eller hört mannen vara våldsam mot kvinnan.
- Nästan en tredjedel av kvinnorna som har barn och som lever med en våldsam nuvarande make/sambo uppger att barnen sett eller hört mannen utsätta dem för våld.

Av kvinnornas svar framkommer att barnen blivit vittnen till våldet i stor omfattning. 54 procent av de kvinnor som blivit utsatta för våld av en tidigare make/sambo, och som hade barn, uppger att deras barn sett eller hört den *tidigare* maken/sambon utsätta dem för våld.

I nuvarande relationer där maken/sambon har utövat våld svarar 29 procent att barnen har bevittnat våldet.

Dessa siffror speglar vad kvinnorna menar att barnen har sett och hört. Det är sålunda möjligt, kanske till och med troligt, att än fler barn än vad som framgår av kvinnornas svar har sett eller hört mamman utsättas för våld.

Barnen som offer

Även frågorna om barnen som offer riktar sig, av förklarliga skäl, endast till kvinnor med barn. Endast kvinnor med våldserfarenheter från den tidigare eller nuvarande maken/sambon har fått besvara frågorna.⁶⁵

Vi frågar kvinnorna om något av hennes barn har blivit utsatt för våld av hennes make/sambo, eller om de blivit utsatta för någon form av sexuella övergrepp av maken/sambon (eller den före detta maken/sambon). Vi definierar alltså inte våld närmare, och inte heller innebörden i uttrycket ”någon form av sexuella övergrepp.” (Nedan använder vi termerna fysiskt våld och sexuella övergrepp.)

Mer än var femte kvinna som utsatts för våld av en *tidigare* make/sambo uppger att hennes barn utsatts för *fysiskt våld* av mannen.

21 procent av kvinnorna som har haft en *tidigare* make/sambo som varit våldsam mot dem uppger att deras barn har utsatts för *fysiskt våld* av mannen.

2 procent av kvinnorna uppger att deras barn utsatts för någon form av sexuella övergrepp av den tidigare maken/sambon.

5 procent av kvinnorna med en *nuvarande* make/sambo som utövat våld mot dem uppger att deras barn utsatts för fysiskt våld av mannen. En kvinna av 331 uppger att hon har barn som blir utsatta för *sexuella övergrepp* av den nuvarande maken/sambon.

Sammanfattning och kommentar

Vi har frågat i vilken utsträckning kvinnorna vet huruvida deras barn har sett eller hört dem utsättas för våld av någon tidigare eller nuvarande make/sambo, liksom i vilken omfattning barnen har utsatts för våld och sexuella övergrepp av mannen. Det är sålunda kvinnornas uppfattning om vad barnen bevittnar, och inte barnens egen rapportering, som kommer fram i enkäten.

Över hälften av de kvinnor som utsatts för våld av en tidigare make/sambo uppger att något av hennes barn sett eller hört våldet. Var femte kvinna uppger att deras barn blivit utsatta för fysiskt våld av den före detta maken/sambon.

Det är en traumatisk händelse för barn att tvingas se eller höra en förälder misshandlas. Gränserna mellan att barnet är ett vittne till och ett offer för våldet är omöjliga att dra; genom att mannen utsätter barnet för vetskapen om att mamman misshandlas är barnet ett offer för våldet.

Av svaren framkommer att kvinnor som haft barn i en våldsam relation som nu är avbruten, dvs svaren för tidigare makar/sambos, i högre utsträckning rapporterar att barnen sett eller hört våldet än de kvinnor vars nuvarande make/sambo är våldsam. Likaså är siffrorna högre beträffande

rapporteringen om i vilken omfattning barnen har utsatts för våld i de avslutade relationerna. *Det är fyra gånger så vanligt att barnen har utsatts för våld av en tidigare, våldsam, makelsambo som av en nuvarande, våldsam, makelsambo.*

Precis som i frågorna rörande våld från tidigare makar/sambos respektive våld från nuvarande makar/sambos, tecknar kvinnorna en ljusare bild av de pågående relationerna, i så måtto att barnen varken bevittnar eller utsätts för våld i samma utsträckning från de nuvarande våldsamma makarna/sammanboende männen som i fallet med de män kvinnorna skilt sig eller separerat ifrån.

Förutom att spegla en realitet kan skillnaden i rapporteringen mellan tidigare och nuvarande makar/sambos illustrera de svårigheter som för kvinnorna är förbundna med att se och erkänna att också barnen drabbas av det våld som de själva är utsatta för.⁶⁶

Våld från pojkvänner som kvinnan inte bott tillsammans med

5261 kvinnor har besvarat frågorna om våld från pojkvänner⁶⁷ och ingår som bas för beräkningarna i detta avsnitt.

- 15 procent av kvinnorna har utsatts för våld av en pojkvän.

Frågor rörande erfarenheter av våld från män som kvinnorna har eller har haft en sexuell relation med men inte bott tillsammans med har ställts mer sammanfattande än de vi ställt till kvinnorna rörande erfarenheter av våld från nuvarande och tidigare makar/sambos. Istället för de relativt specifika frågorna om *fysiskt våld* har en fråga ställts om fysiskt våld, där termen fysiskt våld preciseras som att ”t.ex. ha blivit slagen i ansiktet eller på kroppen, att bli knuffad, upptryckt mot en vägg, sparkad, fasthållen för att bli slagen, biten, knivskuren eller skjuten.” Två frågor har ställts om hotelser att skadas fysiskt; en om kvinnan hotats ansikte mot ansikte och en om hotelser per brev eller telefon. Frågorna om det *sexuella våldet* ser likadana ut som för nuvarande eller före detta makar/sambos.

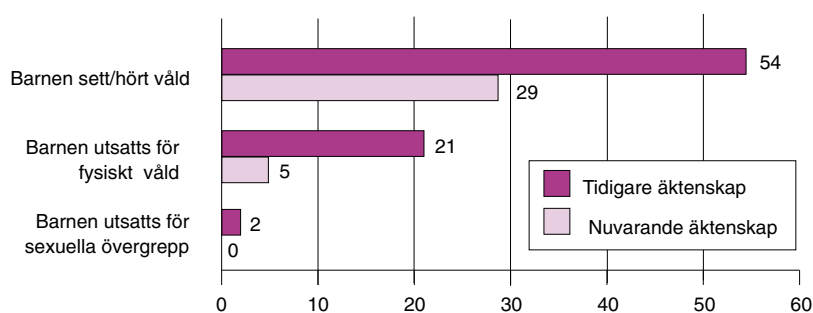

Fig 14. Andel kvinnor som uppger att barnen blivit vittne till eller utsatts för våld av nuvarande eller tidigare make eller sambo. (% av kvinnor utsatta för våld och som har barn, ej svar ej medräknat).

Fysiskt våld

Totalt har 7 procent upplevt fysiskt våld från en partner de inte bott ihop med, varav hälften rapporterar om åtminstone en erfarenhet av fysiskt våld från det *senaste året*. Vanligast är erfarenheterna av fysiskt våld bland kvinnor i åldern 25-34 år, 9 procent har sådana erfarenheter. I de äldsta åldersgruppen har 3 procent av kvinnorna rapporterat att de utsatts för fysiskt våld av en man de haft en sexuell relation med men inte bott tillsammans med. Några större skillnader med hänsyn till kvinnornas civilstånd kan inte iakttas.

• 35 procent av kvinnorna som har utsatts för *fysiskt våld* blev vid senaste tillfället utsatta i sitt eget hem.

Sexuellt våld

Totalt uppger 11 procent att de utsatts för sexuellt våld av en man de har eller har haft en sexuell relation med men inte bott tillsammans med. 74 procent av kvinnorna med erfarenheter av sexuellt våld från en pojkvän rapporterar om åtminstone en erfarenhet från det *senaste året*.

I åldersgruppen 18-24 år har 14 procent av kvinnorna utsatts för sexuellt våld av en pojkvän, medan siffran för kvinnorna i åldern 55-64 år är 6 procent. Bland ensamstående kvinnor utan barn har 14 procent utsatts för sexuellt våld av en man de har eller har haft en sexuell relation med men inte bott tillsammans med.

• 28 procent av de kvinnor som utsatts för *sexuellt våld* av en pojkvän blev vid senaste tillfället utsatta i sin egen bostad och 29 procent i annans bostad.

Hot

Totalt har 5 procent av kvinnorna som har eller har haft en sexuell relation med någon man utan att bo ihop med honom blivit hotade av honom. 45 procent av dessa kvinnor rapporterar att de blivit hotade åtminstone en gång under det *senaste året*.

• Fyra av tio kvinnor som hotats av en nuvarande eller tidigare pojkvän utsattes vid senaste tillfället för hoten i sitt hem.

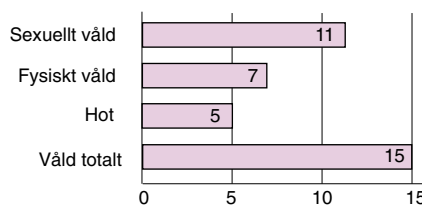

Fig 15. Kvinnor utsatta för våld från pojkvän efter typ av våld (%; n=5261).

Ålder

Skillnaderna är relativt stora mellan åldersgrupperna. Rapporteringen om våld från pojkvänner som kvinnan inte bott tillsammans med sjunker med stigande ålder.

De yngsta kvinnorna har den högsta rapporteringen; var femte kvinna, 19 procent, i denna grupp har utsatts för våld från en pojkvän.

I den äldsta åldersgruppen, 55-64 år, uppger ca 8 procent att de har erfarenheter av våld inom denna typ av relation. Skillnaderna är än större för våldserfarenheter från det *senaste året*; ca 6 procent av kvinnorna 18-24 procent, mot 1 procent för kvinnorna äldre än 45 år, har utsatts för våld av en pojkvän under det *senaste året*.

	Fysiskt våld	Sexuellt våld	Hot	n
18-24	8.9	13.6	6.9	751
25-34	9.4	12.4	7.5	1256
35-44	6.5	12.7	5.5	1213
45-54	4.7	8.9	3.7	1187
55-64	2.7	5.7	2.1	853

Tabell 5. Typ av våld från pojkvän efter kvinnans ålder. (% i åldersgrupper).

Sammanfattning och kommentar

Yngre kvinnor är mer utsatta än äldre för våld av pojkvänner, skillnader som är

tämligen stora. Våldet är inte avlägset för de utsatta kvinnorna, det gäller alla våldsförmer. Vanligast förekommande är det *sexuella våldet*. Trots att kvinnan inte lever ihop med mannen utövas mycket av våldet mot henne i hennes eget hem. Hemmet är sålunda inte en frizon, även om kvinnan inte lever ihop med den man hon har en sexuell relation med.

52. Heiskanen & Piispa 1998, Statistics Canada 1993

53. Till gruppen frånskilda räknas de kvinnor som har varit gifta och som idag inte lever med en man, 425 st i materialet.

54. I frågan ingår ett led där vi frågar om kvinnan varit med om att mannen hotat henne med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen. Denna fråga ingår i beräkningarna av omfattningen av fysiskt våld. Se stycket "Våldet som ett kontinuum" ovan för en diskussion om bakomliggande problem med indelningen av våld i olika typer.

55. Då det interna bortfallet är medtaget i beräkningarna av svaren uppgår inte totalsumman till 100 procent.

56. Se not 54.

57. På grund av ett misstag vid tryckningen av enkäten föll frågan om hot från nuvarande make/sambo bort. Siffrorna avseende hot från nuvarande make/sambo bygger därför på en hotvariabel konstruerad av frågorna 51:8, 51:10 och 59. Mätningen av hot från nuvarande make/sambo får därför antas vara underskattad i jämförelse med mätningeen av hot från tidigare make/sambo.

58. Kelly 1988.

59. Termen kontrollerande beteenden är vald med tanke på att dessa gärningar antas innebära en möjlighet till en kontroll av kvinnans livsutrymme, och som enligt tanken på våldet som ett kontinuum samt våldets normaliseringsprocess kan förstås som ytterligare effektiv om mannen också utsätter kvinnan för våld eller hot om våld.

60. Därmed skiljer sig sättet som vi har ställt frågorna på från hur vi har frågat om kvinnans erfarenheter av våld. Kvinnan har i avsnitten om kontrollerande beteenden fått ta ställning till karaktäristik av maken/sambon, istället för att som är fallet när frågorna handlar om våld, till konkreta gärningar.

61. Dessa samband säger oss dock inget om *kausalteten* mellan de undersökta förhållandena, alltså *inte* något om huruvida exempelvis kontrollerande beteende orsakar våld. Dylika slutledningar är inte möjliga att göra och det är viktigt att hålla i minnet att de samband vi undersöker inte avser kausalitet.

62. Christensen 1990, Lundgren 1994.

63. Beräkningarna i denna fråga baserar sig på det antal kvinnor som besvarat frågan med ja eller nej (n=497). Kvinnor som uppgett att de inte har barn med mannen ifråga eller som har svarat vet ej/minns ej är således inte medräknade.

64. Vi kan inte ur enkäten utläsa hur många kvinnor som har haft barn, egna eller gemensamma, i de olika relationerna. Beräkningarna nedan är därför, när inget annat anges, baserade på det antal kvinnor som har svarat ja eller nej på de olika frågorna om huruvida deras barn har bevittnat våldet eller själva utsatts för våld av någon man som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med. Dessa frågor (fråga 61 och fråga 72) vänder sig endast till dem med barn. De som inte svarat och de som svarat vet ej/minns ej (dessa svar kan här ej urskiljas från varandra i kodningen) har alltså inte tagits med i beräkningarna. 498 kvinnor (av 970) med en före detta våldsam make/sambo och 331 kvinnor (av 477) med en nuvarande våldsam make/sambo har besvarat frågan om barnen sett eller hört våldet med ja eller nej.

65. 509 kvinnor har besvarat frågan om barnen utsatts för fysiskt våld av en tidigare make/sambo, och samma beräkningssätt som anges i not 63 har använts. 335 kvinnor med en nuvarande make/sambo som är våldsam har besvarat frågan.

66. Mellberg, se litteraturlista.

67. Med "pojkvän" avses en man som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med men inte bott tillsammans med.

Våld utanför sexuella relationer

Till kategorin män utanför sexuella relationer räknas alla män som kvinnan inte har och inte har haft en sexuell relation med.⁶⁸ De kan exempelvis vara kollegor, grannar, vänner, lärare eller för kvinnan okända män. Samtliga kvinnor skulle besvara frågorna i denna del av enkäten.

Frågorna om fysiskt våld utövat av män utanför relationer är, precis som i fallet med pojkvännerna, inte ställda så ingående som de frågor som rör fysiskt våld från män med vilka kvinnan har eller har haft en nära relation. Här har endast en fråga om fysiskt våld ställts, samt två frågor om hot.⁶⁹ I gengäld har vi frågat mer om *var* våldet utövades och *vem* som utövade det.⁷⁰ Frågorna om sexuellt våld ser likadana ut i denna sektion av enkäten som för de andra relationerna.

Omfång, våldstyp och frekvens

Totalt har 30 procent av kvinnorna utsatts för våld av en man utanför en sexuell relation. Fyra av tio av dessa kvinnor uppger att mannen som utsatte dem senast var en kollega, studiekamrat, vän eller bekant eller granne.

Mer än hälften av kvinnornas *senaste* erfarenheter av våld utanför sexuella relationer utgörs av *sexuellt våld*.

Var fjärde kvinna har blivit utsatt för *sexuellt våld* av en man utanför en relation, nästan var tredje kvinna i åldern 35-44 år har sådana erfarenheter.

Totalt har 30 procent av kvinnorna erfarenheter av att utsättas för våld av en man utanför en sexuell relation. Rapporteringen om våldserfarenheter från män utanför relationer skiljer sig mellan åldersgrupperna. Åter igen är rapporteringen genomgående avsevärt lägre från kvinnorna i åldern 55-64 år än för de andra åldersgrupperna.

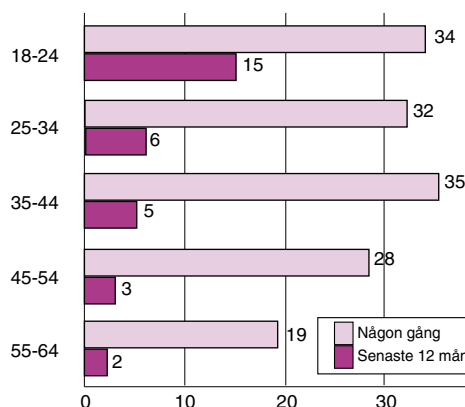

Fig 16. Kvinnor utsatta för våld utanför sexuell relation efter kvinnans ålder (%)

Fysiskt våld

Totalt har 9 procent av kvinnorna någon gång sedan sin 15-årsdag blivit utsatta för fysiskt våld av en man utanför en sexuell relation. Skillnaderna är relativt stora mellan åldersgrupperna. Av kvinnorna i åldern 18-24 år har 12 procent utsatts för fysiskt våld från någon man utanför en sexuell relation medan det bland kvinnor i åldern 55-64 år är 4 procent som rapporterar om erfarenheter av sådant våld.

Sexuellt våld

Var fjärde kvinna har erfarenheter av sexuellt våld från en man som hon inte har eller har haft en sexuell relation med. Vanligast är att kvinnor i den yngre halvan av studiens population har sådana erfarenheter; i åldern 18-24 år rapporterar 28 procent av kvinnorna om detta; i åldern 25-34 år har 27 procent sådana erfarenheter och i åldersgruppen 35-44 år har 31 procent sådana erfarenheter. I åldern 55-64 år har 17 procent erfarenheter av sexuellt våld utanför sexuella relationer.

Totalt har 5 procent av *samtliga* kvinnor i studien åtminstone en gång *blivit tvingade* till någon form av sexuell aktivitet av en man utanför en sexuell relation. 9 procent av alla kvinnor som besvarat enkäten uppger att de har erfarenheter av att av en man utanför en sexuell relation har *försökt* tvinga dem till sex genom att hota, hålla fast dem eller göra dem illa. 5 procent uppger att de blivit utsatta för att en man tvingat dem eller försökt tvinga dem till sex när de varit drogade eller av annan anledning inte kunnat försvara sig. 22 procent av kvinnorna har blivit tagna på sexuellt mot sin vilja av en man de inte har haft en sexuell relation med.

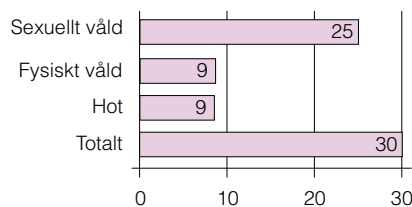

Fig 17. Kvinnor utsatta för våld utanför relation efter typ av våld. (%; n=6926).

• Sammanlagt har 13 procent av kvinnorna utsatts för grövre sexuellt våld utanför sexuella relationer

Hot

Sammanlagt 9 procent av kvinnorna har en eller flera gånger blivit hotade av en man de inte har eller har haft en sexuell relation med. 7 procent har erfarenhet av att bli hotade ansikte mot ansikte och 3 procent har blivit hotade per telefon.

Hur frekvent är våldet?

De kvinnor som har rapporterat om våldserfarenheter från män utanför en sexuell relation har fått en fråga om hur många gånger de blivit utsatta för våld, dels under det *senaste året* och dels från perioden tidigare. Det framkommer av kvinnornas svar att de har fler våldserfarenheter än en: 60 procent av kvinnorna med erfarenheter av våld från män utanför sexuella relationer rapporterar om fler våldserfarenheter än en. 8 procent av de utsatta kvinnorna rapporterar om fler våldserfarenheter än 10. En dryg tredjedel, 35 procent, av kvinnorna rapporterar om en våldserfarenhet.

	Senaste året	Tidigare	Totalt
1 gång	48.7	33.8	35.1
2-10 ggr	41.6	53.4	52.6
11-50 ggr	2.0	6.5	6.2
>50 ggr	0.3	1.9	1.8
Vet ej /ej svar	7.4	4.3	4.3
n =	346	1805	1928

Tabell 6. Frekvens av våld utanför sexuell relation. (kolumn%).

Senaste våldshändelsen

Våld som kvinnor utsätts för av sina partners vet vi till största delen äger rum inomhus, ofta i kvinnans eget hem. För att öka kunskaperna om det våld som *män utanför sexuella relationer* utövar mot kvinnor fick de kvinnor som hade erfarenheter av sådant våld svara på frågor om den *senaste gången* de blev utsatta för våld av en man utanför en sexuell relation. Frågorna rörde vilken *typ av våld* hon senast utsattes för, *när* detta ägde rum samt *vem* det var som utsatte henne.⁷¹ Sammanlagt 2046 kvinnor ingick i denna grupp, men det interna bortfallet varierar. Siffrorna nedan inkluderar det interna bortfallet och är beräknade på de 2046 kvinnor som svarat att de har erfarenheter av att utsättas för våld av en man utanför en relation.

När ägde den senaste våldshändelsen rum?

Totalt har 38 procent av kvinnorna som utsatts för våld från män de inte har eller har haft en sexuell relation med utsatts under den senaste 5-årsperioden. Senaste våldshändelsen ägde för 16 procent av kvinnorna rum för mindre än ett år sedan.

Vilken typ av våld utsattes kvinnan för senast?

Sammanlagt var över hälften av de senaste våldshändelserna *sexuellt våld*. 14 procent av de senaste våldshändelserna handlade om att mannen *tvingade* eller *försökte tvinga* kvinnan till någon form av sexuell aktivitet, antingen genom att hota, hålla fast eller göra illa kvinnan på annat sätt, eller genom att hon inte kunde försvara sig för att hon sov eller var drogad eller liknande. 42 procent av de senaste våldshändelserna bestod i att en man som kvin-

nan inte har eller har haft en sexuell relation med tog på henne sexuellt mot hennes vilja, exempelvis genom att hålla fast, krama eller kyssa henne. Var tionde kvinna rapporterade om *fysiskt våld* som senaste övergrepp och 10 procent uppgav *hot* som senaste våldshändelse.

Vem utsatte kvinnan?

Det vanligaste, enligt kvinnornas svar, är att *män som kvinnorna känner* (vänner, grannar, arbetskamrater exempelvis) utsätter dem för våld. Mer än fyra av tio kvinnor rapporterar att den man som senast utsatte dem var en arbets- eller studiekollega, en vän, bekant eller granne. 5 procent blev vid senaste våldshändelsen utsatt av sin chef, handledare eller lärare och 7 procent av en manlig släkting. I en knapp tredjedel av fallen var det en *okänd* man som utsatte kvinnan för våld.

Var utövades våldet?

Knappt en tredjedel av de senaste våldshändelserna som kvinnorna rapporterar om från män de inte har eller har haft en sexuell relation med, utövades i bostadsmiljö, dvs i kvinnans egen eller någon annans bostad. 13 procent av kvinnorna utsattes på sin arbetsplats eller i skolan. Drygt en tredjedel av kvinnorna rapporterar att de utsattes för den senaste våldshändelsen på en offentlig plats, inomhus eller utomhus, varav hälften var på en restaurang/danslokal.

Var ägde det fysiska våldet rum?

25 procent av kvinnorna som utsattes för fysiskt våld vid senaste våldshändelsen rapporterade att de utsatts i sin egen bostad. Sammanlagt utövades 40 procent av det av kvinnorna senast upplevda fysiska våldet i bostadsmiljö (egen eller annans bo-

stad eller gård/trappuppgång). 11 procent hade utsatts i skolan eller på sitt arbete, 13 procent på en restaurang eller danslokal och 12 procent på en offentlig plats utomhus (som gata eller ett torg).

Var ägde det *sexuella* våldet rum?

Det är inte ovanligt att kvinnor utsätts för sexuellt våld på uteställen. Var femte kvinna som rapporterade om sexuellt våld som den senaste våldshändelsen, hade utsatts för våldet på en restaurang eller danslokal. 14 procent hade utsatts senaste gången i sin egen bostad och 15 procent i någon annans bostad. 12 procent av kvinnorna hade utsatts i skolan eller på sitt jobb och 6 procent av kvinnorna på en gata eller ett torg eller annan offentlig plats utomhus.

Var äger *hoten* rum?

29 procent av kvinnorna vars senaste våldserfarenhet var att de utsattes för *hot* blev utsatta för detta i sitt eget hem. 9 procent

befann sig hemma hos någon annan. 15 procent av kvinnorna utsattes i skolan eller på sitt jobb, 9 procent på restaurang eller danslokal och 10 procent befann sig utomhus på en offentlig plats, exempelvis på en gata eller ett torg.

Sammanfattning och kommentar

Våld mot kvinnor utövat av män som kvinnan inte har en sexuell relation med är utbrett; Nästan var tredje kvinna har erfarenheter av detta. Särskilt förekommande är det *sexuella våldet*, var fjärde kvinna har erfarenheter av detta och hälften av de *senaste* rapporterade våldshändelserna utanför sexuella relationer var sexuellt våld. De äldsta kvinnorna har generellt en markant lägre rapportering av våldserfarenheter än övriga åldersgrupper medan rapporteringen i åldrarna 18-24, 25-34 och 35-44 år är relativt likartad.

Det framkommer av kvinnornas svar att *våldet inte är enstaka händelser*. När-

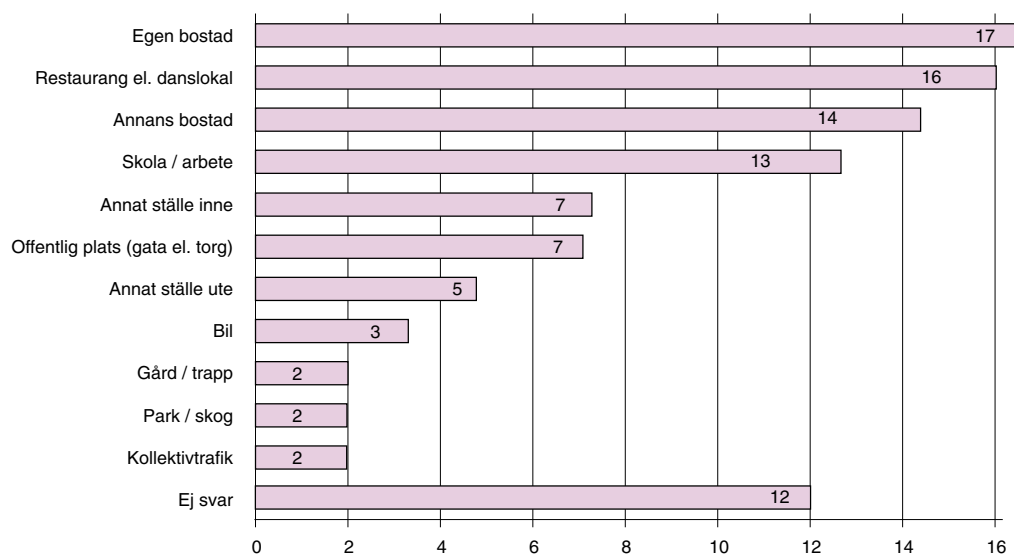

Fig 18. Plats för senaste våldshändelsen utanför sexuell relation. (% av kvinnor som angivit plats, n=1963).

mare två tredjedelar av kvinnorna uppger att de utsatts för våld utanför en relation från två till mer än 50 gånger. Knappt fyra av tio kvinnor har erfarenheter av att utsättas för våld under de senaste fem åren.

Om man tittar på den *senaste våldshändelsen* har dessa i de flesta fallen utövats av en man som är *känd* för kvinnan. Endast en knapp tredjedel av kvinnorna rapporterar om våld från en okänd man från senaste övergreppet.

Den offentliga debatten har i mycket handlat om det våld som makar/sambos utsätter kvinnorna för. Mot bakgrund av den bild som framkommer av kvinnornas rapportering om våld utanför sexuella relationer framträder behovet att bredda diskussionen om våld mot kvinnor. Vår studie visar tydligt att fokus inte kan stanna vid s.k partnervåld, utan att även det våld – där det sexuella våldet syns vara särskilt utbrett – som kvinnor utsätts för av män i sin omgivning, vänner, bekanta, kollegor, grannar och chefer, måste uppmärksammas. Det tycks heller enligt kvinnornas svar inte finnas några frizoner; våldet utövas såväl i kvinnans hem som ute på offentliga lokaler, på gator eller i parker.

Oro för våld

Vi har frågat kvinnorna om de känner sig oroliga för att utsättas för våld när de går hem när det är mörkt samt om de är oroliga för att någon okänd man ska våldta dem. Svaren redovisas sammanslaget, som oro för våld.

Högst rapportering om oro för våld har kvinnor 18-24 år; 85 procent i denna åldersgrupp är oroliga för att utsättas för våld. I gruppen 25-34 år är 79 procent oroliga för att utsättas för våld. Lägsta rapporteringen om oro för våld har kvinnor i

• **Två tredjedelar, 66 procent av samtliga kvinnor uppger att de känner sig oroliga för att utsättas för våld.**

• **Av kvinnor mellan 18 och 24 år är 85 procent oroliga för att utsättas för våld.**

åldern 55-64. Av dem är 49 procent oroliga för att utsättas för våld.

Kvinnor mellan 18 och 24 år är den åldersgrupp som är mest våldsutsatt under det *senaste* året. Var femte kvinna i denna grupp har utsatts för våld av någon man under perioden. Det är också kvinnorna i denna grupp som är mest rädda för våld. Tre fjärdedelar av kvinnorna i åldern 18-24 år är rädda för att gå hem ensamma när det är mörkt och två tredjedelar i åldersgruppen är rädda för att bli våldtagna av en okänd man. 71 procent av kvinnorna i åldersgruppen 25-34 år är rädda för att gå hem ensamma när det är mörkt och 56 procent av kvinnorna i denna ålder är rädda för att bli våldtagna av någon okänd man.

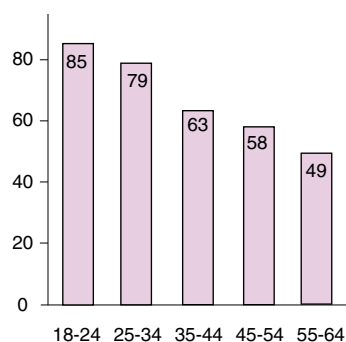

Fig 19. Kvinnor oroliga att utsättas för våld efter ålderskategorier (%)

Sammanfattning och kommentar

SCB har publicerat undersökningar om kvinnors och mäns oro för våld där jämförelser mellan oro för våld och s.k. faktisk exponering görs. En ofta framställd statistisk bild av oro för våld, hämtad från SCB's ULF undersökning,⁷² är att kvinnor oroar sig mer än män för att utsättas för våld, medan män oftare blir utsatta för våld. Kvinnor oroar sig i onödan tycks budskapet lyda bakom tabellerna.⁷³

Resultatet från vår studie visar dock att våldet mot kvinnor är betydligt mer utbrett än vad talen i ULF-undersökningen gör gällande. 46 procent av Sveriges kvinnor har enligt vår studie utsatts för våld från någon man efter sin 15-årsdag. Mot bakgrund av detta framstår kvinnors höga rapportering om oro i såväl vår studie som i SCB:s studier, som välmotiverad. Kvinnors rädsla korresponderar sålunda med en våldsamt verklighet. Oro för våld och våldserfaren-

heter har också ett samband i det avseendet att de yngre kvinnorna är de mest oroliga och att det är denna grupp som är mest utsatt för våld. Mer än var femte kvinna mellan 18 och 24 år har under det *senaste året* blivit utsatt för någon typ av våld; fysiskt eller sexuellt våld eller hotelser.

Eftersom oro för våld har ett samband med utsatthet för våld kan inte oron avskiljas från våldet, utan den bör ses i ett sammanhang med kvinnors erfarenheter av könsrelaterat våld. Oron blir då mer än "bara" oro, den blir en del av erfarenheten att våld existerar som en realitet i många kvinnors liv. Med utgångspunkt i undersökningens resultat, kan oro för våld enligt kontinuumtanken placeras i den ena polen på den skala som glider från grova våldshandlingar, över "lindrigare" former av kontroll, som kontrollerande beteenden, till den oro kvinnor känner för att utsättas för våldet.

---

68. Makar och sambos liksom pojkvänner räknas till de män med vilka kvinnan har haft en sexuell relation.

69. Termen fysiskt våld preciseras som att "t.ex. ha blivit slagen i ansiktet eller på kroppen, att bli knuffad, att bli upptryckt mot en vägg, att bli sparkad, fasthållen för att bli slagen, biten att bli knivskuren eller skjuten." Frågorna om hot handlar om hot ansikte mot ansikte samt hot per brev eller telefon.

70. Vi har även ställt frågor om sexuella trakasserier i denna sektion av enkäten, men de resultaten redovisas i ett eget avsnitt längre ner.

71. Inte alla kvinnor som har uppgivit att de utsatts för våld har besvarat frågorna om den senaste våldshändelsen. *Bortfallet* är högst, 25 procent, på frågan om vad kvinnorna utsattes för senast och avsevärt lägre för frågorna om när de utsattes, var och av vem. Totalsumman uppgår därför inte till 100 procent i de nedan redovisade beräkningarna då det interna bortfallet är inkluderat.

72. På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet. Statistiska centralbyrån 2000

73. Ibid.

Senaste våldshändelsen oavsett relation

Medan delar av enkäten handlar om det våld som kvinnan har upplevt i olika relationer, inklusive senaste våldshändelsen utanför sexuella relationer, tar en annan del upp den *senaste våldshändelsen oavsett relation*. Genom att ställa frågor om den senaste våldshändelsen kan man få en viss uppfattning om hur våldet mot kvinnor ser ut generellt. Därför bad vi alla kvinnor som rapporterade om någon eller några våldserfarenheter att svara på frågorna om deras senaste våldserfarenhet.⁷⁴

Senaste våldshändelsen efter våldstyp

40 procent utsattes för hot vid senaste våldshändelsen. Sexuellt våld är näst vanligast, 33 procent av kvinnorna utsattes för detta den senaste gången. 27 procent av de senaste våldshändelserna utgjordes av fysiskt våld.

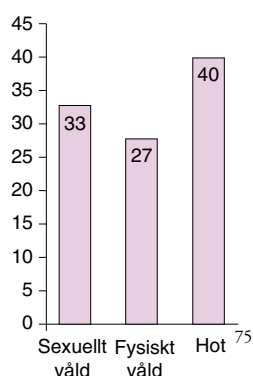

Fig 20. Senaste våldshändelsen oavsett relation. (% av svarande, n=1377).

- En tredjedel av de senast rapporterade våldshändelserna rör **sexuellt våld**.
- Hälften av de senaste rapporterade våldshändelserna utövades av en för kvinnan känd man.
- Mer än var tredje kvinna uppger att gärningsmannen vid den senaste våldshändelsen var en man de har eller har haft en sexuell relation med.
- Nära var femte kvinna med våldserfarenheter uppger **fysiskt våld** från en man hon har eller har haft en sexuell relation med som senaste våldserfarenhet.
- Vanligast är att kvinnorna har blivit utsatta för våld **i sitt eget hem**. 35 procent av kvinnorna befann sig i sitt eget hem när de senast utsattes för våld.
- Var femte kvinna befann sig utomhus i offentlig miljö (gata, torg) eller annars utomhus (park, skog) vid den senaste våldshändelsen.

Vilken typ av våld i vilken relation?

En av de vanligaste rapporterade senaste våldshändelserna är *fysiskt våld* utövat av en man kvinnan har eller har haft en sexuell relation med. 18 procent av de våldsutsatta kvinnorna uppger detta som den senaste

våldshändelsen. En lika stor andel, 18 procent, av kvinnorna blev senaste gången utsatta för att en man *blottade sig* för dem. Den tredje vanligaste våldshändelsen, 11 procent av kvinnorna rapporterar detta, är att en man som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med har hotat henne. 10 procent av kvinnorna har som senaste våldshändelse råkat ut för att en okänd man tagit på dem sexuellt mot deras vilja

Om man genom att ställa frågor om den senaste våldserfarenheten kan säga något om hur våldet ser ut generellt, är det enligt resultaten av enkäten lika vanligt att män som kvinnorna känner utsätter dem för våld som att okända män gör det. I 34 procent av fallen utövades våld

det av en man som kvinnan hade en sexuell relation med. I sammanlagt 51 procent av fallen var förövaren av den senaste våldshändelsen känd för kvinnan, jämfört med att det i 49 procent av fallen var en okänd man som var gärningsman.

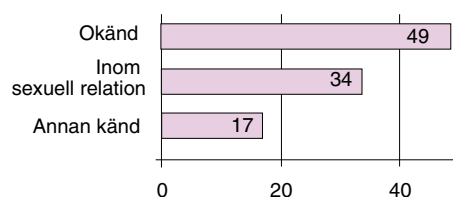

Fig 21. Gärningsman i senaste övergreppet. (% av svarande, n=1377).

Var ägde våldet rum?

35 procent av kvinnorna har utsatts för den senaste våldshändelsen i sitt eget hem och 11 procent har blivit utsatta hemma hos någon annan. 3 procent har utsatts på gården eller i trappuppgången till ett bostadshus. Detta innebär att *hälften* av det våld

kvinnorna utsattes för senaste gången förövades i eller i nära anslutning till en bostad. 12 procent hade senaste gången utsatts för våld på en gata eller torg eller annan *offentlig plats*. Sammanlagt rapporteras 24 procent av våldet ha förövats

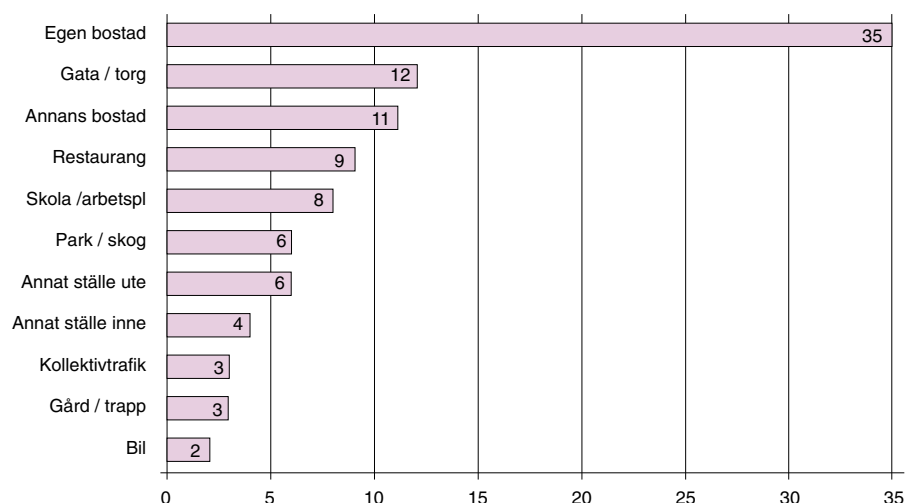

Fig 22. Plats för övergrepp senaste våldshändelsen. (% av svarande, n=1608).

utomhus på offentlig plats, i en skog/park eller annat ställe utomhus. 9 procent har senaste gången de utsattes för våld befunnit sig på lokal (restaurang eller dansställe) och 8 procent har utsatts för den senaste våldshändelsen i skolan eller på jobbet.

När ägde våldshändelsen rum?

- 21 procent av kvinnorna hade utsatts för den senaste våldshändelsen för mindre än ett år sedan.

29 procent blev utsatta senaste gången för 1-5 år sedan. Sammanlagt har hälften av kvinnorna blivit utsatta under den senaste 5-årsperioden. 18 procent blev utsatta senast för 6-10 år sedan och 32 procent av

kvinnorna utsattes för våld senaste gången för mer än 10 år sedan.

Sammanfattning och kommentar

En av de vanligaste senaste våldserfarenheterna är fysiskt våld utövat av en man som kvinnan har eller har haft en sexuell relation med. Differentierar man mellan fysiskt våld, sexuellt våld och hotelser är hotelser vanligast som senaste våldserfarenhet. En tredjedel av kvinnorna hade vid senaste våldshändelsen utsatts för sexuellt våld. Vanligaste platsen där våldet utövas är kvinnans eget hem. Kvinnornas våldserfarenheter ligger relativt nära i tiden; hälften har utsatts för våld senaste gången under de senaste fem åren, en femtedel för mindre än ett år sedan.

---

74. Endast hälften av de kvinnor som uppgivit att de har erfarenheter att utsättas för våld efter sin 15-årsdag har dock besvarat frågorna i denna sektion. Siffrorna i detta avsnitt baserar sig sålunda, där inget annat anges, på de kvinnor som besvarat frågorna i denna sektion och alltså inte på det antal kvinnor som totalt uppger att de någon gång utsatts för våld efter sin 15-årsdag. Anledningarna till bortfallet kan inte fastställas. En möjlig tolkning av bortfallsorsakerna är att kvinnorna inte uppfattar det de varit med om som våldserfarenheter.

75. Vi har ställt frågor om blottare bara i denna sektion och i sektionen som avhandlar sexuella trakasserier. Här har -att ha råkat ut för en blottare- inordnats under våldstypen hot. Sexuella trakasserier har inte indelats i våldstyper.

Vart vänder sig kvinnorna?

Polisanmäldes den senaste våldshändelsen?

Vi har i enkäten ställt frågor om den senaste våldshändelsen också för att ta reda på om och i så fall hur många av kvinnorna som polisanmäler det våld de utsätts för, och vilka brott – om några – som anmäls framför andra.

1999 då data till denna undersökning samlades in gjordes 19 982 polisanmälningar om misshandel av kvinnor. Enligt BRÅ kan man räkna med att endast ca 25 procent av alla våldsbrott kommer till polisens kännedom.⁷⁶ Det är en allmänt utbredd uppfattning inom kriminologin att mörkertalen angående våld mot kvinnor är stora. Omständigheterna kring det våld som kvinnor utsätts för av män i nära relationer pekar sålunda mot att många våldsbrott mot kvinnor förblir okända för polis och rättsväsende.

I undersökningen har totalt 3193 kvinnor angivit att de har erfarenhet av att utsättas för våld åtminstone en gång sedan sin 15-årsdag. Sektionen där kvinnorna har ombetts att svara på frågor om den senaste våldshändelsen har dock inte besvarats av alla dessa kvinnor. Antalet varierar lite mellan de olika frågorna i sektionen men mellan 1400 och 1750 kvinnor har svarat, dvs i medeltal ca hälften av de kvinnor som enligt enkäten har erfarenheter av våld. Procenttalen är beräknade på det antal kvinnor som har besvarat frågorna.⁷⁷

Enkäten innehåller en fråga om kvinnorna *polisanmälde* den senaste våldshändelsen. Svartalternativen var ”ja”, ”nej” och ”nej, men polisen fick kännedom om det i alla fall”. 1740 kvinnor har besvarat frågan.

- Endast 15 procent av kvinnorna anmälde den senaste våldshändelsen till polisen.
- 81 procent av de senaste våldshändelserna kom inte till polisens kännedom.

15 procent av kvinnorna svarade att de hade anmält saken till polisen. 4 procent svarade att de inte polisanmält händelsen, men att polisen fick kännedom om det i alla fall. Totalt svarade 1416 kvinnor att de varken anmälde saken eller att polisen fick kännedom om det på något annat vis.

Varför polisanmälde *inte* kvinnorna den senaste våldshändelsen?

Sammanlagt 1416 kvinnor har besvarat frågan om varför de inte anmälde den senaste våldshändelsen till polisen. Kvinnorna har fått kryssa för om de avstått från anmälan för att de inte trodde att polisen skulle tro dem, att polisen inte kunde göra något, att det var en för obetydlig händelse, att de skämdes eller hade skuldkänslor, de var rädda för hämnd från förövaren, inte ville blanda in polisen eller att förövaren skulle hamna i fängelse.

- Nära hälften av kvinnorna som inte anmälde den senaste våldshändelsen till polisen uppgav att anledningen till detta var att de tyckte att händelsen var för obetydlig.

Nästan hälften, 46 procent, av kvinnorna som inte gjort en polisanmälan uppgav som anledning att de tyckte händelsen var för obetydlig. 9 procent anmälde inte för att de inte trodde att polisen skulle kunna göra något. 8 procent uppgav att orsaken var att de inte ville blanda in polisen och lika många, 8 procent, ansåg att polisen inte kunde göra något och hade därför låtit bli att anmäla. 6 procent av kvinnorna angav skamkänslor som orsak till varför de inte anmält den senaste våldshändelsen till polisen. Runt en halv procent av kvinnorna uppgav att de avstått från att anmäla för att polisen inte skulle tro dem.

Typ av våld

Delar man upp kvinnornas svar på vilken typ av våld de utsattes för senaste gången framkommer att 51 procent av kvinnorna vars senaste våldserfarenhet bestod i att de utsattes för *sexuellt våld* och som inte anmälde våldet till polisen, har angivit att de ansåg händelsen för obetydlig som skäl till varför de inte anmält saken. 11 procent av kvinnorna kände skamkänslor, 5 procent av kvinnorna ville inte blanda in polisen.

Av de kvinnor som utsattes för *fysiskt våld* vid senaste våldshändelsen och inte anmälde detta till polisen svarade 46 procent att saken hade varit för obetydlig för att anmäla. 17 procent svarade att de avstått på grund av att de inte ville blanda in polisen, 5 procent för att de hade skamkänslor och 5 procent var rädda för hämd från förövaren.

Bland kvinnorna vars senaste våldshändelse var *hot* uppgav 50 procent att händelsen var för obetydlig för att anmäla, som skäl till varför de ej anmälde saken.

Ej anmälan pga:	Typ av våld senaste gången		
	Sexuellt	Fysiskt	Hot
Polisen skulle ej tro	1.1	0.3	0.2
Polisen kunde ej göra något	6.3	4.1	14.3
För obetydligt	50.7	45.8	50.2
Skamkänslor	11.2	4.9	0.9
Rädd för hämnd	1.2	4.9	2.9
Ville ej blanda in polisen	4.8	17.2	5.4
Förövaren kunde hamna i fängelse	0.5	1.1	0.2
Annan orsak	11.1	11.0	11.5
Ej svar	13.0	10.8	14.4
Summa	100%	100%	100%
n =	415	288	450

Tabell 7. Senaste våldshändelsen som inte polisanmälades. Typ av våld och anledning.

5 procent uppgav att de inte ville blanda in polisen. 3 procent var rädda för hämd från förövaren. 14 procent trodde inte att polisen skulle kunna göra något.

Vilka våldstyper i vilka relationer anmäler (inte) kvinnorna?

Dessa siffror är beräknade på det antal kvinnor som har angivit vilken typ av våld i vilken typ av relation de *senast* utsattes för och besvarat frågan om de har polis-anmält våldet. Sammanlagt rör det sig om 1378 kvinnor.

Inga större skillnader finns i anmälningsbenägenheten hos kvinnorna med avseende på *relationen* till gärningsmannen vid den senaste våldshändelsen. Oavsett om gärningsmannen är okänd, känd eller någon hon har eller har haft en sexuell relation med, ligger anmälningsbenägenheten på mellan 9 och 13 procent. Det gäller sålunda även de kvinnor som vid senaste våldshändelsen utsattes för våld av en nuvarande eller före detta make/sambo.

• Endast 8 procent av kvinnorna som utsattes för *sexuellt våld* vid den senast våldserfarenheten hade anmält saken till polisen.

Anmälningsgraden är låg oavsett typ av gärningsman; 13 procent av kvinnorna som senast var utsatta för våld av en okänd anmälde detta till polisen. Var tionde kvinna vars senaste våldserfarenhet var våld från en nuvarande eller före detta make/sambo anmälde saken till polisen.

Om gärningsmannen var en annan man som kvinna kände polisanmälde 9 procent.⁷⁸

Fig 23. Anmälningsbenägenhet med avseende på gärningsman. (%; n=1377)

Om man delar upp kvinnornas senaste våldserfarenhet efter *våldstyp*; hot, fysiskt våld och sexuellt våld, ser man att det är vanligast att anmäla *fysiskt våld* till polisen. 16 procent av kvinnorna som utsattes för detta vid senaste våldshändelsen anmälde saken till polisen. 15 procent av kvinnorna som utsattes för *hot* vid den senaste våldshändelsen anmälde detta till polisen. Ovanligast är att anmäla *sexuellt våld*; 8 procent av kvinnorna som vid senaste våldserfarenheten hade utsatts för sexuellt våld anmälde detta till polisen.

Sammanfattning och kommentar

Endast 15 procent av kvinnorna anmälde den senaste våldshändelsen till polisen och mer än 80 procent av de senaste våldshändelserna kom enligt kvinnornas svar inte till polisens kännedom. Det finns enligt vårt material *inga större skillnader i kvinnornas anmälningsbenägenhet med avseende på gärningsmannen*. Däremot framträder *det sexuella våldet som den våldstyp som kvinnorna anmäler i lägst utsträckning*.

Den låga andel kvinnor som anmälde den senaste våldserfarenheten till polisen tyder på att kvinnorna inte anser det relevant att vända sig till polisen med en

anmälan om det våld de utsatts för. Detta kan kopplas till de svar kvinnorna givit angående orsakerna till varför de inte gjorde någon polisanmälan. Nära hälften av kvinnorna uppger att de lät bli att anmäla till polisen för att de tyckte att händelsen var för obetydlig. En tolkning av kvinnornas ovilja att kontakta polisen är att kvinnorna har en tendens att bagatelisera det våld de utsätts för; särskilt när frågan är om sexuellt våld. Att endast ca hälften av de kvinnor som uppgivit att de har erfarenheter av våld besvarade frågorna om den senaste våldserfarenheten kan också tolkas som ett uttryck för att våldet minimaliseras av kvinnorna själva.

Vart vänder sig då kvinnor som utsatts för våld av en man i en sexuell relation?

Vi har ställt frågor om huruvida kvinnorna sökte hjälp hos någon instans – förutom polisen – i samband med att hon blivit utsatt för våld från maken/sambon. Respondenten ska här ha haft den *senaste* ”våldsamma relationen” i åtanke när hon besvarat frågorna, d.v.s. nuvarande eller tidigare make/sambo beroende på i vilken relation kvinnan senast blev utsatt för våld. De alternativ vi frågat om är kvinnojour, brottsofferjouren, socialjour, socialsekreterare, advokat, familjerådgivning, psykiatri, annan sjukvård eller ”annan instans”. Vi frågade också om kvinnorna var nöjda eller missnöjda med den hjälp de fick. 1373 kvinnor ingår som bas för beräkningarna i detta avsnitt, vilket motsvarar det antal kvinnor som svarat att de har utsatts för våld av en tidigare make/sambo eller att de är utsatta för våld i sin nuvarande relation. Bortfallet är stort i denna del av enkäten, kring 40 procent.⁷⁹

• En tredjedel av kvinnorna med en våldsam nuvarande eller före detta make/sambo har sökt sig till någon hjälpinstans.

• Vanligast är att kvinnorna söker sig till sjukvården.

En tredjedel av kvinnorna som lever eller har levt med en man som utövat våld mot dem har sökt hjälp. Vanligast är att kvinnorna vänder sig till sjukvården. 13 procent vände sig till psykiatri och 9 procent vände sig till annan sjukvård. Till familjerådgivningen hade 12 procent vänt sig. 11 procent av kvinnorna sökte hjälp hos en advokat. 9 procent hade sökt hjälp hos en socialarbetare. 5 procent av kvinnorna uppger att de sökte sig till en kvinnojour. 4 procent vände sig till en socialjour och 2 procent till en brottsofferjour.

Störst andel nöjda kvinnor fanns bland dem som hade sökt hjälp hos hälso- och sjukvården (ej medräknat psykiatri); 84 procent av de kvinnor som sökt sig dit var nöjda med den hjälp de fick. 66 procent av kvinnorna som uppsökte psykiatri var nöjda med hjälpen. Av de kvinnor som sökte hjälp hos advokat rapporterar 77 procent att de kände sig nöjda med hjälpen. Av de kvinnor som vände sig till en brottsofferjour var 75 procent nöjda och bland de som sökte sig till en kvinnojour var 70 procent nöjda. Kvinnorna som sökte hjälp inom socialtjänsten rapporterar om den största andelen missnöje, mer än varannan kvinna som hade sökt hjälp hos socialjouren var missnöjd. 46 procent av kvinnorna som sökte hjälp hos familjerådgivningen och 44 procent av kvinnorna som vände sig till en socialsekreterare var missnöjda med den hjälp de där fick.

Sammanfattning och kommentar

När kvinnorna söker hjälp kan man anta att deras val av hjälpinstans påverkas bland annat av hur de själva ser på det våld de utsätts för. I vårt material har sjukvården fått ta emot den största andelen kvinnor, psykiatrin men även annan sjukvård, vilket kan indikera att kvinnorna förstår våldet i sjukdomstermer. En annan möjlig tolkning av varför kvinnorna väljer att vända sig dit är att kvinnorna väntar tåmligen länge med att söka hjälp, men att de till slut drabbas av relativt allvarliga psykiska åkommor som en följd av våldet, alternativt att de fysiska skadorna av våldet blivit allvarliga. Förhållandevis få kvinnor sökte sig till en kvinnojour, 5 procent.

Kvinnornas bedömning av den hjälp de fått pekar på att instanser som fokuserar på att tillvarata kvinnans intressen, så som sjukvården och advokater och kvinno- och brottsofferjourer, får det bästa omdömet. Socialtjänstens insatser däremot var många av de hjälpsökande kvinnorna missnöjda med. Att den våldsutsatta kvinnan, hennes intressen och hennes situa-

tion, sätts i centrum vid bemötandet av henne kan påverka hur nöjd hon är med den hjälp hon får. Möjligt är också att kunskap om våldet hos den hjälpande instansen spelar en roll för kvinnans värdering.

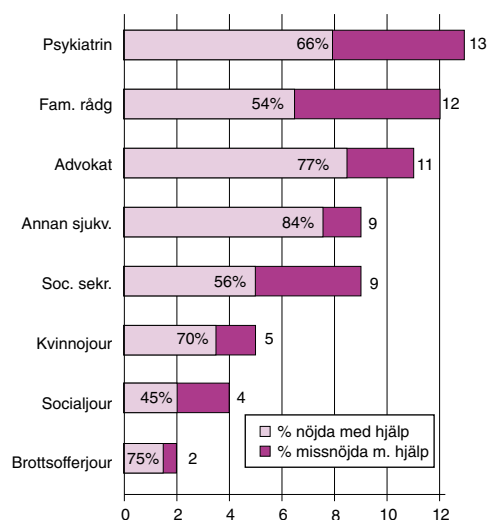

Fig 24. Hjälpinstanser som våldsutsatta kvinnor anlitat och andel kvinnor nöjda med erhållen hjälp (% av kvinnor utsatta för våld av nuvarande make/sambo eller tidigare make/sambo, n=1373).

76. Enligt Heimer & Nylén 1999, s. 3. Angående antalet fall av anmäld kvinnomisshandel, se <http://www.bra.se/extra/statistics/extraview>

77. Orsakerna till bortfallet kan inte fastställas men en möjlig tolkning av bortfallsorsakerna är också här, jfr not 74, att kvinnorna inte uppfattar de erfarenheter de rapporterat om som våldserfarenheter och därför inte ser på det de varit med om något som skulle kunna vara föremål för en polisanmälan.

78. Dessa siffror anger inte anmälningsbenägenheten generellt utan avser i vilken utsträckning kvinnorna anmält den senaste våldserfarenheten beroende på vem som var gärningsman.

79. Det interna bortfallet är medräknat i beräkningarna av hur många kvinnor som sökte hjälp.

Beräkningarna av andelen nöjda/missnöjda kvinnor grundar sig på det faktiska antalet som uppgivit att de sökt hjälp hos respektive instans.

Våldet, en fråga om hälsa och livsvillkor?

Tidigare forskning om våld/hälsa har främst studerat kvinnor som sökt vård. Man har, när urvalet baserats på vård sökande kvinnor, funnit samband mellan förekomsten av fysiska och psykiska besvär och att ha våldserfarenheter.⁸⁰ Då våldsutsatta kvinnor söker vård i större utsträckning jämfört med kvinnor utan våldserfarenheter är resultaten från kliniska urval svåra att direkt generalisera till kvinnor i populationen totalt.⁸¹ Även i studier där ett slumpmässigt urval kvinnor har tillfrågats har emellertid samband mellan fysiskt och sexuellt våld och depression⁸² liksom gynekologiska problem visats⁸³ och mellan sexuellt våld och ryggvärk.⁸⁴

Vår enkät har varit inriktad på att undersöka omfattningen av våld mot kvinnor och vilka slags våldserfarenheter kvinnor har. Den ger även möjlighet att undersöka eventuella samband mellan våldserfarenheter och hälsa. Kunskaperna från tidigare kvalitativa studier om våldets konsekvenser pekar mot att våld och hälsa hänger samman, liksom att våld kan ses som en fråga om försämrade livsvillkor för de kvinnor som utsätts.⁸⁵

Fysiska och psykiska besvär och våldserfarenheter

I enkäten har kvinnorna bland annat ombetts att i en fråga *skatta sin egen hälsa* med svarsalternativen utmärkt, mycket

god, bra, någorlunda bra, dålig och mycket dålig. Två frågor går sedan in närmare på kvinnornas hälsotillstånd. I den ena får kvinnorna ta ställning till om de lidit av *fysiska* besvär under den senaste månaden och om de lidit mycket eller lite av dessa. Symtomen är huvudvärk, återkommande värk i kroppen, magbesvär, domningar i armar/ben, hjärtklappning, illamående och kräkningar, yrsel, darrhänthet och rikliga svettningar utan föregående ansträngning. Den andra frågan rör *psykiska* besvär under den senaste månaden och om kvinnorna har lidit mycket eller lite av besvären ifråga. De besvär vi frågat om är överansträngning, försämrat minne eller koncentrationsförmåga, kraftlöshet eller trötthet, svårigheter att sova eller sömnlöshet, nervositet, irritation, nedstämdhet eller depression och slutligen om de har haft känslor av att allt är dem övermäktigt.

Våldsdrabbade kvinnor tenderar att ha både mer och fler *fysiska* besvär än kvinnor som inte rapporterat om våldserfarenheter.

Det finns ett samband mellan erfarenheter av våld och *psykiska besvär*.

De kvinnor som har utsatts för *hot* rapporterar om mer och fler fysiska och psykiska besvär än de som utsatts för andra typer av våld.

Samtliga kvinnor

Nära 80 procent av kvinnorna har uppgivit ett generellt hälsotillstånd som är mycket gott, utmärkt eller bra. Trots det framkommer det i de övriga, konkreta, frågorna om hälsa att många av kvinnorna har olika besvär.

Ca 60 procent av kvinnorna lider av

huvudvärk och närmare hälften av kvinnorna lider av återkommande värk i kroppen. Över hälften av kvinnorna lider av kraftlöshet och nära 40 procent av sömnlöshet. 36 procent lider av nedstämdhet eller depression och 30 procent av alla kvinnor har haft vanmaktskänslor.

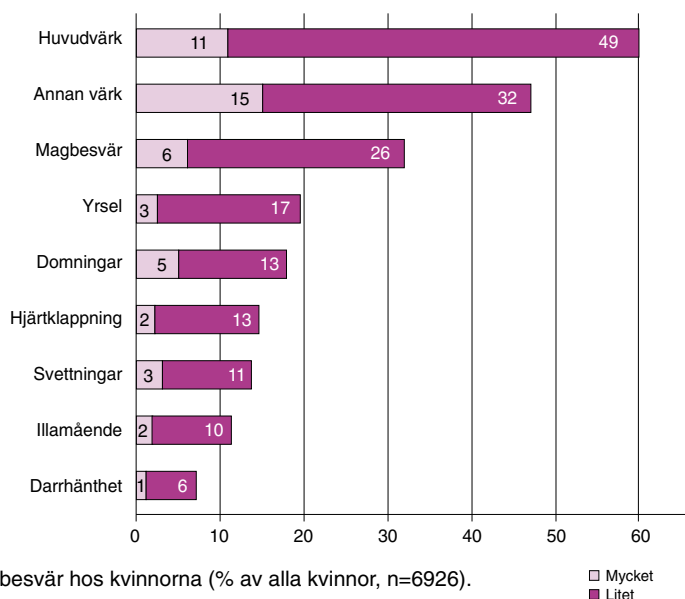

Fig 25. Fysiska besvär hos kvinnorna (% av alla kvinnor, n=6926).

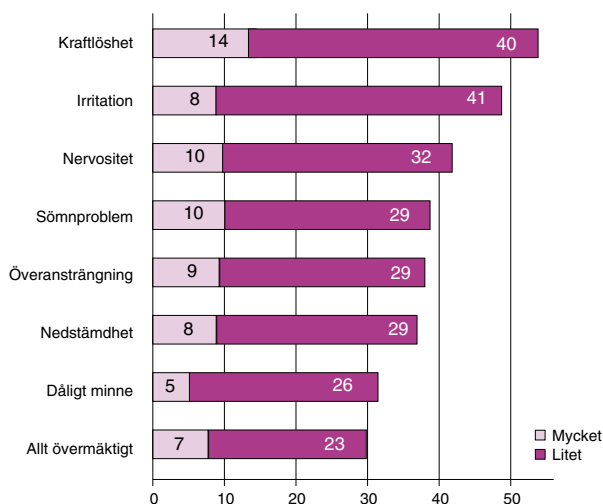

Fig 26. Psykiska besvär hos kvinnorna (% av alla kvinnor, n=6926).

Fysiska besvär och våldserfarenheter

Bland kvinnor som har erfarenheter av våld är rapporteringen av *fysiska besvär generellt något högre* än bland kvinnor som inte har sådana erfarenheter. Kvinnor som har varit utsatta för våld har exempelvis i högre grad värk i kroppen än kvinnor som inte har utsatts för våld.

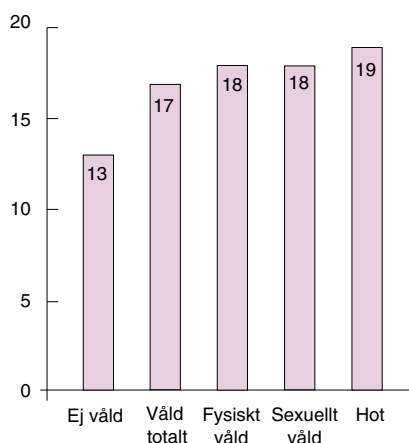

Fig 27. Uttalad värk i kroppen hos kvinnor och typ av våld de utsatts för (%)

Det finns dessutom en *tendens* att kvinnor som har utsatts för våld rapporterar om *fler* fysiska besvär än de som inte har utsatts för våld. Skillnaderna i rapporteringen om fysiska besvär är inte så stora mellan kvinnor som har utsatts för våld under det *senaste* året och de som har erfarenheter av våld från tidigare. Mest och flest fysiska besvär rapporterar kvinnorna som utsatts för hot. Deras rapportering är genomgående något högre jämfört med kvinnor som upplevt sexuellt och fysiskt våld.

Psykiska besvär och våldserfarenheter

Det finns samband mellan rapporteringar av våld och rapportering av psykiska besvär. Detta gäller samtliga psykiska besvär som efterfrågas i enkäten. Också här är det, som i fallet med fysiska besvär, de kvinnor som utsatts för *hot* som rapporterar om mest och flest psykiska besvär. Det är dubbelt så vanligt att kvinnor som utsatts för hot lider mycket av överansträngning och/eller nedstämdhet jämfört med kvinnor som inte rapporterat om erfarenheter av våld.

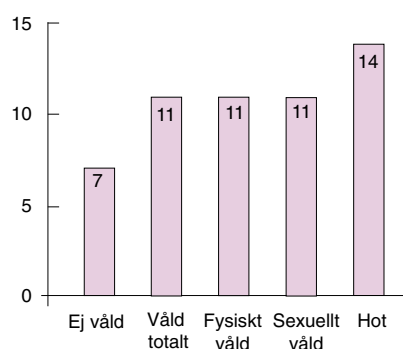

Fig 28. Uttalad överansträngning hos kvinnor och typ av våld de utsatts för (%)

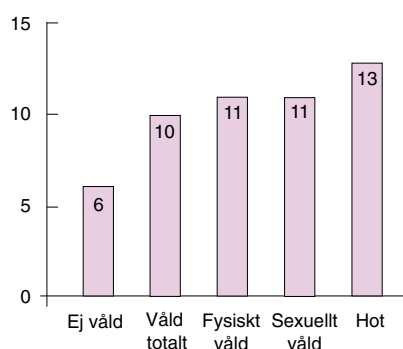

Fig 29. Uttalad nedstämdhet hos kvinnor och typ av våld de utsatts för (%)

Hur menar kvinnorna att våldet har påverkat dem?

För att få veta *hur kvinnorna själva ser på sambandet mellan våldserfarenheter och olika symptom* ställde vi frågan till de kvinnor som utsatts för våld hur de tyckte att deras erfarenheter har påverkat dem.⁸⁶

13 alternativ gavs; rädsla, skamkänslor, skuldkänslor, vrede eller hat, depression, trötthet och håglöshet, dålig självkänsla, sömnsvårigheter och mardrömmar, koncentrationssvårigheter, svårigheter i förhållande till män, svårigheter vid gynekologiska undersökningar, svårigheter i arbete eller studier.

64 procent av kvinnorna rapporterar att våldet har haft någon negativ konsekvens för dem.

Enligt svaren från kvinnorna är den vanligaste reaktionen på att ha utsatts för våld *vrede eller hat*. 38 procent uppger detta som en följd av våldet. Näst vanligast är *rädsla*; 33 procent av kvinnorna uppger detta. Enligt kvinnorna nästan lika vanlig konsekvens av att drabbas av våld är *dålig självkänsla*. 30 procent av kvinnorna uppger detta. Drygt var femte kvinna uppger att de känner *svårigheter i förhållande till män* som en följd av att ha utsatts för våld och lika många rapporterar att de drabbats av en *depression*.

36 procent av kvinnorna med våldserfarenheter har inte angivit några konsekvenser av våldet.⁸⁷

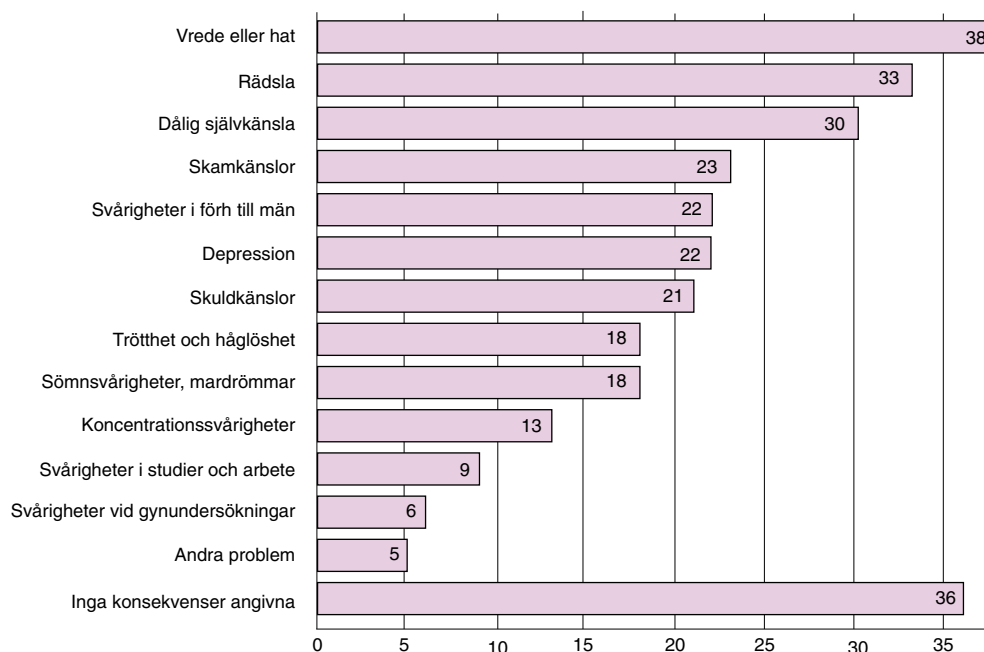

Fig 30. Våldets konsekvenser enligt kvinnorna. Allt våld. (% av svarande ej svar ej medräknat).

Flest negativa konsekvenser av hotelser

Vi har korstabulerat svaren från kvinnorna om vilka konsekvenser kvinnorna menar att våldet har haft, med vilken typ av våld de har varit utsatta för.

Om man delar in kvinnornas svar efter vilken typ av våld de har erfarenheter av, ser man att de kvinnor som har erfarenhet av att *hotas* uppger flest och mest negativa konsekvenser av våldet. Detta gäller såväl i jämförelse mellan våldserfarenheter efter 15-årsdagen som när man jämför kvinnornas våldserfarenheter från det *senaste året*. Särskilt tydlig är skillnaden om man ser på erfarenheter av hot under det senaste året.

58 procent av de som hotats under det senaste året känner vrede och hat. 50 procent är rädda och 50 procent har fått dålig självkänsla. 41 procent av de kvinnor som utsatts för hotelser under det senaste året uppger att de har drabbats av en depression och nästan var femte kvinna, 17 procent, som hotats under det senaste året uppger att hon har fått svårigheter i arbetet eller studierna. Fyra av tio kvinnor uppger att de har fått svårigheter i förhållande till män.

- De kvinnor som utsatts för *hot* rapporterar om mest och flest negativa konsekvenser; fler och mer än de kvinnor som utsatts för fysiskt eller sexuellt våld.

- Fyra av tio kvinnor som hotats under det *senaste året* uppger att de har fått svårigheter i förhållande till män.

- Nästan var femte kvinna som blivit *hotad* under det *senaste året* uppger att hon har fått problem i arbetet eller studierna.

Sammanfattning och kommentar

64 procent av kvinnorna som har utsatts för våld anser att våldet har haft negativa konsekvenser för dem. När vi jämfört de konsekvenser som kvinnorna uppgivit med vilken våldstyp de varit utsatta för framkommer att kvinnor som har erfarenheter av att hotas anger mest och flest negativa konsekvenser.

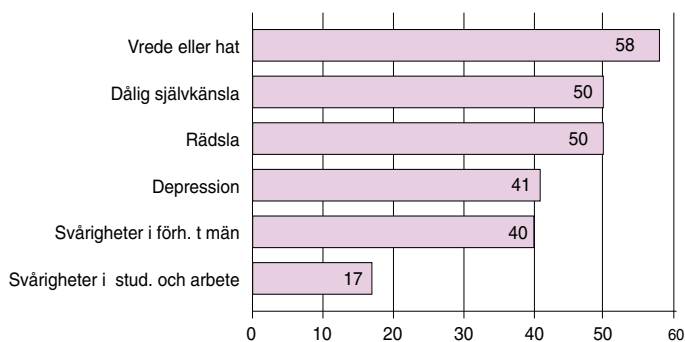

Fig 31. Konsekvenser av att ha blivit utsatt för hot senaste året. (% av svarande, ej svar ej medräknat).

Själv mord; tankar och försök

Enkäten innehåller en fråga om självmordstankar och en om självmordsförsök. Vi har frågat kvinnorna om de någon gång har försökt ta sitt liv eller någon gång funderat på att ta sitt liv.

72 procent av de kvinnor som har *försökt* ta sitt liv har erfarenheter av att utsätts för våld. Bland dem som *funderat* på att ta sitt liv har 64 procent utsatts för våld.

Det finns sålunda klara samband mellan att kvinnorna har våldserfarenheter och att de har försökt ta sitt liv. Likaså är sambandet starkt mellan att ha haft självmordstankar och att ha erfarenheter av våld.

Det är mer än dubbelt så vanligt att de kvinnor som upplevt våld någon gång *funderat* på att ta sitt liv jämfört med kvinnor som ej rapporterat om erfarenhet av våld. Av de kvinnor som har försökt ta sina liv har 60 procent utsatts för sexuellt våld, 48 procent har varit utsatta för fysiskt våld och 42 procent har utsatts för hot.

Bland kvinnor som har upplevt *våld under det senaste året* är det nära fyra gånger så vanligt med självmordsförsök som bland kvinnor som inte rapporterar om erfarenheter av våld: 11 procent mot 3 procent. Bland dem som utsatts för *sexuellt* våld i år är det ca fem gånger så vanligt att kvinnan försökt ta sitt liv jämfört med de kvinnor som inte rapporterar om några våldserfarenheter.

Relationen mellan könsrelaterat våld mot kvinnor och kvinnors självmordstankar och -försök är ett område vi hittills i princip saknat kunskap om.

5 procent av samtliga svarande har uppgivit att de försökt att ta sina liv. 23 procent av samtliga uppger att de haft självmordstankar.

Närmare tre av fyra kvinnor som *försökt* ta sitt liv har utsatts för våld, och nästan två av tre kvinnor som *funderat* på att ta sitt liv har utsatts för våld.

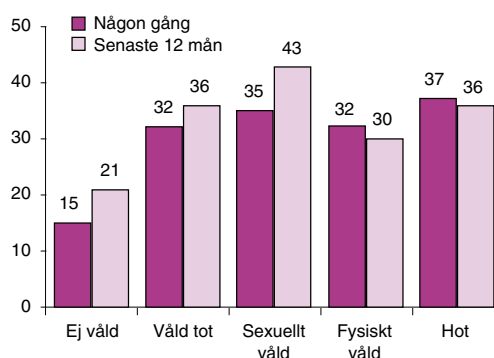

Fig 32. Själv mordstankar och typ av våld (%)

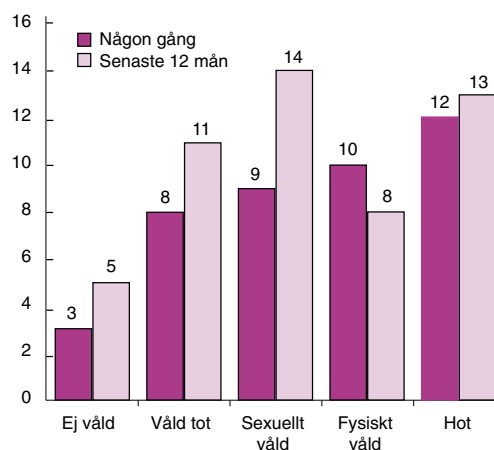

Fig 33. Försök till självmord och typ av våld (%)

Våld och den fysiska skadebilden

Kvinnorna ombads i en fråga att ange om de fått *fysiska skador* på grund av att de utsatts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp och om de i så fall sökt vård för skadorna. De kvinnor som uppgav att de sökt vård med anledning av att de utsatts för våld tillfrågades även om de lades in på sjukhuset för vård av sina skador.

Sammanlagt 873 kvinnor uppger någon skada. Vanligast är blåmärken och värk/smärta i kroppen.

225 kvinnor har sökt sjukvård för skador. Det är relativt allvarliga skador som kvinnorna uppger att de fick av våldet. Av dessa

SKADETYP	ANTAL
Blåmärken, skrubbsår	719
Sår	205
Sträckning, muskelbristning eller något gick ur led	141
Benbrott	40
Tandskada	47
Missfall	25
Inre skador	25
Hjärnskakning	68
Värk/smärta i kroppen	382
Annan skada	111

Tabell 8. Skadetyper hos kvinnorna. (n=873).

lades 28 in för vård. 149 kvinnor anger att de borde ha sökt vård fast de inte gjorde det och 468 att de inte sökte vård eftersom skadorna var så lindriga.

Läkemedelskonsumtion

I enkäten ombads kvinnorna ange om de den *senaste månaden* använt medicin för att kunna sova, bli lugna eller komma ur en depression. Ser man på kvinnornas våldserfarenheter sedan 15-årsdagen framgår att en något större andel av kvinnorna

som utsatts för våld än kvinnor som inte uppgivit sådana erfarenheter rapporterar medicinering med psykofarmaka. Det är något vanligare att kvinnor som har erfarenheter av *hot* konsumerar medicin än övriga grupper.

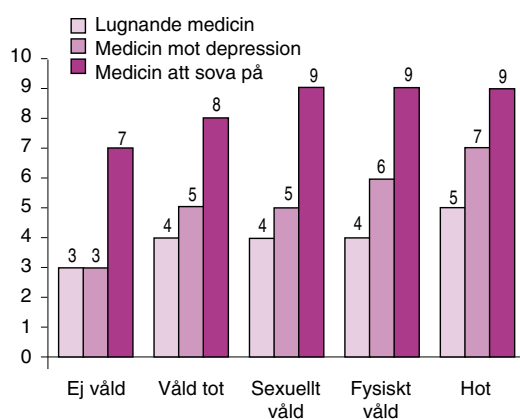

Fig 34. Läkemedelskonsumtion och typ av våld (%)

Våld i samband med graviditet

Frågor om våld i samband med graviditet ställdes i enkäten *endast till de kvinnor som rapporterat att nuvarande eller tidigare sambo utövat våld mot dem någon gång*. Frågor om antalet graviditeter ställdes ej. Det är därför inte möjligt att ur enkätsvaren beräkna hur vanligt förekommande våld i samband med graviditet är bland kvinnor i Sverige.

De kvinnor som utsatts för våld av nuvarande eller tidigare make/sambo tillfrågades i enkäten om de varit gravida med mannen och om de i så fall utsatts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp i samband med graviditeten. Ytterligare en fråga har handlat om ifall kvinnorna under graviditeten utsattes för hotelser av mannen.

Våldsam tidigare make/sambo

Totalt 534 av de kvinnor som haft en våldsam tidigare make/sambo uppger att de har varit gravida med denne.

Fysiskt och sexuellt våld

16 procent blev utsatta för fysiskt våld eller sexuella övergrepp av den tidigare maken/sambon under graviditeten. 7 procent utsattes för våld eller sexuella övergrepp för första gången under graviditeten. Sammanlagt hade 19 procent av kvinnorna blivit utsatta för fysiskt eller sexuellt våld innan barnet hade fyllt ett år.

Hot

19 procent uppger att de blivit *hotade* av maken/sambon under graviditeten. 8 procent hade blivit hotade första gången när de var gravida. Sammanlagt hade närmare en fjärdedel av kvinnorna blivit hotade innan barnet hade fyllt ett år.

Våldsam nuvarande make/sambo

Av de kvinnor som rapporterat att de utsatts för våld av sin *nuvarande make/sambo* uppger 382 att de har varit gravida med maken/sambon. Av dessa uppger 4 procent att de utsatts för *hot* av maken/sam-

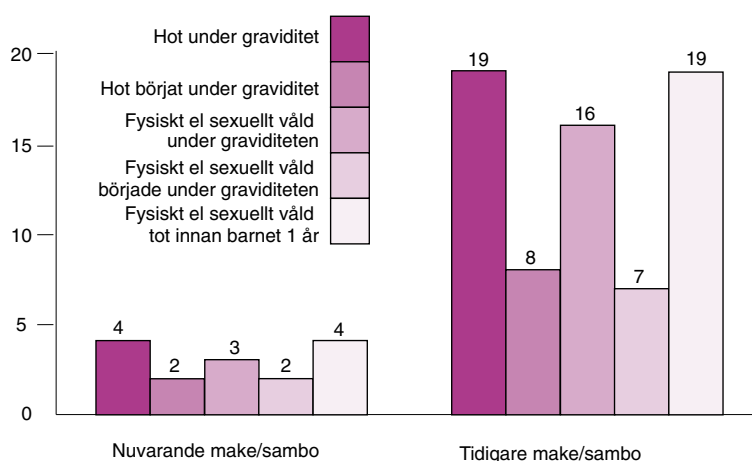

Fig 35. Hot eller fysiskt våld från nuvarande make/sambo alt tidigare make/sambo i samband med graviditet (%)

bon under graviditeten. Cirka hälften av dessa kvinnor uppger att hoten började under graviditeten. 3 procent har utsatts för *fysiskt våld* eller *sexuella övergrepp* under graviditeten. Två tredjedelar av dessa uppger att våldet började under graviditeten. Sammanlagt rapporterar 4 procent av kvinnorna att de blivit utsatta för våld innan barnet fyllt ett år.

Sammanfattning och kommentar

Trots att nära 80 procent av kvinnorna skattar sin egen hälsa som utmärkt, mycket god eller god framkommer att fysiska och psykiska besvär är tämligen utbredda. Det finns en *diskrepans* mellan å ena sidan den generella bilden kvinnorna ger av sin hälsa och å andra sidan den konkreta och mer detaljerade hälsobilden som framkommer i deras svar.

Av kvinnornas svar framkommer att samband finns mellan att ha erfarenheter av våld och att ha sämre psykisk och fysisk hälsa. Likaså är konsumtion av psykofarmaka något vanligare bland dem med våldserfarenheter. Bland våldstyperna framträder erfarenheter av *hot* och – vad gäller självmordstankar och försök – *sexuellt våld* som de våldserfarenheter som har starkast samband med ett försämrat fysiskt och psykiskt hälsotillstånd. Dessa samband säger dock inget om kausalitet.

När kvinnorna tillfrågas om *hur de själva anser att våldet påverkat dem* uttrycker de klart att de påverkats negativt på en rad olika sätt. Flera negativa följder, som vrede, hat, rädsla och depression är framträdande.

Det framkommer en dubbelhet i kvinnornas rapportering om hur de påverkats av sina våldserfarenheter. *Vrede eller hat* är den klart vanligaste reaktionen vilket antyder ett förhållningssätt till våldserfaren-

heterna där kvinnan inte främst lastar sig själv för att hon utsatts. Kvinnorna rapporterar exempelvis om känslor av *skuld* och *skam* i betydligt mindre utsträckning än om känslor av vrede eller hat. Å andra sidan är rapporteringen hög från kvinnorna om *dålig självkänsla* och om *depressioner* som en följd av våldet, något som tyder på att våldet påverkar deras självbilder negativt. Drygt var femte kvinna som utsatts för våld uppger att deras erfarenheter fått till följd att de känner svårigheter i förhållande till män.

Den dubbelhet som framkommer i kvinnornas rapportering om hur deras våldserfarenheter har påverkat dem, kan förstås som att kvinnor som har utsatts för våld inte främst betraktar sig som offer. Våldets negativa konsekvenser är dock relativt omfattande enligt kvinnornas skattning. Samhällets förhållningssätt till könsrelaterat våld kan därför vara avgörande för hur de kvinnor som har blivit utsatta för våld tolkar sina våldserfarenheter.

Ser man till de *olika våldstyperna* framträder att erfarenheter av att ha utsatts för *hot* verkar vara särskilt negativt. Förutom att de kvinnor som utsatts för hot rapporterar om mest och flest negativa konsekvenser av våldet har de den högsta rapporteringen av fysiska och psykiska besvär, konsumtion av psykofarmaka och hög rapportering om självmordstankar och försök. Det saknas sålunda stöd för betraktelsesättet att hotelser skulle vara "bara" hot, mindre allvarligt än fysiskt eller sexuellt våld, i resultaten av denna studie. Såväl kvinnornas rapportering om sin hälsa som av deras egenrapportering om våldets konsekvenser motsäger ett sådant synsätt. Hotelser framstår istället, när vi korstabulerar kvinnornas svar med vil-

ken våldstyp de varit utsatta för, som en allvarlig form av våld som ger allvarliga konsekvenser för den som drabbas.

Det finns tydliga samband mellan både våldserfarenheter och *självordstankar*, och våldserfarenheter och självmordsförsök. Särskilt starkt är sambandet mellan *självordsförsök* och att ha utsatts för *sexuellt våld* under det senaste året, liksom mellan självmordsförsök och att ha erfarenheter av att utsättas för *hot*. Sammantaget är frekvensen självmordsförsök nästan tre gånger högre bland kvinnor med våldserfarenheter än hos kvinnor som inte uppger erfarenheter av våld.

Relativt få kvinnor *söker vård* på grund av fysiska skador direkt orsakade av att de utsatts för fysiskt eller sexuellt våld. I relation till de allvarliga fysiska skador kvinnorna rapporterar att de sökt vård för, är

antalet inläggningar anmärkningsvärt få. Endast 28 kvinnor i studien rapporterar att de lagts in på sjukhus till följd av skador orsakade av våld. Detta kan jämföras med 873 kvinnor som anger att de fått fysiska skador till följd av att de utsatts för våld.

Enligt enkätsvaren är det *fyra gånger* vanligare att våldsamma före detta makar/sambos har använt *hot* mot kvinnan under graviditeten än det är i pågående våldsamma relationer. Uppgifterna om före detta makars våld i samband med graviditet stämmer väl överens med motsvarande uppgifter från Finland.⁸⁸

I likhet med den övriga rapporteringen om våld skiljer sig siffrorna mycket mellan rapporteringen om våld utövat av *nuvarande* makar/sambos och det våld kvinnorna rapporterar om från *tidigare* makar/sambos.

---

80. Drossman et al.1995, Felitti 1991, Muellerman et al. 1998, Dahl 1993.

81. Felitti 1991

82. Scholle et al.1998 , Mullen 1988.

83. Plichta et al.1996

84. Linton1997.

85. Hamberg & Johansson 1999.

86. Inte alla kvinnor som uppgivit att de har våldserfarenheter, 3 193 st, har besvarat dessa frågor. Antalet svarande uppgår i denna del till 2 364 kvinnor.

87. Detta betyder inte att våldet inte haft några konsekvenser, bara att kvinnorna inte angivit några konsekvenser.

88. Heiskanen & Piispa 1998

Sexuella trakasserier

Sexuella trakasserier är ett arbetsrättsligt begrepp. Avgörande för om ett beteende enligt jämställdhetslagen klassas som sexuella trakasserier är om det ägt rum på en arbetsplats eller i samband med arbetet på ett sätt som gör att arbetsgivaren kan hållas ansvarig för att trakasserierna åtgärdas. Beteenden som kan klassas som sexuella trakasserier *kan* vara kriminaliserade, det kan handla om sexuell ofredande eller om grövre brott som misshandel, sexuell tvång eller till och med våldtäkt. Andra beteenden som kan klassas som sexuella trakasserier saknar rubricering i brottsbalken, de är inte kriminaliserade men arbetsgivaren ansvarar för att åtgärda arbetsförhållandena så att trakasserierna upphör. De undersökningar som gjorts om förekomsten av sexuella trakasserier begränsar sig till arbetslivet eller utbildningsmiljöer. Siffrorna i dessa undersökningar varierar kraftigt.⁸⁹

Då beteenden som utgör sexuella trakasserier kan antas vara vanliga också *utanför arbetslivet* är det viktigt att ställa frågor om kvinnors erfarenheter av att trakasseras sexuellt även i situationer som inte är arbetsrelaterade. Kvinnorna som besvarat enkäten har därför tillfrågats om erfarenheter av sexuella trakasserier från män de inte har och inte har haft en sexuell relation med, dvs grannar, vänner, kollegor, obekanta. Sammanlagt har åtta frågor ställts om oanständiga telefonsamtal, blottning, ovälkomna kommentarer, enträget uppvaktande, obehaglig närhet,

sexuell hotfullhet, förföljelse samt hot om skadad karriär om inte sexuella tjänster utförs.

Att notera är att några grövre former av sexuella trakasserier *inte* är medtagna bland frågorna.⁹⁰ Resultaten för sexuella trakasserier hade sannolikt blivit *högre* om också dessa, grövre, gärningar hade inkluderats.

Precis som när det gäller frågorna om fysiskt våld inom relationer har vi, när vi ställt frågorna om sexuella trakasserier, strävat efter att vara så konkreta i formuleringarna som möjligt. Vi har frågat om åtta relativt specifika händelser som kvinnan kan ha funnit obehagliga eller hotfulla, se fråga 24 i enkäten, appendix 1. Också här har vår strävan varit att tränga igenom den eventuella bagatellisering och normalisering av sexuella trakasserier som kvinnorna kan göra. Genom att fråga konkret kan det motstånd som kvinnan kan känna mot att definiera situationen som sexuella trakasserier, och mannen ifråga som en trakasserare, kringgås.

Summa upplevda trakasserier

- Totalt har 56 procent av kvinnorna utsatts för sexuella trakasserier.
- 16 procent har utsatts under det senaste året.

Var fjärde kvinna har erfarenheter av att någon man genompträngande fysisk närhet betett sig på ett sätt som hon upplevt som obehagligt. Mer än var fjärde kvinna

har känt sig illa till mods på grund av att en man givit henne kommentarer om hennes kropp, hennes privatliv eller genom sexuella anspelningar. Knappt var femte kvinna uppger att hon känt sig illa till mods av att en man upprepade gånger har frågat om de kunde ses och inte accepterat ett nej som svar. 16 procent av kvinnorna rapporterar att de utsatts för sexuella trakasserier under det *senaste året*.

Vem trakasseras?

Yngre kvinnor är mest utsatta för sexuella trakasserier: nästan två tredjedelar av kvinnorna i åldern 18-24 år och 25-34 år har blivit sexuellt trakasserade.

Nästan fyra av tio kvinnor i åldern 18-24 år har trakasserats sexuellt under det *senaste året*.

Studierande, oavsett ålder, är den grupp som är mest utsatt för sexuella trakasserier. Var tredje kvinna som studerar har blivit sexuellt trakasserad under det *senaste året*. Totalt har nästan två tredjedelar av de som studerar erfarenheter av sexuella trakasserier.

Av kvinnorna med en utbildning motsvarande universitet utan examen har 7 av 10 blivit sexuellt trakasserade.

Ålder

Rapporteringen om sexuella trakasserier skiljer sig mycket åt mellan åldersgrupperna, såväl beträffande erfarenheter av trakasserier under det *senaste året* som de totala erfarenheterna av att trakasseras sexuellt. Unga kvinnor mellan 18 och 24 år är den grupp som är mest utsatt för sexuella trakasserier; 37 procent av kvinnorna i den åldern uppger att de trakasserats sexuellt under det *senaste året*. Drygt

var femte kvinna mellan 25 och 34 år har trakasserats sexuellt under det senaste året. Av kvinnorna i åldern 55-64 har 7 procent erfarenheter av sexuella trakasserier under denna period.

Totalt, dvs avseende kvinnornas samtliga erfarenheter av att trakasseras sexuellt efter 15-års ålder, är det ingen skillnad mellan den yngsta gruppen kvinnor och kvinnor i åldern 25-34. Ca 64 procent av kvinnorna i dessa åldersgrupper rapporterar om erfarenheter av att trakasseras sexuellt. 40 procent av kvinnorna i åldern 55-64 uppger att de har sådana erfarenheter.

Sysselsättning

Ser man på kvinnornas sysselsättning är det vanligast förekommande att *studerande* kvinnor rapporterar om sexuella trakasserier. Totalt har nästan två tredjedelar, 65 procent, av kvinnorna i denna grupp blivit sexuellt trakasserade. Bland de studerande kvinnorna har en tredjedel blivit sexuellt trakasserade under det *senaste året*.

Av de kvinnor som är löntagare rapporterar 13 procent att de trakasserats sexuellt under det *senaste året*. Totalt har 58 procent i gruppen kvinnor med lönearbete trakasserats sexuellt.

Utbildning

Beträffande utbildning rapporterar kvinnor med utbildning motsvarande *universitet utan examen* den *högsta* frekvensen av erfarenheter av sexuella trakasserier. Var fjärde kvinna, 26 procent, i gruppen har trakasserats sexuellt under det *senaste året* och totalt har 71 procent av kvinnorna med universitetsutbildning utan examen erfarenheter av sexuella trakasserier. De som har universitetsutbildning *med examen* har även de en hög rapportering to-

talt; 65 procent i denna grupp har blivit sexuellt trakasserade. Däremot ligger denna grupp betydligt lägre än gruppen universitetsutbildning utan examen när det gäller erfarenheter under det *senaste året*: 14 procent.

Av kvinnorna som endast genomgått obligatorisk skola har 11 procent blivit sexuellt trakasserade under det *senaste året*. Totalt har 40 procent av kvinnorna med obligatorisk skola blivit sexuellt trakasserade.

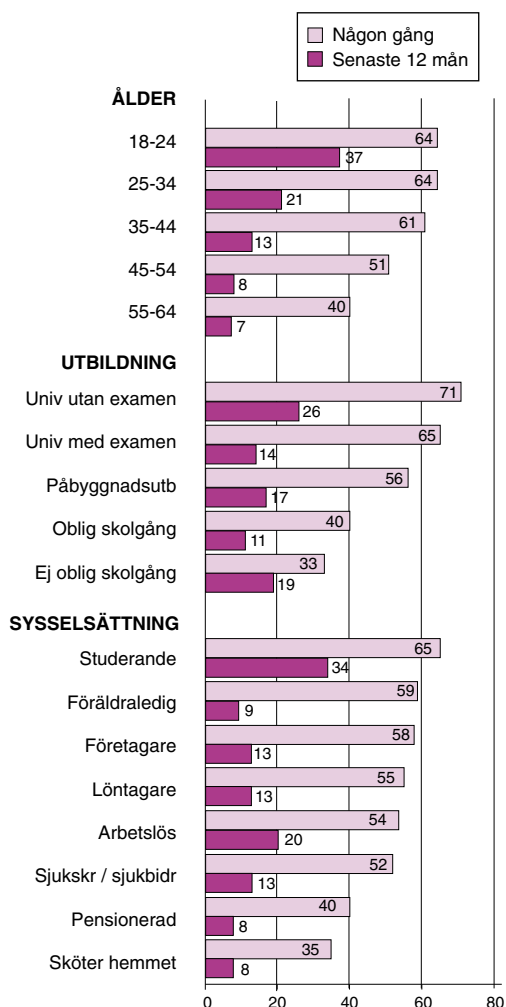

Fig 36. Kvinnor utsatta för trakasserier efter kvinnornas bakgrundsvariabler (%)

Inkomst

Rapporteringen av sexuella trakasserier skiljer sig åt mellan inkomstgrupper; det finns tillsynes ett samband mellan inkomst och erfarenheter av att trakasseras sexuellt. Frågar man efter erfarenheter av sexuella trakasserier efter 15-års ålder har *kvinnorna i de högsta inkomstklasserna varit mer utsatta än kvinnorna i de lägsta*: 69 procent av kvinnorna som tjänar mer än 20 000 kronor efter skatt har blivit sexuellt trakasserade och bland kvinnor som tjänar 15 000 – 20 000 kr efter skatt är siffran 61 procent. Motsvarande siffra för kvinnor som tjänar upp till 10 000 kronor är 53 procent.

Beträffande erfarenheter av sexuella trakasserier under det *senaste året* är förhållandena omvända: kvinnor med låg inkomst är *mer utsatta* än kvinnor i högre inkomstgrupper. Nästan var fjärde kvinna, 24 procent, som tjänar mindre än 5000 kr efter skatt i månaden har blivit sexuellt trakasserad under det *senaste året*. 12 procent av kvinnorna som tjänar mer än 20 000 kr om året har rapporterat att de trakasserats under det *senaste året*.

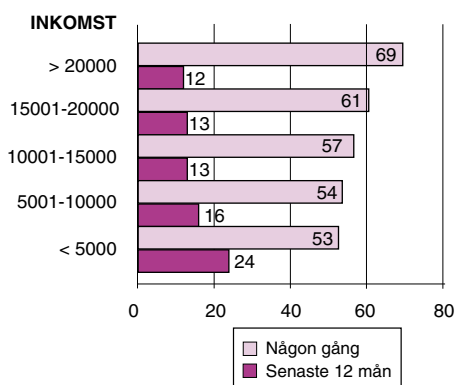

Fig 37. Kvinnor utsatta för trakasserier efter kvinnans inkomst (%)

Etnicitet

Kvinnor födda i afrikanska länder rapporterar de högsta frekvenserna av trakasserier under det *senaste året*. 42 procent av kvinnorna i denna grupp har trakasserats sexuellt under denna period.

Angående kvinnornas erfarenheter av sexuella trakasserier sedan 15-årsdagen rapporterar kvinnor födda i Nordamerika den högsta frekvensen: 91 procent. Grupperna av utlandsfödda kvinnor är dock små, liksom att svarsfrekvensen var låg bland dem. Det kan därför vara vanskligt att dra säkra slutsatser av svaren från dessa grupper.

Vem trakasserar?

Vanligast är erfarenheter av sexuella trakasserier från för kvinnorna *okända män*. 69 procent av de som har trakasserats har utsatts av någon okänd man. Totalt har var femte kvinna, 21 procent, *av dem som trakasserats sexuellt* utsatts av kollegor/arbets eller studiekamrater. 27 procent uppger att vänner, bekanta/grannar har trakasserat dem sexuellt.

I gruppen studerande som trakasserats har 14 procent trakasserats sexuellt av en chef/handledare/lärare och 26 procent av någon studiekamrat eller kollega. Bland löntagare har 12 procent trakasserats av en överordnad och 22 procent av en kollega.

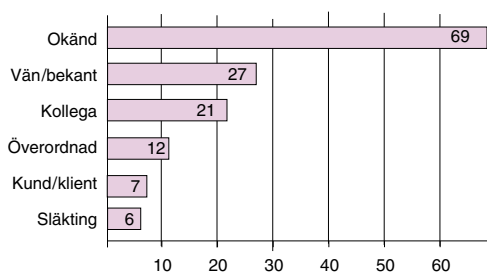

Fig 38. Vem trakasserar?
(% av trakasserade kvinnor, n=3862)

Sammanfattning och kommentar

Över hälften av Sveriges kvinnor har trakasserats sexuellt. Yngre kvinnor och kvinnor som studerar är de mest utsatta. Bland studerande har var tredje kvinna blivit sexuellt trakasserad under *det senaste året*. De män som utsätter kvinnorna är såväl okända som för kvinnorna kända män; vänner, arbetskamrater eller chefer.

Det finns skillnader i den totala rapporteringen om sexuella trakasserier och rapporteringen under det senaste året som tycks hänga samman med utbildning och inkomst. Ju lägre utbildning och inkomst kvinnorna har, desto mer trakasserier har de utsatts för under det *senaste året*, medan de högre utbildade kvinnorna och kvinnorna i de högsta inkomstgrupperna rapporterar markant högre ur ett totalperspektiv. Dessa samband har inte med ålder att göra. En tolkning är att sistnämnda grupper har positioner som ger möjlighet att tillägna sig kunskap och medvetenhet om sexuella trakasserier, vilket kan resultera både i en möjlighet att agera för att få stopp på trakasserier och i en realistisk rapportering, medan det omvända kan vara fallet för kvinnor i lägre positioner. En annan tolkning är att jämställdhetsdiskursen har olika normativ verkning i dessa grupper, vilket kan resultera i underrapportering om trakasserier under det senaste året.

Diskussionen vi ovan fört om kontinuumbegreppet kan ha betydelse när man ska tolka och förstå kvinnors livsvillkor med hänsyn till omfattningen av sexuella trakasserier. På den skala kontinuumtanken beskriver, där grova våldsbrott placeras vid den ena polen och kontrollerande beteende vid den andra, kan sexuella trakasserier placeras in längs denna skala.

På så sätt kan *sambanden* mellan de olika formerna av kontrollutövning mot kvinnan uppmärksammas, vilket torde ha stor relevans mot bakgrund av våldets

omfattning, den höga rapporteringen om erfarenheter av kontrollerande beteenden och den höga rapporteringen om erfarenheter av sexuella trakasserier.

---

89. Enligt en undersökning som genomfördes av Rikspolisstyrelsen bland civilanställda kvinnor inom Polisen (2700 kvinnor ingick i studien) uppgav 20 procent av kvinnorna att de upplevt sexuella trakasserier under den senaste treårsperioden. Pressmeddelande 990202 – undersökning om sexuella trakasserier. <http://www.police.se/gemensam/rps/press/sestrxk.htm>. En undersökning vid Uppsala universitet visade att 12 procent av de kvinnliga studenterna hade utsatts för sexuella trakasserier, Tydén 1999.

90. Några av gärningarna är kriminaliserade enligt brottsbalken (ofredande eller olaga hot) medan andra beteenden kan vara starkt obehagliga eller skrämmande för kvinna men dock inte kriminaliserade. Frågor om grövre gärningar finns på andra ställen i enkäten och kategoriseras då som sexuellt våld.

Myter om våld?

Vid sidan av den vanligt förekommande bilden av att våld mot kvinnor endast utövas av män i socialt lägre skikt, av män som är alkoholiserade eller arbetslösa, finns ytterligare en schablon. Det är den våldsamme ”invandrarmannen”, han som använder våld som en följd av ett patriarkalt kulturarv. Detta kulturarv förmodas, i motsats till den svenska kulturen – som tolkas som jämställd – leda till att mannen använder våld.⁹¹ Det finns också en föreställning om den våldsutsatta kvinnan som ”speciell”, exempelvis att hon har erfarenheter av att utsättas för våld i barn- domen vilket gör att hon i vuxen ålder ”söker” sig till våldsamma män.

I enkäten har vi ställt frågor om kvinnans utbildning, hennes inkomst efter skatt, hennes sysselsättning och efter hennes och hennes föräldrars födelseland. Vi har också frågat efter nuvarande make/sambos födelseland, hans föräldrars födelseland, hans alkohol- och drogvanor samt

vilken utbildning han har. De kvinnor som har rapporterat om en *våldsam* före detta make/sambo har fått svara på frågor om mannens födelseland, hans föräldrars födelseland och hans utbildningsnivå och alkoholvanor.

Invandrare

Antalet kvinnor med utländsk bakgrund som besvarade enkäten var relativt lågt. Materialet fick därför viktas. Beträffande våldsutsatthet och födelseland kan i materialet en liten skillnad iaktas med hänsyn till rapporteringen avseende kvinnor födda i Norden⁹². Dessa har en något högre rapportering om alla våldserfarenheter sedan 15-årsdagen. Skillnaderna är dock små.

Bland de män som enligt kvinnornas rapportering har utövat våld mot sin nuvarande make/sambo är flera av grupperna för små för att några slutsatser skall kunna dras.⁹³ I de grupper där jämförelser kan göras är skillnaderna små. Undantaget är kvinnor vars nuvarande makar/sambos är födda i Norden och Asien. De har en högre rapportering om erfarenheter av våld från sin nuvarande make/sambo, 21 procent respektive 25 procent, än genomsnittet (11 procent) för hela gruppen kvinnor som utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo.

	Ja		Nej	
	Antal	%	Antal	%
Sverige	407	9.6	3665	86.4
Norden	34	20.8	124	76.2
Europa	29	13.6	173	81.4
Afrika	3	24.0	8	60.8
Asien	23	25.3	59	64.0
Nordamerika	-	-	13	100.0
Latinamerika	2	15.1	8	60.3
Australien	1	33.3	2	66.7

Tabell 9. Kvinnor utsatta för våld från nuvarande make/sambo efter *mannens födelseland* (radprocent, beräknat för kvinnor i nuvarande förhållande, ej svar ej redovisade).

• **Åtta av tio kvinnor som utsätts för våld i sin nuvarande relation är gifta /sammanboende med en man född i Sverige**

Av kvinnorna som utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo har 82 procent en make/sambo som är född i Sverige. Av de kvinnor som uppger att de utsattes för våld av en tidigare make/sambo var 72 procent gifta/sammanboende med en man född i Sverige. Av kvinnor med en före detta make/sambo som utsatte dem för våld var 7 procent gifta/sammanboende med en man från Norden, 7 procent med en man född i Europa, 2 procent med en man född i Asien och 2 procent med en man från Latinamerika och 2 procent med en man född i Afrika. 7 procent av kvinnorna besvarade inte frågan.

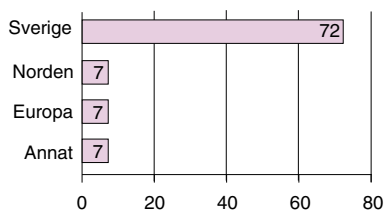

Fig 39. Kvinnor utsatta för våld från tidigare make/sambo efter mannens födelseland (% av kvinnor med våldsam fd make/sambo, n=970).

Sociala skikt

Angående kvinnornas rapportering om våld finns vissa skillnader med avseende på kvinnornas utbildning och inkomst. Beträffande utbildning är det kvinnor med universitetsutbildning utan examen som har den högsta sammanlagda rapporteringen om våld (53 procent mot 46 pro-

cent i genomsnittet för alla våldsutsatta kvinnor). Små skillnader i våldsutsatthet kan också iakttagas med avseende på kvinnornas inkomst. Kvinnor i den högsta respektive lägsta inkomstgruppen har den högsta totalrapporteringen om våld.

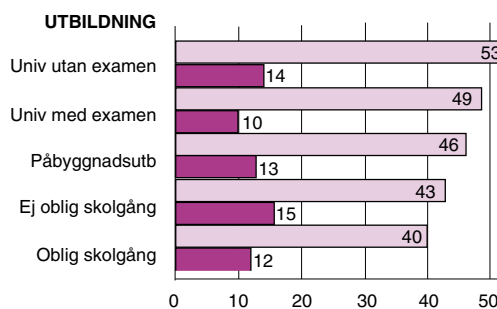

Fig 40. Kvinnor utsatta för våld totalt efter kvinnans utbildning. (%)

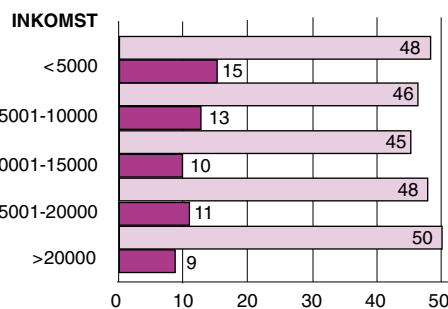

Fig 41. Kvinnor utsatta för våld totalt efter kvinnans inkomst. (%)

Två tredjedelar av kvinnorna som utsatts för våld av sin *nuvarande make/sambo* uppger att mannen är löntagare. Ser man till *mannens utbildning* uppger nästan en fjärdedel, 23 procent, av kvinnorna som utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo att mannen har universitetsutbildning med examen.

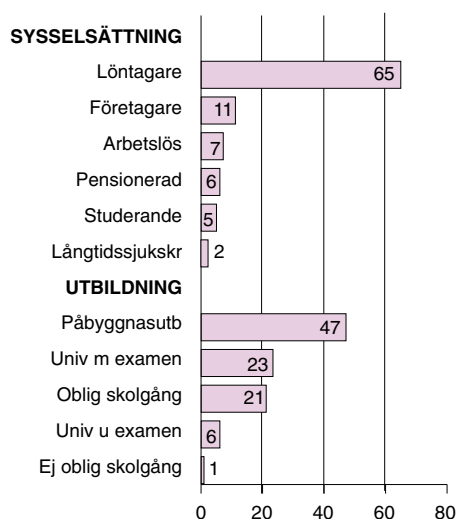

Fig 42. Kvinnor utsatta för våld någon gång av nuvarande make/sambo efter *mannens yrke och utbildning*. (% av kvinnor med våldsam nuvarande make/sambo, n=499).

Jämför man de män som -enligt kvinnornas rapportering- har respektive inte har utsatt kvinnan för våld i ett pågående äktenskap/samboförhållande, syns inga egentliga skillnader avseende utbildningsnivån.

Alkohol

Kvinnorna har fått ange hur ofta de dricker alkohol, hur ofta hennes eventuella make/sambo dricker, och om hon har haft en make/sambo som har utsatt henne för våld, hur ofta han konsumerade alkohol. Frågorna är alltså knutna till alkoholvanor, inte kopplade till våldsutövning, dvs vi har inte ställt några frågor om mannen

har varit berusad när han har varit våldsam.

Vi har inte funnit några skillnader i våldsatthet med avseende på kvinnornas alkoholkonsumtion.

Fyra av fem kvinnor som har utsatts för våld av sin nuvarande make/sambo återfinns bland de kvinnor som har uppgett att mannen dricker 1-2 gånger i veckan eller mer sällan. Merparten, 83 procent, av männen som utövade våld mot sin nuvarande make/sambo konsumerar sålunda alkohol 1-2 gånger i veckan eller mer sällan.

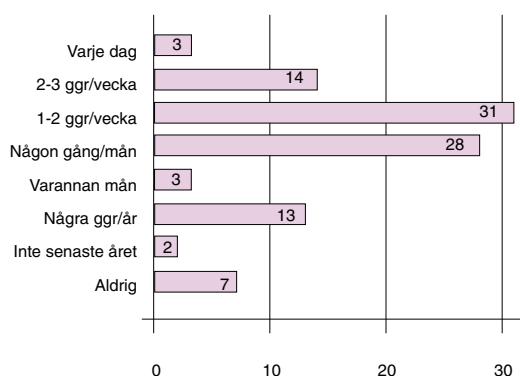

Fig 43. Kvinnor utsatta för våld från nuvarande make/sambo och mannens alkoholkonsumtion (% av kvinnor utsatta för våld, n=499).

I de fall kvinnan har uppgett att maken/sambon dricker oftare än 1-2 gånger i veckan, liksom när mannen inte har druckit alkohol under det senaste året, finns en något högre rapportering om våld jämfört med genomsnittet för kvinnorna i gruppen totalt.

Tidigare våldserfarenheter

Vi har ställt två frågor till kvinnorna om deras erfarenheter av våld före 15-årsdagen. En fråga handlar om *fysiskt våld* från någon familjemedlem, från någon bekant eller okänd, och en fråga handlar om *sexuellt våld* från någon man.

31 procent av kvinnorna har utsatts för

våld från någon vuxen före sin 15-årsdag (i denna grupp våldsutövare kan alltså kvinnor ingå). 20 procent av samtliga kvinnor har erfarenheter av sexuellt våld från någon man (inklusive sexuellt hotfulla beteenden) innan sin 15-årsdag.

Av de kvinnor som har erfarenheter av sexuellt våld före 15-årsdagen har 57 procent rapporterat att de utsatts för sexuellt våld efter denna tidpunkt. Av kvinnor som inte har sådana erfarenheter från innan 15-årsdagen har 28 procent rapporterat att de utsatts efter 15-årsdagen. Det finns sålunda ett samband mellan att ha erfarenheter av sexuellt våld före 15-årsålder och att rapportera om erfarenheter av sexuellt våld från senare i livet.

		Sexuellt våld före 15 år	
		Ja	Nej
Sexuellt våld efter 15 år	Ja	57.2	27.5
	Nej	42.8	72.5
	Summa	100%	100%
	n =	1416	5510

Tabell 10. Kvinnor utsatta för sexuellt våld före och efter 15-årsdagen.

Sammanfattning och kommentar

Studiens resultat talar för att våldets utbredning är omfattande i alla grupper av kvinnor. Resultaten i vår undersökning visar att svenska män står för 82 procent av våldet mot kvinnor i nuvarande äktenskap/samboskap. Schablonen av den våldsamme invandrarmannen och den svenske jämställde mannen kan därför ifrågasättas.

Beträffande kvinnorna märks att kvinnor med hög utbildning har något högre rapportering om erfarenheter av våld och likaså kvinnor i det översta inkomst-

skiktet. Rörande männens utbildning syns inga egentliga skillnader avseende om han utövar våld eller inte mot sin nuvarande maka/sambo.

Angående kvinnornas alkoholvanor märks inga skillnader mellan kvinnor som rapporterar och kvinnor som inte rapporterar om våldserfarenheter. Inte heller kan bilden av den våldsutövande mannen som alkoholiserad bekräftas. Av de kvinnor som rapporterar att de blivit utsatta för våld av sin nuvarande make/sambo uppger fyra av fem att mannen dricker alkohol 1-2 gånger i veckan eller mindre.

Schablonen att det främst är män ur socialt lägre skikt och /eller män med alkoholproblem som utövar våld mot kvinnor stämmer sålunda inte enligt studiens resultat.

Kvinnor som rapporterat om erfarenheter av sexuellt våld innan 15-årsdagen har en högre rapportering av erfarenheter av våld efter 15-årsdagen, det finns sålunda ett samband mellan dessa erfarenheter. Det är dock inte fråga om ett kausalt samband.

Genom studiens resultat framträder bilden av att våldet mot kvinnor är utbrett, frekvent och utövat såväl i det privata som i det offentliga. De män som utövar våldet är partners, vänner, bekanta, kollegor och okända. I ljuset av detta vore det närmast överraskande om kvinnor inte hade erfarenheter av att utsättas för våld också innan 15-årsdagen. Kvinnorna föds in i ett samhälle där våld mot kvinnor är vanligt förekommande på alla arenor. Det saknas fog för att tro att detta våld skulle ta sin början i samband med en viss ålder; exempelvis att 15-årsdagen markerar en gräns för när våldet tar sin början. En tolkning av de samband som finns mellan att rapportera om erfarenheter av sexuellt våld

innan 15-årsdagen och efter 15-årsdagen är att när kvinnorna benämner senare erfarenheter av våld som just våld, färgar också detta deras förståelser av tidigare erfarenheter, liksom att tidigare erfarenheter kan färga senare.

Det frågetecken vi satte i rubriken till detta avsnitt kan enligt våra resultat plockas bort. Föreställningen om att män utövar våld mot en viss typ kvinnor och att dessa män främst är invandrare, har alkoholproblem eller är lågutbildade är en myt.

---

91. Det finns tydliga tendenser i den svenska debatten att framställa främmande kulturer som patriarkala, *i motstats* till den svenska kulturen. Där svenska mäns våld ges individuella och /eller sociala orsaker, så som en svår barndom, arbetslöshet, drogproblem eller andra sociala problem, pekas "främmande kulturer" ut som orsaken till att män av utländsk härkomst använder våld.

92. Inkluderar inte Sverige.

93. Tre män är födda i Australien och elva i Afrika.

Sammanfattning och kommentar

Mäns våld mot kvinnor: utbredd, frekvent, aktuellt

Resultatet av omfångsundersökningen illustrerar att våld mot kvinnor långt ifrån är ett marginellt problem. Nästan varannan kvinna har erfarenheter av att utsättas för våld av en man någon gång efter sin 15-årsdag. De våldsutsatta kvinnorna rapporterar också om många våldserfarenheter, exempelvis rapporterar mer än var fjärde kvinna som har utsatts för våld av en före detta make/sambo om ett systematiskt våld. Våldet är heller inte avlagt: En fjärdedel av kvinnorna med våldserfarenheter utsattes under det senaste året. Våldet börjar också tidigt. Nästan var tredje kvinna har erfarenheter av att utsättas för våld före 15-års ålder.

Den kunskap vi med denna undersökning har fått om omfattningen och karaktären av det könsrelaterade våldet måste få konsekvenser för förståelsen av våldet. Om nära hälften av Sveriges kvinnor blivit utsatta för våld sedan sin 15-årsdag – och nästan var tredje kvinna innan – och om en så stor andel av kvinnorna rapporterar om flera våldserfarenheter och en så stor andel av kvinnorna har nyliga våldserfarenheter som framkommer i denna studie, innebär detta att våldet är en utbredd, frekvent och aktuell företeelse. Detta motsäger bilden att det är ett fåtal män som utövar våld mot kvinnor. De åtgärder som vidtas för att stoppa våldet måste, för att vara framgångsrika, grundas i en *ny förståelse* där kunskaper om våldets plats i kvinnors och mäns liv, sätts i förbindelse med kvinnors och mäns vardag.

Våld utanför sexuella relationer – inga frizoner

Vår studie visar också att den tidigare fokuseringen på det s.k. partnervåldet som kvinnor utsätts för utgör ett *för snävt perspektiv*. Mycket våld utövas förvisso mot kvinnor av kvinnornas partners, i kvinnornas egna hem. Samtidigt har var tredje kvinna utsatts för våld utanför en sexuell relation. Det är det *sexuella våldet* som tycks vara särskilt utbredd utanför partnerrelationerna. 13 procent av *alla* kvinnor rapporterar om erfarenheter av *grova* sexuella övergrepp – våldtäkt, våldtäktsförsök, sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande eller försök till sexuellt utnyttjande – av en man utanför en sexuell relation. Våldet utövas i kvinnans eget hem, på offentliga platser inom- och utomhus och på kvinnornas arbetsplatser. Resultaten visar att det för kvinnor inte tycks

finnas några frizoner. Våldet utövas överallt. Resultaten pekar på behovet av att uppmärksamma allt det våld – inte minst det sexuella våld – som kvinnor utsätts för av män i sin omgivning; av vänner, bekanta, kollegor och grannar.

Sextrakasserier – en del av kvinnors våldsvardag

Sexuella trakasserier är utbredda enligt studiens resultat. Över hälften av Sveriges kvinnor har trakasserats sexuellt. Nära två av tre kvinnor i åldrarna 18-24 och 25-35 år har utsatts för sexuella trakasserier. Universitet och högskolor syns vara en ”riskfylld” arena; bland de kvinnor som studerar har nära två av tre kvinnor blivit sexuellt trakasserade. Av kvinnor med universitetsutbildning *utan examen* har 71 procent trakasserats sexuellt. I gruppen studerande som trakasserats har 14 procent trakasserats sexuellt av en chef/handledare/lärare och 26 procent av någon studiekamrat eller kollega. Bland löntagare har 12 procent trakasserats av en överordnad och 22 procent av en kollega.

På den skala kontinuumtanken beskriver, där grova våldsbrott placeras vid den ena polen och kontrollerande beteenden vid den andra, kan sexuella trakasserier – enligt de kriterier vi har valt för begreppet och som alltså också innehåller handlingar utanför arbetslivets arena – placeras in längs denna skala. På så sätt kan de olika formerna av makt- och kontrollutövning mot kvinnan också inkludera sexuella trakasserier.

Kontinuumbegreppet öppnar för möjligheten att se de olika uttrycken som våld, trakasserier och andra kontrollformer riktade mot kvinnor tar sig, i ett *sammanhang*. Omfattningen av våld mot kvinnor (nära hälften av alla kvinnor har utsatts), spridningen av gärningsmän (såväl partners, vänner, och bekanta som okända män utsätter kvinnorna) och de platser där våldet utövas (i kvinnans hem, på offentliga platser liksom på arbetet), pekar mot att kvinnors erfarenheter av våld måste sättas i ett *sammanhang* där kvinnors livsvillkor blir belysta. I detta sken blir den omfattande förekomsten av sexuella trakasserier ytterligare ett uttryck för en utsatthet och en livssituation, inte sällan kopplad till arbetsmiljön, där våldet är en del av kvinnors livsvillkor och vardag.

”Bara” hot

Kontinuumtanken söker bryta med föreställningarna om tydliga gränser och hierarkier mellan olika typer av våld där exempelvis hot betraktas som något avskilt från och mindre allvarligt än så kallat

faktiskt utövat våld. Tanken är inte att förneka allvarlighetsgraden i det så kallade grova våldet, utan snarare att påvisa allvarligheten i sådana händelser som annars ses som mindre grova, liksom att påvisa sambanden mellan de olika formerna av våld.

Enligt studiens resultat har kontrollerande beteenden från mannen ett samband med att han utsätter kvinnan för våld inklusive hotelser. Det finns också ett tydligt samband mellan hotelser och utövande av fysiskt och sexuellt våld. Kvinnornas egenrapportering om våldets konsekvenser visar vidare att erfarenheter av att utsättas för hot är allvarliga. Kvinnor som har utsatts för hotelser rapporterar om fler negativa konsekvenser av våldet och de har en högre rapportering av fysiska och psykiska besvär än kvinnor som har utsatts för fysiskt eller sexuellt våld. När det gäller självmordstankar och självmordsförsök har kvinnor med erfarenheter av hotelser och kvinnor med erfarenheter av sexuellt våld den högsta rapporteringen.

Enligt kvinnornas förståelse saknas det sålunda fog för att tala om ”bara” hot, tvärt om framstår hoten som en allvarlig form av våld. När det talas om ”psykiskt våld” kan detta handla om en kombination av hotelser och kontrollerande beteenden; en form av våld som enligt kvinnor som varit våldsutsatta ibland beskrivs som ”det värsta”. Detta betraktelsesätt kan ge en ny ingång till att studera ”psykiskt våld”, ett fenomen som tidigare inte har undersökts närmare. Troligen beror denna avsaknad av forskning på att fenomenet framstår som diffust och svårt att ringa in.

Fysiskt våld inom sexuella relationer – sexuellt våld utanför sexuella relationer?

Enligt vår studie finns det skillnader i kvinnornas rapportering om våld utövat *inom* respektive *utanför* sexuella relationer. Det *fysiska våldet* framträder som särskilt vanligt inom parrelationer, medan *sexuellt våld* är den vanligaste våldstypen utövat av män utanför parrelationer.

Vid sidan av att dessa differenser kan fånga olika våldsverkligheter kan en supplerande tolkning vara att skillnaderna uttrycker vilken typ av relation kvinnan har till mannen, sexuell relation eller inte, och att detta färgar hennes tolkningar av sina erfarenheter.⁹⁴ Den offentliga debatten har kretsat kring fysiskt våld inom parrelationer varför det kan vara lättare för kvinnorna att rapportera om sådana erfarenheter än om sexuellt våld. Vidare visar det sig att ungdomars

syn på våldtäkt är beroende av bland annat relationen mellan tjejen och killen, där en etablerad sexuell relation mellan dem blir en omständighet som bidrar till att förminska eller helt dölja om killen utför sexuella handlingar mot tjejen, mot hennes vilja.⁹⁵ Analysen av ungdomarnas omtolkningar av det sexuella våldet utövat inom sexuella relationer erbjuder ett möjligt tolkningsperspektiv på skillnaderna i kvinnornas rapportering i vårt material. D.v.s att den omtolkning som ungdomarna gör av sexuella övergrepp inom sexuella relationer, möjligen också kan sägas äga rum hos vuxna kvinnor.

Det finns åldersskillnader i rapporteringen som visar att yngre kvinnor är mer utsatta för våld, både utanför relationer och för våld från pojkvänner, än äldre kvinnor. De äldre kvinnorna (45-54 och 55-64 år) har en markant lägre rapportering av våld utanför parrelationer. Beträffande våld från tidigare eller nuvarande makar/sambos skiljer sig inte rapporteringen mellan åldrarna. Den stora skillnaden mellan yngre och äldre kvinnor i rapporterade erfarenheter av våld *utanför* relationer, kan avspegla gängse attraktionsmönster i vår kultur där yngre kvinnor anses mer attraktiva. De äldre kvinnornas låga rapportering kan enligt detta perspektiv förklaras av att deras erfarenheter av denna typ av våld ligger längre bak i tiden. Vi vill hålla öppet för att en under-rapportering därför kan ha skett från denna grupp.

Våldet som försvann

Ungefär hälften av de kvinnor som uppgav att de hade utsatts för våld av någon man efter sin 15-årsdag svarade inte på frågorna om ”den senaste våldshändelsen”. Av de som svarade på frågorna i denna sektion av enkäten var det endast 15 procent som hade anmält den

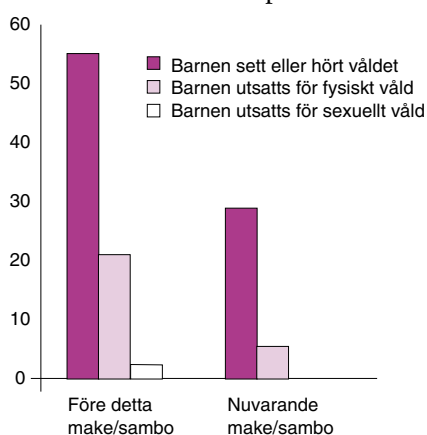

Fig 44. Procent av kvinnor som har eller har haft en våldsam make/sambo och som uppgivit att de har barn.

senaste våldshändelsen till polisen. Det *sexuella våldet* anmäls i särskilt liten utsträckning. När vi frågade kvinnorna om anledningen till varför de inte anmälde den senaste våldshändelsen svarade över hälften att de tyckte att händelsen var för obetydlig för att anmäla. Kvinnorna själva syns sålunda bagatellisera och minimalisera sina erfarenheter av våld. Även det våld som drabbar barnen kan bli minimaliserat om man ser till den stora skillnaden mellan kvinnornas rapportering om barnens situation i nuvarande respektive avslutade våldsamma relationer. Kanske orkar inte kvinnorna ”se” våldet?⁹⁶

Av de fåtal våldsutsatta kvinnor som söker hjälp vänder sig en större andel till hälso- och sjukvården än till polisen; flest till psykiatrin. Bland kvinnorna som sökte vård för fysiska skador framgår att de skador de sökte för var relativt allvarliga. Bland kvinnorna som sökte sig till psykiatrin kan det, på motsvarande sätt, vara så att först när allvarliga psykiska symtom visar sig som hon söker hjälp. Sett ur detta perspektiv är det först när våldets konsekvenser blivit allvarliga hon söker hjälp.

Kan ett förståelseperspektiv på det som kan uppfattas som en nedskrivning och minimalisering av våldet vara det som representeras av det samhälleliga synsättet ”bara hot” – för lite för att riktigt räknas? Kan jämställdhetspolitikens normerande tryck dessutom innebära att kvinnor nedtonar och bagatellisera erfarenheter som inte överensstämmer med normen om en jämställd relation?

Bättre och bättre dag för dag?

Enligt kvinnornas rapportering är avslutade relationer avsevärt mycket mer våldsamma än de relationer som pågår. Rapporteringen om våld från nuvarande makar/sambos är betydligt lägre än den rapportering kvinnorna ger om våldsutövning från tidigare makar/sambos. Denna skillnad går som ett *mönster* genom kvinnornas svar, det gäller även rapporteringen om förekomsten av kontrollerande beteenden och om våld under graviditeten. Det samma gäller avseende barnen: Enligt kvinnornas svar är det fyra gånger så vanligt att en våldsam före detta make/sambo också utsatte kvinnans barn för våld, som det är att en våldsam nuvarande make/sambo gör det. Över lag tecknas sålunda en mycket ljusare bild av de relationer som pågår än de relationer som kvinnorna lämnat.

Skillnaden mellan ”förr och nu” kan ge upphov till olika tolkningar. Ett sätt att förstå den lägre rapporteringen av våld och kontrollerande

beteenden inom pågående relationer är att pågående relationer är mer jämställda än de relationer som avslutats och i förlängningen att män som kontrollerar kvinnor slutligen blir lämnade. En dylik tolkning innebär att våldet generellt skulle minska över tiden. Det saknas belägg för en sådan utveckling i övrig statistik om våld mot kvinnor och inte heller bekräftas detta av organisationer som arbetar ideellt mot våld mot kvinnor eller de som arbetar professionellt inom området.

Mot bakgrund av den ovan förda diskussionen om våldet som kontinuum, om våldets dynamik och normaliseringsprocess, där vi fokuserade på de gränsförskjutningar som sker och hur handlingar glider in i varandra, vill vi peka på tolkningsmöjligheten att kvinnan *inte* förstår det våld som sker inom hennes nuvarande relation och det kontrollerande beteende hon utsätts för av sin nuvarande partner som just våld eller kontrollerande beteenden, vilket alltså kan resultera i en underrapportering från kvinnan om vad hon utsätts för.

I intervjuer med kvinnor som har lämnat våldsamma män framträder en betydelsefull skillnad i kvinnornas retrospektiva förståelse av detta våld, jämfört med hur de såg på mannens handlingar medan de

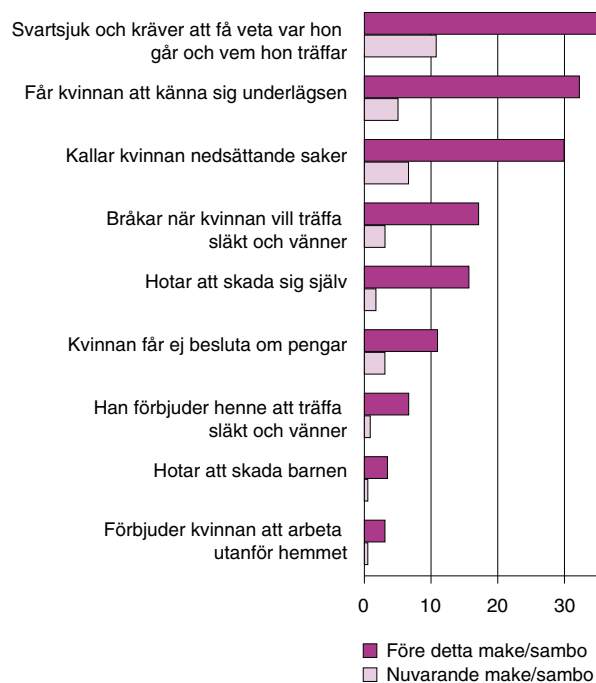

Fig 45. Kontrollerande beteenden från nuvarande respektive tidigare make/sambo (%)

fortfarande levde *i* relationen med mannen och *i* våldet. Det visar sig vara först när kvinnan är ute *ur* relationen och våldet som hon fullt ut kan sätta ord på sina erfarenheter, som just våld. En förutsättning för att kvinnan ska kunna tolka mannens våldshandlingar som just våld, är att hon inte längre normaliserar dessa handlingar, och att hon inte längre internaliserar hans bild av henne som ”problemet”.⁹⁷

”Avnormaliseringsprocessen” är en social process som förutsätter att kvinnans isolering brutits, och att mannen inte längre har samma kontroll över henne. Den förutsätter även att hon inte längre behöver riskera att utsättas för ytterligare våld, att hon är ”ur” relationen. Paradoxalt nog kan en av de anpassningsstrategier som kvinnor använder sig av för att undvika att utlösa våld, så länge de lever *i* relationen och *i* våldet, innebära att de inte kan tolka och sätta ord på dessa handlingar som just våld.

Förutom svårigheterna att benämna våldet strider kvinnans erfarenheter av att utsättas för våld av sin make/sambo mot starka normativa föreställningar om hur en modern svensk heterosexuell parrelation bör se ut. I en kultur vars officiella påbud är att det ska råda jämställdhet mellan könen kan både kvinnor och män antas utveckla en benägenhet att tolka sina liv i överensstämmelse med denna norm. Den svenska nationella självbilden och vår mycket tunga tradition av att vara ”världens mest jämställda land” kan med andra ord sätta sina spår i hur kvinnor ser på och tolkar sina egna livserfarenheter. Jäm-

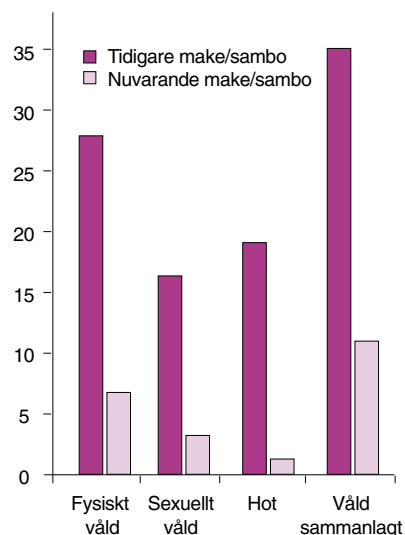

Fig 46. Typer av våld i nuvarande respektive tidigare make/samborelation (%)

ställdhet kan här betraktas som en *diskursiv sanning*, en diskurs som fungerar normerande för tolkningen av socialt liv.⁹⁸ Den svenska jämställdhetsideologins normerande karaktär kan för kvinnors vidkommande innebära att de väjer för tolkningar av sin partner som avviker från idealet om en jämställd relation. Ur detta perspektiv kan man tolka kvinnornas ”kontrastering” av den tidigare partnern som kontrollerande och våldsanvändande, mot den nuvarande partnern som jämställd, som ett upprätthållande av bilden av sig själva som jämställda kvinnor. Kvinnans egen tolkning av sitt livsprojekt står därmed i överensstämmelse med det diskursiva imperativet att kvinnor och män bör ha jämställda relationer, och att kvinnor bör lämna de män som använder våld mot dem.

Mer lika än olika? En jämförelse med den finska studien

1997 genomfördes en omfångsstudie om mäns våld mot kvinnor i Finland. Den svenska enkäten är konstruerad så att jämförelser skulle vara möjliga mellan de båda studierna.⁹⁹

En jämförelse mellan de svenska och finska resultaten visar att 46 procent av de svenska kvinnorna rapporterar att de utsatts för våld av någon man efter 15-årsdagen, medan 40 procent av de finska kvinnorna rapporterar om detta. Jämför man erfarenheterna av våld inom olika relationer visar det sig att svenska kvinnor har lägre rapportering om våld utövat av en make/sambo, såväl när det gäller nuvarande och före detta makar, men högre rapportering om våld från andra män.

Var femte kvinna i Finland rapporterar om våld från en nuvarande make/sambo, mot var tionde i Sverige. Hälften av de finska kvinnorna med en före detta make/sambo rapporterar att de utsatts för våld av honom, mot 35 procent i Sverige. Samtidigt skall noteras att *den totala rapporteringen om våld är högre i Sverige än i Finland*: 46 procent av de svenska kvinnorna mot 40 procent av kvinnorna i Finland. Det är våld från män som *inte* är eller har varit kvinnans make/sambo som är högre för de svenska kvinnorna; 35 procent av de svenska kvinnorna har erfarenheter av att utsättas för våld utanför make/samborelationer. I den finska studien svarade 24 procent av kvinnorna att de hade sådana erfarenheter.

En jämförelse visar också att svenska kvinnor har en högre rapportering om *sexuellt våld* utanför sambo/make-relationer än de finska kvinnorna: 30 procent av kvinnorna i Sverige har utsatts för sexuellt våld utanför sambo/make-relationer mot 17 procent för kvinnorna i den finska studien. De finska kvinnorna rapporterar däremot om mer

fysiskt våld och hot från makar/sambos (nuvarande eller tidigare) än de svenska kvinnorna. I nuvarande äktenskap/samboförhållande har 20 procent av de finska kvinnorna, mot 7 procent av de svenska, rapporterat om fysiskt våld. I tidigare äktenskap/samboförhållande rapporterar 45 procent av de finska kvinnorna om fysiskt våld, mot 28 procent för de svenska kvinnorna.

Gemensamt för rapporteringen i de båda studierna är att *fysiskt våld* är den våldstyp kvinnorna mest frekvent rapporterar om från såväl nuvarande som före detta makar/sambos. När frågan är om relationer till andra män än makar/sambos är *sexuellt våld* den mest frekventa våldstypen i rapporteringen hos både svenska och finska kvinnor. Rapporteringen om sexuella trakasserier är likartad i de båda studierna; 52 procent av de finska kvinnorna och 56 procent av de svenska kvinnorna rapporterar om sådana erfarenheter. Beträffande rapporteringen om våld innan 15-årsdagen är denna obetydligt högre från de svenska kvinnorna; 31 procent av kvinnorna i den svenska, mot 29 procent av kvinnorna i den finska studien har rapporterat om detta.

Resultaten i de båda studierna visar att våld mot kvinnor är utbrett i såväl Sverige som Finland. Men medan kvinnorna i Finland rapporterar om mer våld inom äktenskap/samborelationer, såväl pågående som avslutade, har alltså svenska kvinnor en högre rapportering om våld utanför sådana relationer. Skillnaden mellan kvinnornas rapportering om nuvarande make/sambos våldsutövning och våldsutövningen från tidigare make/sambo är också större i den svenska undersökningen; svenska kvinnors rapportering om våld från tidigare makar/sambos är drygt tre gånger så hög som rapporteringen om våld från nuvarande make/sambo (11 mot 35 procent). I den finska enkäten är rapporteringen drygt dubbelt så hög i detta avseende (22 mot 50 procent).

	Våld totalt		Våld från okänd eller från pojkvän		Våld från nuvarande make/sambo		Våld från tidigare make/sambo		Våld före 15 år	
	Sv	Fi	Sv	Fi	Sv	Fi	Sv	Fi	Sv	Fi
Allt våld	46	40	35	24	11	22	35	50	31	29
Fysiskt våld	25	30	13	10	7	20	28	45	18	21
Sexuellt våld	34	—	30	17	3	6	16	19	20	16
Hot	18	—	12	11	1	9	19	34	—	—

Tab 10. Jämförelse mellan den finska och den svenska omfångsstudien om våld mot kvinnor, efter relation och våldstyp (%)

Ett sätt att tolka dessa skillnader är att de speglar olika våldsvärkligheter. Mäns våld mot kvinnor är en fråga som har belysts av samhället och gjorts till föremål för lagstiftning i Sverige på ett mer omfattande sätt i Finland. Detta kan ha påverkat förekomsten av våld mot kvinnor så att det minskat. En supplerande tolkning är att skillnaderna har att göra med den svenska jämställdhetsnormens påverkan på kvinnornas rapportering. Möjligen har Sverige en tyngre jämställdhetsnorm än Finland, en jämställdhetsnorm som sätter hårdare tryck på kvinnorna i Sverige, vilket kan ta sig uttryck i hur kvinnorna rapporterar om våld från nuvarande makar/sambos.

Förslag

Den utveckling som skett inom området könsrelaterat våld, en utveckling som i huvudsak drivits framåt av kompetensområdet genusvetenskap har öppnat för en analys av strukturella och kulturella dimensioners betydelse för våld mot kvinnor, liksom av könsdimensionernas betydelse. Vår omfångsundersökning om våld mot kvinnor i Sverige utgör ett fylligt och kvalificerat empiriskt material som kan ge en unik möjlighet att fördjupa kunskapen om våld mot kvinnor. Resultaten av undersökningen visar att våld mot kvinnor är så omfattande och av en sådan karaktär att vissa inarbetade förklaringar och teoretiska förståelser av våldsfenomenet måste överges och nya sådana utvecklas.

Det är angeläget att vidareutveckla den teoretiska och empiriska våldskompetensen genom en djupare analys av omfångsundersökningen och de teoretiska krav den ställer, inte minst då forskningsbaserad kunskap om våld mot kvinnor är ett ämnesområde som fram till nyligen varit en bristvara i Sverige.

Vi föreslår att det etableras ett *forskningsprogram*, så som gjorts i Norge och Finland, för att skapa en ny förståelse av könsrelaterat våld där de resultat från omfångsundersökningen som framstår som speciellt intressanta närmare studeras och fördjupas. Inom dess ram skall den teoretiska utvecklingen inom genusforskningen utnyttjas och fördjupas.

Ur studiens material framstår följande forskningsfält och problemställningar som särskilt intressanta:

- *Skillnaden i rapportering av våldstyper inom olika relationer*

Det framkommer att den mest frekventa våldstypen som kvinnor rapporterar om från män inom sexuella relationer är fysiskt våld, medan den vanligast förekommande våldstypen utanför sexuella relationer är sexuellt våld. Hur tolkar kvinnor sexuellt våld inom respektive utom sexuella relationer?

- *”Psykiiskt våld”*

Kan studiens resultat vad gäller sambanden mellan hotelser och våld, kontrollerande beteenden och våld och kvinnornas rapportering om hur de påverkats av våldet, fånga det psykiska våldet? Området är utforskat och omfångsundersökningen ger genom det kvalificerade materialet tillfälle att studera sambanden mellan olika ”lindrigare” former av våld och kontroll och hur det påverkar kvinnornas livskvalitet och deras tolkningar av sina erfarenheter av våld.

- *Hotelser*

Hotelser framstår enligt studiens resultat som en allvarlig kränkning av kvinnan. Det finns klara samband mellan hotelser och utövande av fysiskt och sexuellt våld. Samtidigt finns en tendens i den allmänna uppfattningen att bagatellisera hotelsernas betydelse, man talar om "bara" hot. Det är angeläget att undersöka vilken betydelse hoten har för våldsprocessen, liksom hur den bagatellisering av hotelser som finns påverkar kvinnors levnadsvillkor.

- *Förekomsten av systematiskt våld*

Resultaten av studien visar att majoriteten av våldsutsatta kvinnor rapporterar om flera våldserfarenheter än en, och att exempelvis mer än en fjärdedel av dem som haft en våldsam tidigare make/sambo har utsatts för våld fler än tio gånger. Detta påkallar studier om hur omfattande *systematiskt våld* mot kvinnor är och hur det påverkar kvinnors livskvalitet att utsättas för sådant våld.

- *Barn till våldsutsatta kvinnor*

Resultaten visar att det våld som kvinnan utsätts för också drabbar hennes barn. Barnen kan tvingas se eller höra våldet, och/eller själva utsättas för fysiskt eller sexuellt våld. Resultaten av vår studie antyder också att det är mycket svårt för kvinnorna att tala om dessa saker. Det är därför angeläget att forskningen närmare undersöker hur barnens situation ser ut när deras mamma utsätts för våld.

- *Unga kvinnor*

Var femte kvinna mellan 18 och 24 år har utsatts för våld under det senaste året och denna grupp är också särskilt utsatt för sexuella trakasserier. En viktig forskningsuppgift är att undersöka hur unga kvinnor påverkas av det frekventa våldet, hur deras (vålds)vardag ser ut. Vilka konsekvenser har våldet för de unga kvinnornas livsvillkor?

- *Sexuella trakasserier*

Sexuella trakasserier är mycket utbredda. Kvinnor som studerar är särskilt utsatta; en tredjedel av kvinnorna i denna grupp har trakasserats sexuellt under det senaste året. Sju av tio kvinnor med universitetsutbildning utan examen har trakasserats sexuellt. Hur påverkar den höga omfattningen av trakasserier kvinnors livssituation, deras möjligheter i studierna och hur ser strukturerna ut i de arbetsmiljöer där trakasserier utövas?

- *Själv mord och våldserfarenheter*

Vilka samband finns mellan kvinnors självmordstankar och självmordsförsök och erfarenheter av våld? Omfångsundersökningen ger en plattform för fortsatta studier av detta outforskade område, där våldets konsekvenser för kvinnornas livsvilja kan studeras närmare.

- *Hälsa och våldserfarenhet*

Tidigare forskning om våld och kvinnors hälsa har begränsat sig till att omfatta kvinnor som aktivt sökt hälso- och sjukvården. Enligt studien uppvisar våldsutsatta kvinnor såväl psykiska som fysiskt symtom, och den skadebild kvinnorna har visar på allvarliga följder av våldet. Vidare ger resultaten av undersökningen en bild av kvinnors bruk av psykofarmaka. Ytterligare forskning rörande våldsutsatta kvinnors hälsa är mot bakgrund av dessa resultat av stort intresse.

- *Diskrepanser i kvinnornas svar*

Kvinnornas svar uppvisar stora diskrepanser mellan generella och konkreta frågor, och när det kommer till rapporteringen om våldserfarenheter från nuvarande makar/sambos respektive före detta makar/sambos. Nuvarande relationer framstår som avsevärt mycket mer fridsamma än de relationer som har avslutats. Dessa diskrepanser bör undersökas närmare.

- *Våld och kultur*

Behovet av att studera sambanden mellan kön, våld och kultur i olika majoritets- och minoritetskulturella sammanhang aktualiseras av omfångsstudiens resultat. Den svenska jämställdhetsdiskursens betydelse för tolkningarna av våld utövat av män med olika kulturell bakgrund, där synen på "invandrarmannen" som särskilt våldsam ingår, framträder som viktig att studera, liksom dess betydelse för tolkningarna av våld utövat av svenska män.

- *Jämförelse mellan den svenska och finska studien*

Resultaten från den svenska och den finska omfångsstudien uppvisar både likheter och skillnader i kvinnornas rapportering om sina erfarenheter av våld. Dessa studier bör jämföras noggrannare och analyseras utifrån ett (köns)kulturellt perspektiv, där såväl likheter som skillnader i rapporteringen analyseras.

---

94. Se "Enkätens utformning" och "Metodologiska utgångspunkter" om tendensen till omtolkning, som förstärks ju närmare relation och ju mer normaliserat våldet är.

95. Jeffner 1997.
96. Mellberg, se litteraturlistan.
97. Ibid
98. Med diskurs avses här den underliggande mening i offentliga samtal som också kan utkristalliseras i avgränsade föreställningar och i mer eller mindre avgränsade sociala praktiker. Lundgren 2001 s. 42
99. Skillnader finns, bland annat med avseende på indelningarna i olika relationer. I den finska enkäten har man slagit samman kategorin okända och bekanta män, och inte skilt ut kategorin pojkvänner. Vidare finns vissa skillnader i hur sexuellt våld definieras, där vi i den svenska enkäten har konkretare formuleringar kring detta och fler svarsalternativ än vad den finska enkäten innehåller. Vår definition av sexuella trakasserier är också något snävare än den finska. Vidare baseras den finska studien på ett urval kvinnor i åldern 18-74. Vi har istället ett urval av kvinnor i åldern 18-64 år.

Appendix

UPPSALA UNIVERSITET

KVINNOR

Bästa mottagare!

Regeringen har beslutat att en undersökning om vuxna kvinnors trygghet skall genomföras i Sverige. Vi som ska genomföra undersökningen är forskare vid Uppsala universitet och vi har uppdragit åt Statistiska centralbyrån (SCB) att skicka ut och samla in en enkät som tar upp frågor kring ämnet. Det är första gången det görs en större undersökning där kvinnors erfarenheter utreds.

SCB har ur det centrala befolkningsregistret dragit ett slumpmässigt urval av 10 000 kvinnor i åldern 18-64 år och du är en av dem.

Vi ber Dig fylla i enkäten och återsända den till SCB i det bifogade svarskuvertet **så snart som möjligt**. Portot är betalt. Att svara på frågorna är frivilligt, men för att undersökningsresultaten skall bli tillförlitliga är det viktigt att de utvalda svarar. Av statistiska orsaker går det inte att ersätta en person som valts ut till undersökningen.

Låt dig inte skrämmas av att enkäten är lång. Den blir betydligt kortare än den ser ut eftersom många frågor inte gäller alla. En del av frågorna kan vara svåra eller smärtsamma att svara på, men det är bara genom att få svar från kvinnor själva som vi kan få kunskap om kvinnors situation. Vänligen svara även om du tycker att många av frågorna inte gäller ditt liv.

Läs igenom ifyllningsanvisningarna på nästa sida innan du svarar. På nästa sida beskrivs också vad som händer med dina svar. På ett bifogat löst blad finns information om organisationer som arbetar med och för kvinnors trygghet.

Om du har frågor eller kommer att tänka på något apropå frågorna i den här enkäten, är du välkommen att ringa 0200-22 00 33. Samtalet är gratis!

Har du frågor om undersökningens genomförande besvaras dessa av SCB på tfn 019-17 60 00. Fråga efter Inga-Britt Svalstedt eller Marie Löfling.

Vi tackar på förhand för din medverkan!

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Eva Lundgren'.

Eva Lundgren

Professor i sociologi, särskilt kvinnoforskning

Sociologiska institutionen, Uppsala universitet

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Gun Heimer'.

Gun Heimer

Docent och överläkare

Chef för Rikskvinnocentrum Kvinnokliniken

Akademiska sjukhuset, Uppsala

Detta händer med dina svar!

När SCB får din ifyllda enkät noterar de att du svarat och sedan förstörs namn- och andra identifikationsuppgifter. Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt.

SCB sammanställer svaren i en data-fil som överlämnas till oss. Denna fil innehåller ingen identitet, du som svarat är alltså helt anonym. De besvarade enkäterna, utan annan identitet än ett löpnummer, överlämnas till oss för bearbetning av öppna svar.

Om du vill delta i en uppföljande intervju kan du anmäla det på sidan 32 i enkäten. Då kommer ditt svar att avidentifieras när intervjun är slutförd. SCB överlämnar i så fall ditt svar samt ditt namn och din adress till oss forskare så att vi kan kontakta dig. Dina svar behandlas alltid konfidentiellt.

Resultaten publiceras som en undersökningsrapport, där enskilda personer inte kan kännas igen. Rapporten sammanställs av forskare vid Uppsala universitet och kommer ut i mitten av år 2000.

Så här besvarar du enkäten!

Läs instruktionerna till frågorna innan du svarar. Bläddra gärna igenom hela enkäten innan du fyller i den.

Ditt svar kommer att läsas maskinellt. Det är därför viktigt att tänka på följande när du besvarar frågorna.

Använd **blyerts- eller kulspeppenna**. Marker ditt svar med **ett kryss i rutan** intill det svarsalternativ som du anser är riktigt.

Exempel:

Ja

Nej

Skulle du fylla i fel och vilja ändra till ett annat alternativ skall du fylla den felaktiga rutan och sätta krysset i den rätta.

Exempel:

Ja

Nej

Ibland ber vi dig fylla i siffror. Skriv då **siffrorna inuti ramen** och skriv dem så tydligt som möjligt

Exempel:

19

Om du vill skriva mer text än som ryms på de anvisade raderna eller om du vill förklara eller förtydliga något går det bra, men **skriv inte nära rutorna**.

<p>1 Hur många personer tillhör ditt hushåll?</p> <p><i>Hushåll betyder personer som bor och äter tillsammans och /eller använder sina inkomster tillsammans. Räkna också med dig själv!</i></p> <p><input type="text"/> personer</p>
<p>2 Vem tillhör hushållet utöver dig själv?</p> <p><i>Flera alternativ kan anges!</i></p> <p>1 ☐ Min make eller sambo</p> <p>1 ☐ Min partners och mina gemensamma barn</p> <p>1 ☐ Mina egna barn</p> <p>1 ☐ Min partners egna barn</p> <p>1 ☐ Mina egna eller min partners föräldrar</p> <p>1 ☐ Andra personer</p> <p>1 ☐ Inga andra, jag bor ensam</p>
<p>3 Hur många barn finns i hushållet?</p> <p>Antal barn 0-7 år <input type="text"/></p> <p>Antal barn 7-14 år <input type="text"/></p> <p>Antal barn 15-18 år <input type="text"/></p>
<p>4 Vilken är den högsta utbildningsnivå du avslutat?</p> <p>1 ☐ Har ej genomgått obligatorisk skola</p> <p>2 ☐ Obligatorisk skola (folkskola, enhetsskola, grundskola)</p> <p>3 ☐ Påbyggnadsskola (realskola, flickskola, gymnasium, folkhögskola)</p> <p>4 ☐ Universitet/ högskola utan examen</p> <p>5 ☐ Universitet/ högskola med examen</p>
<p>5 Vilket är ditt yrke?</p> <p>.....</p>

6 Vilken är din månadsinkomst efter skatt?

Som inkomst räknas lön, sjukpenning, pension, studiebidrag och arbetslöshetsersättning?

Ange ungefärligt belopp!

- 1 Högst 5 000 kronor
2 5 001 - 10 000 kronor
3 10 001 - 15 000 kronor
4 15 001 - 20 000 kronor
5 Mer än 20 000 kronor

7 Vilken är din sysselsättning för närvarande?

- 01 Löntagare med heltidsarbete (35 timmar i veckan eller mer)
02 Löntagare med deltidsarbete (mindre än 35 timmar i veckan)
03 Lantbruksföretagare
04 Annan företagare
05 Föräldraledig
06 Arbetslös
07 Pensionerad
08 Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)
09 Har sjukbidrag
10 Studerande
11 Sköter hemmet
12 Annat, ange vad? .....

8 Vilket år är du född? 19**9 Var är du född?**

- 1 I Sverige
2 I ett annat nordiskt land
3 I ett annat europeiskt land
4 I Afrika
5 I Asien
6 I Nordamerika
7 I Latinamerika
8 I Australien
9 Vet ej

<p>10 Var är dina föräldrar födda?</p> <p><u>Din mor</u> _____ <u>Din far</u> _____</p> <p>1 ☐ I Sverige</p> <p>2 ☐ I ett annat nordiskt land</p> <p>3 ☐ I ett annat europeiskt land</p> <p>4 ☐ I Afrika</p> <p>5 ☐ I Asien</p> <p>6 ☐ I Nordamerika</p> <p>7 ☐ I Latinamerika</p> <p>8 ☐ I Australien</p> <p>9 ☐ Vet ej</p>	
<p>11 Hur skulle du beskriva din hälsa? Skulle du säga att den är...</p> <p>1 ☐ utmärkt?</p> <p>2 ☐ mycket god?</p> <p>3 ☐ bra?</p> <p>4 ☐ någorlunda bra?</p> <p>5 ☐ dålig?</p> <p>6 ☐ mycket dålig?</p>	
<p>12 Finns det saker du inte kan göra hemma, på jobbet eller i skolan, på grund av funktionshinder/handikapp eller långvariga hälsoproblem?</p> <p>1 ☐ Ja</p> <p>2 ☐ Nej → <i>Gå till fråga 14</i></p>	
<p>13 Vilket funktionshinder/handikapp eller vilket hälsoproblem är det som begränsar dig?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

14 Har du under <i>den senaste månaden</i> lidit mycket, litet eller inte alls av följande besvär?				
	Mycket	Litet	Inte alls	
	1	2	3	
- Huvudvärk	☐	☐	☐	
- Återkommande värk någon annanstans i kroppen	☐	☐	☐	
- Magbesvär	☐	☐	☐	
- Domningar eller kraftlöshet i armar eller ben	☐	☐	☐	
- Hjärtklappning eller oregelbunden hjärtrytm	☐	☐	☐	
- Illamående eller kräkningar	☐	☐	☐	
- Yrsel	☐	☐	☐	
- Darrhänthet	☐	☐	☐	
- Riklig svettning utan att du ansträngt kroppen	☐	☐	☐	
15 Har du under <i>den senaste månaden</i> haft följande symtom?				
	Mycket	Litet	Inte alls	
	1	2	3	
- Överansträngning	☐	☐	☐	
- Försämrat minne eller försämrade koncentrationsevne	☐	☐	☐	
- Kraftlöshet eller trötthet	☐	☐	☐	
- Svårt att sova eller sömnlöshet	☐	☐	☐	
- Nervositet eller att du har känt dig spänd	☐	☐	☐	
- Irritation	☐	☐	☐	
- Nedstämdhet eller depression	☐	☐	☐	
- En känsla av att allting är dig övermäktigt	☐	☐	☐	
16 Hur ofta sysslar du med följande fritidsaktiviteter?				
	Varje vecka	1-3 ggr/månad	Då och då	Inte alls
	1	2	3	4
- Besök hos vänner, släktingar eller bekanta	☐	☐	☐	☐
- Frivilligt arbete eller arbete i en förening	☐	☐	☐	☐
- Kultur eller underhållning (bio, konsert, teater etc.)	☐	☐	☐	☐
- Dans eller att du går ut med vänner	☐	☐	☐	☐
- Studier (t. ex. genom studieförbund) eller annan hobbyverksamhet (t.ex. musik)	☐	☐	☐	☐
- Motion eller idrott	☐	☐	☐	☐

17 Hur många gånger den senaste månaden har du använt alkohol och/eller droger?

<u>Alkohol (ej lätt- eller folköl)</u>	<u>Droger</u>
1 ☐ Varje dag	1 ☐ Varje dag
2 ☐ 2-3 gånger/vecka	2 ☐ 2-3 gånger/vecka
3 ☐ 1-2 gånger/vecka	3 ☐ 1-2 gånger/vecka
4 ☐ Varannan vecka	4 ☐ Varannan vecka
5 ☐ En gång	5 ☐ En gång
6 ☐ Ingen gång	6 ☐ Ingen gång
7 ☐ Vet ej/minns ej	7 ☐ Vet ej/minns ej

18 Har du under *den senaste månaden* använt medicin för att kunna sova, bli lugn eller komma ur depression?

Flera alternativ kan anges!

1 Ja, för att kunna sova

1 Ja, för att bli lugn

1 Ja, för att komma ur en depression

1 Nej, använder ingen medicin för att kunna sova, bli lugn eller komma ur depression → *Gå till fråga 20*

19 Vad heter medicinen?

.....

.....

.....

<p>20 När du går hem ensam när det är mörkt, hur känner du dig då?</p> <p>1 ☐ Mycket orolig</p> <p>2 ☐ Lite orolig</p> <p>3 ☐ Inte alls orolig</p> <p>4 ☐ Jag går inte hem ensam när det är mörkt eftersom jag är rädd för våld</p> <p>5 ☐ Jag går inte hem ensam när det är mörkt</p> <p>6 ☐ Vet ej</p>												
<p>21 Hur orolig är du för att någon i din familj/släkt skall vara våldsam mot dig?</p> <p>1 ☐ Mycket orolig</p> <p>2 ☐ Lite orolig</p> <p>3 ☐ Inte alls orolig</p> <p>4 ☐ Jag har inga familjemedlemmar</p> <p>5 ☐ Vet ej</p>												
<p>22 Hur orolig är du för att någon för dig okänd man skall våldta dig?</p> <p>1 ☐ Mycket orolig</p> <p>2 ☐ Lite orolig</p> <p>3 ☐ Inte alls orolig</p> <p>4 ☐ Vet ej</p>												
<p>23 Har du förberett dig för våldssituationer genom att...</p> <table><thead><tr><th></th><th>Ja</th><th>Nej</th></tr></thead><tbody><tr><td>- genom att ha med dig något föremål som du kan använda i självförsvar eller för att kalla på hjälp med</td><td>1 ☐</td><td>2 ☐</td></tr><tr><td>- genom att tänka på hur du ska bete dig i en våldssituation</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>- genom att gå en kurs i självförsvar</td><td>☐</td><td>☐</td></tr></tbody></table>		Ja	Nej	- genom att ha med dig något föremål som du kan använda i självförsvar eller för att kalla på hjälp med	1 ☐	2 ☐	- genom att tänka på hur du ska bete dig i en våldssituation	☐	☐	- genom att gå en kurs i självförsvar	☐	☐
	Ja	Nej										
- genom att ha med dig något föremål som du kan använda i självförsvar eller för att kalla på hjälp med	1 ☐	2 ☐										
- genom att tänka på hur du ska bete dig i en våldssituation	☐	☐										
- genom att gå en kurs i självförsvar	☐	☐										

Nu kommer några frågor om erfarenheter av *trakasserier* från män som du *inte* har och *inte* har haft en sexuell relation med (t.ex. vänner, släktingar, arbetskamrater och okända män).

ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15-ÅRS DAG!

24 Många kvinnor får oönskad uppmärksamhet av män. Har det någonsin hänt att en man, som du <u>inte</u> har och <u>inte</u> har haft en sexuell relation med, har....				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>		De senaste 12 månaderna		Tidigare
		Ja	Nej	Ja
		1	2	1
		2		2
- ringt oanständiga eller snuskiga telefonsamtal till dig?	☐	☐	☐	☐
- blottat sig för dig?	☐	☐	☐	☐
- fått dig att känna dig illa till mods genom kommentarer om din kropp, ditt privatliv eller genom sexuella anspelningar?	☐	☐	☐	☐
- fått dig att känna dig illa till mods genom att flera gånger fråga om ni kan träffas och inte acceptera ett nej som svar?	☐	☐	☐	☐
- lutat sig över dig, kommit för nära eller trängt in dig i ett hörn på ett sätt som du upplevt som obehagligt?	☐	☐	☐	☐
- betett sig på ett sätt som du upplevt vara sexuellt hotfullt?	☐	☐	☐	☐
- följt efter dig så att du blivit rädd?	☐	☐	☐	☐
- låtit dig förstå att det är till skada för ditt jobb eller dina studier om du inte går med på att ha sexuell umgänge med honom?	☐	☐	☐	☐
25 Om du varit med om något av det som nämnts ovan, vem var mannen/ männen som gjorde det?				
<i>Flera alternativ kan anges!</i>				
1	☐	Chef/handledare/lärare		
1	☐	Arbets- eller studiekamrat/kollega		
1	☐	Klient/kund/patient		
1	☐	Läkare/psykolog/präst		
1	☐	Far eller styvfar		
1	☐	Bror eller styvbror		
1	☐	Son/styvson		
1	☐	Farfar/morfar		
1	☐	Annan släkting		
1	☐	Vän		
1	☐	Bekant/granne		
1	☐	Någon okänd		
1	☐	Någon annan, ange vem?.....		

Nu kommer några frågor om olika former av *hot, fysiskt våld* och *sexuella övergrepp*. Frågorna gäller fortfarande män du *inte* har och *inte* har haft en sexuell relation med.

ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15 ÅRS-DAG!

26 Har det hänt att en man, som du <u>inte</u> har och <u>inte</u> har haft en sexuell relation med har...	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!				
1 tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐ 1	☐ 2	☐ 1	☐ 2
2 försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
3 tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet, när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
4 tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐
5 utsatt dig för fysiskt våld, (Med <i>fysiskt våld</i> menas t.ex. att bli slagen i ansiktet eller på kroppen, att bli knuffad, att bli upptröckt mot en vägg, att bli sparkad, fasthållen för att bli slagen, biten, att bli knivskuren eller skjuten)?	☐	☐	☐	☐
6 ansikte mot ansikte hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐
7 per telefon eller brev hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐

Om du aldrig varit med om något av det som nämns i fråga 26, gå vidare till instruktionen vid fråga 33.

27 Hur många gånger har du varit med om det som nämndes i fråga 26?	
De senaste 12 månaderna	Tidigare
1 ☐ 1 gång	1 ☐ 1 gång
2 ☐ 2-10 ggr	2 ☐ 2-10 ggr
3 ☐ 11-50 ggr	3 ☐ 11-50 ggr
4 ☐ Fler än 50 ggr	4 ☐ Fler än 50 ggr
5 ☐ Vet ej/minns ej	5 ☐ Vet ej/minns ej
6 ☐ Ingen gång	6 ☐ Ingen gång

28 Vilket av alternativen i fråga 26 hände <i>senast</i> ?							
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ Vet ej/minns ej

<p>29 När skedde det?</p> <p>1 ☐ För mindre än 1 år sedan</p> <p>2 ☐ För 1 - 5 år sedan</p> <p>3 ☐ För 6 - 10 år sedan</p> <p>4 ☐ För mer än 10 år sedan</p>
<p>30 Var befann du dig när det senast hände?</p> <p>01 ☐ I min egen bostad</p> <p>02 ☐ I någon annans bostad</p> <p>03 ☐ På gården eller i trappuppgången till ett bostadshus</p> <p>04 ☐ I skolan eller på arbetsplatsen</p> <p>05 ☐ På en restaurang/danslokal</p> <p>06 ☐ I en bil</p> <p>07 ☐ På någon form av kollektivtrafik, t.ex. buss</p> <p>08 ☐ På något annat ställe inomhus</p> <p>09 ☐ På en gata, ett torg eller annan offentlig plats</p> <p>10 ☐ I en park eller skog</p> <p>11 ☐ På något annat ställe utomhus</p> <p>12 ☐ Vet ej/minns ej</p>
<p>31 Vem var mannen/männen som utsatte dig den senaste gången?</p> <p>1 ☐ Chef/handledare/lärare</p> <p>1 ☐ Arbets- eller studiekamrat/kollega</p> <p>1 ☐ Klient/kund/patient</p> <p>1 ☐ Läkare/psykolog/präst</p> <p>1 ☐ Far/styvfår</p> <p>1 ☐ Bror/styvbror</p> <p>1 ☐ Son/styvson</p> <p>1 ☐ Farfar/morfar</p> <p>1 ☐ Annan släkting</p> <p>1 ☐ Vän</p> <p>1 ☐ Bekant/granne</p> <p>1 ☐ Någon okänd</p> <p>1 ☐ Någon annan. Ange vem .....</p>
<p>32 På vilken ort befann du dig när det inträffade?</p> <p>1 ☐ I Sverige, på min dåvarande hemort</p> <p>2 ☐ I Sverige, på en annan ort än min dåvarande hemort</p> <p>3 ☐ Utomlands</p>

Frågorna som kommer nu (frågorna 33 - 39) gäller hot, fysiskt våld m.m. från pojkvänner och andra män som du har eller har haft en sexuell relation med, men inte varit gift eller bott tillsammans med.

Om du aldrig har haft någon sådan relation, gå till fråga 40.

KOM IHÅG ATT ALLA FRÅGOR GÄLLER HÄNDELSER EFTER DIN 15-ÅRS DAG!

33 Har det hänt att en man du har/har haft en sexuell relation med, men inte varit gift eller bott tillsammans med har...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>		De senaste 12 månaderna		Tidigare
		Ja	Nej	Ja Nej
- använt pornografi på ett sätt som du upplevt som obehagligt eller kränkande?	1	2	1	2
	☐	☐	☐	☐
34 Har det hänt att en man du har/har haft en sexuell relation med, men inte varit gift eller bott tillsammans med har...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>		De senaste 12 månaderna		Tidigare
		Ja	Nej	Ja Nej
1 tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1	2	1	2
	☐	☐	☐	☐
2 försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
3 tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
4 tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t. ex genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐
5 utsatt dig för fysiskt våld?	☐	☐	☐	☐
6 ansikte mot ansikte hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐
7 per telefon eller brev hotat att skada dig fysiskt?	☐	☐	☐	☐

Om du aldrig varit med om något av det som nämns i fråga 34, gå till fråga 40.

35 Hur många gånger har du varit med om det som nämns i fråga 34?	
<u>De senaste 12 månaderna</u>	<u>Tidigare</u>
1 ☐ 1 gång	1 ☐ 1 gång
2 ☐ 2-10 ggr	2 ☐ 2-10 ggr
3 ☐ 11-50 ggr	3 ☐ 11-50 ggr
4 ☐ Fler än 50 ggr	4 ☐ Fler än 50 ggr
5 ☐ Vet ej/minns ej	5 ☐ Vet ej/minns ej
6 ☐ Ingen gång	6 ☐ Ingen gång

36 Vilket av alternativen i fråga 34 hände <i>senast</i>?	
☐ 1	☐ 2
☐ 3	☐ 4
☐ 5	☐ 6
☐ 7	☐ Vet ej/minns ej

37 När skedde det?	
1 ☐ För mindre än 1 år sedan	
2 ☐ För 1 - 5 år sedan	
3 ☐ För 6 - 10 år sedan	
4 ☐ För mer än 10 år sedan	

38 Var ägde det rum?	
01 ☐ I min egen bostad	
02 ☐ I någon annans bostad	
03 ☐ På gården eller i trappuppgången till ett bostadshus	
04 ☐ I skolan eller på arbetsplatsen	
05 ☐ På en restaurang/dansiokal	
06 ☐ I en bil	
07 ☐ På någon form av kollektivtrafik, t.ex. buss	
08 ☐ På något annat ställe inomhus	
09 ☐ På en gata, ett torg eller annan offentlig plats	
10 ☐ I en park eller skog	
11 ☐ På något annat ställe utomhus	
12 ☐ Vet ej/minns ej	

39 Var befann du dig när det inträffade?	
1 ☐ I Sverige, på min dåvarande hemort	
2 ☐ I Sverige, på en annan ort än min dåvarande hemort	
3 ☐ Utomlands	

Följande frågor (frågorna 40 - 79) gäller äktenskap eller samboförhållanden med män.

40 Vilket är ditt förhållande/civilstånd för närvarande?

- 1 Ogift och bor ej med en man
- 2 Gift och bor med min make
- 3 Sambo med en man
- 4 Gift och bor skild från min make
- 5 Frånskild/separerad från tidigare manlig sambo
- 6 Särbo
- 7 Änka

41 Hur många män har du varit gift eller sambo med?

Räkna med din nuvarande make/sambo!

män

Frågorna nedan handlar om ditt nuvarande äktenskap eller samboförhållande.

Om du inte är gift eller sambo idag men har varit det, gå till fråga 62.

Om du aldrig har varit gift eller sambo med en man, gå till instruktionen vid fråga 80.

42 Hur länge har ditt nuvarande äktenskap/samboförhållande varat?

*Ange antal år och månader!
Om det varat längre tid än 2 år behöver endast år anges.*

år och månader

43 Vilket år är din nuvarande make/sambo född?

19

44 Hur tycker du att ditt och din nuvarande makes/sambos förhållande är?

- 1 Mycket bra
- 2 Bra
- 3 Nöjaktigt
- 4 Inte så bra
- 5 Dåligt
- 6 Mycket dåligt

<p>45 Vilken är din nuvarande makes/sambos sysselsättning för närvarande?</p> <p>01 ☐ Löntagare med heltidsarbete (35 timmar i veckan eller mer)</p> <p>02 ☐ Löntagare med deltidsarbete (mindre än 35 timmar i veckan)</p> <p>03 ☐ Lantbruksföretagare</p> <p>04 ☐ Annan företagare</p> <p>05 ☐ Föräldraledig</p> <p>06 ☐ Arbetslös</p> <p>07 ☐ Pensionerad</p> <p>08 ☐ Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)</p> <p>09 ☐ Studerande</p> <p>10 ☐ Sköter hemmet</p> <p>11 ☐ Annat, ange vad .....</p>
<p>46 Vilket är din nuvarande makes/sambos yrke?</p> <p>.....</p>
<p>47 Vilken är den högsta utbildningsnivå din nuvarande make/sambo avslutat?</p> <p>1 ☐ Har ej genomgått obligatorisk skola</p> <p>2 ☐ Obligatorisk skola (folkskola, enhetsskola, grundskola)</p> <p>3 ☐ Påbyggnadsskola (realskola, gymnasium, folkhögskola)</p> <p>4 ☐ Universitet/ högskola utan examen</p> <p>5 ☐ Universitet/ högskola med examen</p> <p>6 ☐ Annan. Ange vilken.....</p>
<p>48 Var är din nuvarande make/sambo född?</p> <p>1 ☐ I Sverige</p> <p>2 ☐ I ett annat nordiskt land</p> <p>3 ☐ I ett annat europeiskt land</p> <p>4 ☐ I Afrika</p> <p>5 ☐ I Asien</p> <p>6 ☐ I Nordamerika</p> <p>7 ☐ I Latinamerika</p> <p>8 ☐ I Australien</p> <p>9 ☐ Vet ej</p>

49 Var är din nuvarande makes/sambos föräldrar födda?		
<u>Din makes/sambos mor</u>		<u>Din makes/sambos far</u>
1 ☐ I Sverige		1 ☐ I Sverige
2 ☐ I ett annat nordiskt land		2 ☐ I ett annat nordiskt land
3 ☐ I ett annat europeiskt land		3 ☐ I ett annat europeiskt land
4 ☐ I Afrika		4 ☐ I Afrika
5 ☐ I Asien		5 ☐ I Asien
6 ☐ I Nordamerika		6 ☐ I Nordamerika
7 ☐ I Latinamerika		7 ☐ I Latinamerika
8 ☐ I Australien		8 ☐ I Australien
9 ☐ Vet ej		9 ☐ Vet ej
50 Hur ofta dricker/använder din nuvarande make/sambo alkohol och/eller droger?		
<u>Alkohol (ej lätt- eller folköl)</u>		<u>Droger</u>
1 ☐ Varje dag		1 ☐ Varje dag
2 ☐ 2-3 gånger/vecka		2 ☐ 2-3 gånger/vecka
3 ☐ 1-2 gånger/vecka		3 ☐ 1-2 gånger/vecka
4 ☐ Någon gång i månaden		4 ☐ Någon gång i månaden
5 ☐ Varannan månad		5 ☐ Varannan månad
6 ☐ Några gånger/år		6 ☐ Några gånger/år
7 ☐ Inte under senaste året		7 ☐ Inte under senaste året
8 ☐ Aldrig		8 ☐ Aldrig
9 ☐ Vet ej		9 ☐ Vet ej
51 Passar någon eller några av de här beskrivningarna in på din nuvarande make/sambo?		
	Ja 1	Nej 2
- Han är svartsjuk och kräver att få veta vem du träffat och vad du gjort	☐	☐
- Han kallar dig nedsättande saker	☐	☐
- Han får dig att känna dig underlägsen och dålig	☐	☐
- Han startar ofta bråk när du ska träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han förbjuder dig att träffa släkt eller vänner	☐	☐
- Han låter dig inte besluta om pengar eller köpa saker som du vill	☐	☐
- Han förbjuder dig att arbeta utanför hemmet	☐	☐
- Han hotar med att skada dina/era barn	☐	☐
- Han skadar avsiktligt dina saker eller saker du tycker om	☐	☐
- Han hotar att göra sig själv illa om du lämnade honom	☐	☐

52 Har din nuvarande make/sambo någonsin...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>				
	De senaste <u>12 månaderna</u>		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- använt pornografi på ett sätt som du upplevt som obehagligt eller kränkande?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
53 Har din nuvarande make/sambo någonsin...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>				
	De senaste <u>12 månaderna</u>		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
- tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
- tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐
54 Har din nuvarande make/sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt?				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>				
	De senaste <u>12 månaderna</u>		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- Kastat något på dig, något som skulle kunna göra dig illa	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- Knuffat dig, hållit fast dig eller släpat dig	☐	☐	☐	☐
- Slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål, eller sparkat dig	☐	☐	☐	☐
- Tagit stryptag på dig eller försökt kväva dig	☐	☐	☐	☐
- Bankat ditt huvud mot något	☐	☐	☐	☐
- Hotat med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen	☐	☐	☐	☐
- Varit våldsam på något annat sätt	☐	☐	☐	☐
Ange hur.....				

Om du aldrig varit med om något av det som nämndes i fråga 53 och 54 gå till instruktionerna vid fråga 62.

Om du har kryssat i något av alternativen i frågorna 53 eller 54, gå till fråga 55.

55 Hur många gånger har du blivit utsatt för det som nämndes i fråga 53 och 54 av din nuvarande make/sambo?	
<u>De senaste 12 månaderna</u>	<u>Tidigare</u>
1 ☐ 1 gång	1 ☐ 1 gång
2 ☐ 2-10 ggr	2 ☐ 2-10 ggr
3 ☐ 11-50 ggr	3 ☐ 11-50 ggr
4 ☐ Fler än 50 ggr	4 ☐ Fler än 50 ggr
5 ☐ Vet ej/minns ej	5 ☐ Vet ej/minns ej
6 ☐ Ingen gång	6 ☐ Ingen gång

56 När utsatte din nuvarande make/sambo dig för första gången för någon typ av övergrepp (hot, fysiskt våld eller sexuella övergrepp)?	
1 ☐ För mindre än 1 år sedan	
2 ☐ För 1 år sedan	
3 ☐ För 2 år sedan	
4 ☐ För 3 - 4 år sedan	
5 ☐ För 5 - 6 år sedan	
6 ☐ För 7- 10 år sedan	
7 ☐ För mer än 10 år sedan	
8 ☐ Vet ej/minns ej	

57 När utsatte din nuvarande make/sambo dig <i>senast</i>?	
01 ☐ Under den senaste månaden	
02 ☐ För 2 - 3 månader sedan	
03 ☐ För 4 - 6 månader sedan	
04 ☐ För 7 - 11 månader sedan	
05 ☐ För 1 år sedan	
06 ☐ För 2 år sedan	
07 ☐ För 3 - 4 år sedan	
08 ☐ För 5 - 10 år sedan	
09 ☐ För mer än 10 år sedan	
10 ☐ Vet ej/minns ej	

<p>58 Blev du hotad eller utsatt för fysiskt våld eller sexuella övergrepp av din nuvarande make/sambo innan ni gifte er eller flyttade ihop?</p> <p>1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej/minns ej</p>																				
<p>59 Om du väntat barn med din nuvarande make/sambo, blev du utsatt för någon form av hot av honom medan du var gravid?</p> <p>1 ☐ Ja, men hoten började före graviditeten 2 ☐ Ja, hoten började under graviditeten 3 ☐ Nej, men hoten började innan barnet fyllt ett år 4 ☐ Nej 5 ☐ Vet ej/minns ej 6 ☐ Har aldrig väntat barn med min nuvarande make/sambo</p>																				
<p>60 Om du väntat barn med din nuvarande make/sambo, blev du utsatt för någon form av fysiskt våld eller sexuella övergrepp av honom medan du var gravid?</p> <p>1 ☐ Ja, men våldet började före graviditeten 2 ☐ Ja, våldet började under graviditeten 3 ☐ Nej, men våldet började innan barnet hade fyllt ett år 4 ☐ Nej 5 ☐ Vet inte 6 ☐ Har aldrig väntat barn med min nuvarande make/sambo</p>																				
<p>61 Om du/ni har barn, har något av dina/era barn...</p> <table><thead><tr><th></th><th>Ja</th><th>Nej</th><th>Vet ej/minns ej</th></tr><tr><th></th><th>1</th><th>2</th><th>3</th></tr></thead><tbody><tr><td>- sett eller hört din make/sambo vara våldsam mot dig?</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>- blivit utsatt för våld av din make/sambo?</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr><tr><td>- blivit utsatt för någon form av sexuella övergrepp av din make/sambo?</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td></tr></tbody></table>		Ja	Nej	Vet ej/minns ej		1	2	3	- sett eller hört din make/sambo vara våldsam mot dig?	☐	☐	☐	- blivit utsatt för våld av din make/sambo?	☐	☐	☐	- blivit utsatt för någon form av sexuella övergrepp av din make/sambo?	☐	☐	☐
	Ja	Nej	Vet ej/minns ej																	
	1	2	3																	
- sett eller hört din make/sambo vara våldsam mot dig?	☐	☐	☐																	
- blivit utsatt för våld av din make/sambo?	☐	☐	☐																	
- blivit utsatt för någon form av sexuella övergrepp av din make/sambo?	☐	☐	☐																	

Om din nuvarande relation är första gången du varit gift eller sambo, gå till instruktionen vid fråga 80.

Frågorna 62 - 79 handlar om *före detta* makar/sambos.

62 Passar någon eller några av de här beskrivningarna in på någon tidigare make/sambo till dig?				
		Ja 1	Nej 2	
- Han var svartsjuk och krävde att få veta vem du träffat och vad du gjort	☐		☐	
- Han kallade dig nedsättande saker	☐		☐	
- Han fick dig att känna dig underlägsen och dålig	☐		☐	
- Han startade ofta bråk när du skulle träffa släkt eller vänner	☐		☐	
- Han förbjöd dig att träffa släkt eller vänner	☐		☐	
- Han lät dig inte besluta om pengar eller köpa saker som du ville	☐		☐	
- Han förbjöd dig att arbeta utanför hemmet	☐		☐	
- Han hotade med att skada dina/era barn	☐		☐	
- Han skadade avsiktligt dina saker eller saker du tyckte om	☐		☐	
- Han hotade att göra sig själv illa om du lämnade honom	☐		☐	
63 Har någon tidigare make/sambo någonsin ...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- använt pornografi på ett sätt som du upplevt som obehagligt eller kränkande?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
64 Har någon tidigare make/sambo någonsin ...				
<i>Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!</i>	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- tvingat dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	1 ☐	2 ☐	1 ☐	2 ☐
- försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet genom att hota dig, hålla fast dig eller göra dig illa på något sätt?	☐	☐	☐	☐
- tvingat dig eller försökt tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet när du inte kunnat försvara dig, för att du t.ex. varit sovande eller drogad?	☐	☐	☐	☐
- tagit i dig på ett sexuellt sätt mot din vilja, t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa eller krama?	☐	☐	☐	☐

65 Har någon tidigare make/ sambo någonsin uppträtt våldsamt mot dig på något av följande sätt?

Ange svar både för "de senaste 12 månaderna" och "tidigare", alltså två kryss per rad!

	De senaste 12 månaderna		Tidigare	
	Ja	Nej	Ja	Nej
- Hotat med att göra dig illa fysiskt	☐ 1	☐ 2	☐ 1	☐ 2
- Kastat något på dig, något som skulle kunna göra dig illa	☐	☐	☐	☐
- Knuffat dig, hållit fast dig eller släpat dig	☐	☐	☐	☐
- Slagit dig med knytnäven, slagit dig med något hårt föremål, eller sparkat dig	☐	☐	☐	☐
- Tagit stryptag på dig eller försökt kväva dig	☐	☐	☐	☐
- Bankat ditt huvud mot något	☐	☐	☐	☐
- Hotat med eller använt kniv, skjutvapen eller annat vapen	☐	☐	☐	☐
- Varit våldsam på något annat sätt.	☐	☐	☐	☐

Ange hur.....

Om du aldrig blivit utsatt för de former av fysiskt/sexuellt våld eller hot som nämndes i fråga 64 och 65 av en före detta make/sambo, gå till instruktionen vid fråga 80.

Följande frågor avser ditt senast avslutade förhållande (äktenskap eller samboförhållande) där du blev utsatt för hot eller våld eller sexuella övergrepp. Tänk alltså inte på din nuvarande relation, även om du är utsatt för våld och hot i den.

66 Hur många gånger har du blivit utsatt för det som nämndes i fråga 64 och 65 av din före detta make/sambo?

De senaste 12 månaderna	Tidigare
1 ☐ 1 gång	1 ☐ 1 gång
2 ☐ 2-10 gånger	2 ☐ 2-10 gånger
3 ☐ 11-50 gånger	3 ☐ 11-50 gånger
4 ☐ Fler än 50 gånger	4 ☐ Fler än 50 gånger
5 ☐ Vet ej/minns ej	5 ☐ Vet ej/minns ej
6 ☐ Ingen gång	6 ☐ Ingen gång

67 Utsatte din före detta make/sambo dig för någon form av hot, fysiskt våld eller sexuella övergrepp innan ni gifte er eller flyttade ihop?

1 Ja

2 Nej

3 Vet ej/minns ej

<p>68 Om du väntat barn med din före detta make/sambo, utsatte han dig för någon form av hot medan du var gravid?</p> <p>1 ☐ Ja, men hoten började före graviditeten</p> <p>2 ☐ Ja, hoten började under graviditeten</p> <p>3 ☐ Nej, men hoten började innan barnet fyllt ett år</p> <p>4 ☐ Nej</p> <p>5 ☐ Vet ej/minns ej</p> <p>6 ☐ Har aldrig väntat barn med min före detta make/sambo</p>																							
<p>69 Om du väntat barn med din före detta make/sambo, utsatte han dig för någon form av fysiskt våld eller sexuella övergrepp medan du var gravid?</p> <p>1 ☐ Ja, men våldet började före graviditeten</p> <p>2 ☐ Ja, våldet började under graviditeten</p> <p>3 ☐ Nej, men våldet började innan barnet fyllt ett år</p> <p>4 ☐ Nej</p> <p>5 ☐ Vet ej/minns ej</p> <p>6 ☐ Har aldrig väntat barn med min före detta make/sambo</p>																							
<p>70 Har din före detta make/sambo efter att ni skildes eller flyttade isär...</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ja 1</th> <th>Nej 2</th> <th>Vet ej/minns ej 3</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 - hotat dig ansikte mot ansikte eller per telefon?</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>2 - kommit till din bostad mot din vilja?</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>3 - väntat, stått på lur eller förföljt dig?</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>4 - utsatt dig för fysiskt eller sexuellt våld?</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>					Ja 1	Nej 2	Vet ej/minns ej 3	1 - hotat dig ansikte mot ansikte eller per telefon?	☐	☐	☐	2 - kommit till din bostad mot din vilja?	☐	☐	☐	3 - väntat, stått på lur eller förföljt dig?	☐	☐	☐	4 - utsatt dig för fysiskt eller sexuellt våld?	☐	☐	☐
	Ja 1	Nej 2	Vet ej/minns ej 3																				
1 - hotat dig ansikte mot ansikte eller per telefon?	☐	☐	☐																				
2 - kommit till din bostad mot din vilja?	☐	☐	☐																				
3 - väntat, stått på lur eller förföljt dig?	☐	☐	☐																				
4 - utsatt dig för fysiskt eller sexuellt våld?	☐	☐	☐																				
<p>71 Har det någon gång hänt att din före detta make/sambo utsatt dig för någon av de former av hot, våld eller trakasserier som nämndes i fråga 70 i samband med umgänge med gemensamma barn eller i samband med att du /han hämtat eller lämnat barnen?</p> <p>1 ☐ Har inga gemensamma barn → Gå till fråga 73</p> <p>2 ☐ Nej</p> <p>3 ☐ Ja. Ange vad genom att markera vilket/vilka av alternativen i fråga 70 det gäller →</p> <table border="0"> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> </tr> </table> <p>4 ☐ Vet ej/minns ej</p>				☐	☐	☐	☐	1	2	3	4												
☐	☐	☐	☐																				
1	2	3	4																				

72 Om du/ni har barn, har något av dina/era barn...			
	Ja	Nej	Vet ej/minns ej
- sett eller hört din före detta make/sambo vara våldsam mot dig?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
- blivit utsatt för våld av din före detta make/sambo?	☐	☐	☐
- blivit utsatt för någon form av sexuella övergrepp av din före detta make/sambo?	☐	☐	☐
73 Vilken är den högsta utbildningsnivå din före detta make/sambo avslutat?			
1	☐	Har ej genomgått obligatorisk skola	
2	☐	Obligatorisk skola (folkskola, enhetsskola, grundskola)	
3	☐	Påbyggnadsskola (realskola, gymnasium, folkhögskola)	
4	☐	Universitet/ högskola utan examen	
5	☐	Universitet/ högskola med examen	
6	☐	Annan. Ange vilken.....	
74 Vilket var din före detta makes/sambos yrke, medan ni var gifta/sambos?			
.....			
75 Var är din före detta make/sambo född?			
1	☐	I Sverige	
2	☐	I ett annat nordiskt land	
3	☐	I ett annat europeiskt land	
4	☐	I Afrika	
5	☐	I Asien	
6	☐	I Nordamerika	
7	☐	I Latinamerika	
8	☐	I Australien	
9	☐	Vet ej	

76 Var är din före detta makes/sambos föräldrar födda?Din före detta makes/sambos mor

- 1 I Sverige
 2 I ett annat nordiskt land
 3 I ett annat europeiskt land
 4 I Afrika
 5 I Asien
 6 I Nordamerika
 7 I Latinamerika
 8 I Australien
 9 Vet ej

Din före detta makes/sambos far

- 1 I Sverige
 2 I ett annat nordiskt land
 3 I ett annat europeiskt land
 4 I Afrika
 5 I Asien
 6 I Nordamerika
 7 I Latinamerika
 8 I Australien
 9 Vet ej

77 Under den sista månade ni bodde ihop, hur ofta drack/ använde din före detta make/sambo alkohol och/eller droger?Alkohol (ej lätt- eller folköl)

- 1 Varje dag
 2 2-3 gånger/vecka
 3 1-2 gånger/vecka
 4 Varannan vecka
 5 En gång
 6 Ingen gång
 7 Vet ej/minns ej

Droger

- 1 Varje dag
 2 2-3 gånger/vecka
 3 1-2 gånger/vecka
 4 Varannan vecka
 5 En gång
 6 Ingen gång
 7 Vet ej/minns ej

78 När flyttade ni isär för gott?19 **79 Hur länge varade ert förhållande?***Ange antal år och månader!**Om det varade längre tid än 2 år behöver endast år anges.* år och månader

FRÅGORNA NEDAN HANDLAR OM ALLT VÅLD OCH ALLA HOTEISER SOM DU BLIVIT UTSATT FÖR AV NÅGON MAN EFTER DIN 15-ÅRS DAG.

Du som inte har några erfarenheter av hot, våld eller sexuella övergrepp från någon man, gå vidare till instruktionen vid fråga 102.

80 Har du någon gång fått fysiska skador på grund av att du utsatts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp?

Flera alternativ kan anges!

- 1 Inga fysiska skador → Gå till fråga 86
- 1 Blåmärken, skrubbsår
- 1 Sår
- 1 Sträckning, muskelbristning eller något gick ur led
- 1 Benbrott
- 1 Tandskada
- 1 Missfall
- 1 Inre skador
- 1 Hjärnskakning
- 1 Värk/smärta i kroppen
- 1 Annan skada, ange vad .....

81 Sökte du vård för dina skador?

- 1 Nej, eftersom de var så lindriga → Gå till fråga 86
- 2 Nej, men jag borde ha gjort det → Gå till fråga 86
- 3 Ja, jag besökte läkare eller sjuksköterska, men lades inte in på sjukhus
- 4 Ja, jag lades in på sjukhus

82 Berättade du för den som behandlade dig att orsaken till dina skador var våld från en man?

- 1 Ja
- 2 Nej

83 Hur nöjd var du med den vård du fick?

- 1 Mycket nöjd
- 2 Ganska nöjd
- 3 Inte så nöjd
- 4 Missnöjd

84 Förekom följande problem när du hade kontakt med vården?		
	Ja 1	Nej 2
- Personalen bagatelliserade ditt fall eller var ointresserad	☐	☐
- Du fick dålig information om andra möjligheter till stöd och hjälp	☐	☐
- Personalen bröt mot sekretessen eller tystnadsplikten	☐	☐
- Annat problem. Ange vad.....	☐	☐
85 Har det någon gång skrivits ett intyg om dina skador (ett rättsintyg) då du varit i kontakt med vården?		
1	☐ Ja	
2	☐ Nej	
3	☐ Vet ej/minns ej	
86 Hur har dina erfarenheter påverkat dig? Tycker du att de har orsakat något av följande?		
	Ja 1	Nej 2
Rädsla	☐	☐
Skamkänslor	☐	☐
Skuld-känslor	☐	☐
Vrede eller hat	☐	☐
Depression	☐	☐
Trötthet och håglöshet	☐	☐
Dålig självkänsla	☐	☐
Sömnsvårigheter eller mardrömmar	☐	☐
Koncentrationssvårigheter	☐	☐
Svårigheter i förhållande till män	☐	☐
Svårigheter vid gynekologiska undersökningar	☐	☐
Svårigheter i arbete eller studier	☐	☐
Andra problem. Ange vilka	☐	☐
.....		
.....		

För att kunna uppskatta omfattningen av våld mot kvinnor är det viktigt att få reda på om kvinnor anmäler våldshändelser till polisen. Här följer frågor om din *senaste* våldserfarenhet och om du gjorde någon polisanmälan.

87 Vilken typ av våld/övergrepp blev du utsatt för *senast*?

- 01 En man blottade sig för mig
- 02 En okänd man tog i mig på ett sexuellt sätt mot min vilja
- 03 Våldtäktsförsök av en okänd man
- 04 Våldtäkt av en okänd man
- 05 Våldtäktsförsök av en man jag har eller har haft en sexuell relation med
- 06 Våldtäkt av en man jag har eller har haft en sexuell relation med
- 07 Annat sexuellt övergrepp av en man jag har eller har haft en sexuell relation med
- 08 Våldtäktsförsök av en annan man jag känner
- 09 Våldtäkt av en annan man jag känner
- 10 Annat sexuellt övergrepp av en man jag känner
- 11 Fysiskt våld från en okänd man
- 12 Fysiskt våld från en man jag har eller har haft en sexuell relation med
- 13 Fysiskt våld från en annan man jag känner
- 14 Hot från en okänd man
- 15 Hot från en man jag har eller har haft en sexuell relation med
- 16 Hot från en annan man jag känner
- 17 Annat. Ange vad.....

88a Var befann du dig när detta skedde?

- 01 I min egen bostad
- 02 I någon annans bostad
- 03 På gården eller i trappuppgången till ett bostadshus
- 04 I skolan eller på arbetsplatsen
- 05 På en restaurang/danslokal
- 06 I en bil
- 07 På någon form av kollektivtrafik, t.ex. buss
- 08 På något annat ställe inomhus
- 09 På en gata, ett torg eller annan offentlig plats
- 10 I en park eller skog
- 11 På något annat ställe utomhus
- 12 Vet ej/minns ej

88b I vilket land skedde det?

- 1 I Sverige
- 2 Utomlands

89 När skedde detta?

- 1 För mindre än 1 år sedan
- 2 För 1 - 5 år sedan
- 3 För 6 - 10 år sedan
- 4 För mer än 10 år sedan

90 Anmälde du saken till polisen?

- 1 Ja → *Gå till fråga 92*
- 2 Nej, men polisen fick kännedom om det på något annat sätt
- 3 Nej

91 Om du *inte* gjorde en anmälan till polisen, vad var den huvudsakliga orsaken till detta?

Ange endast ett alternativ!

- 1 Jag trodde inte att polisen skulle tro på mig
- 2 Jag trodde inte att polisen kunde göra någonting
- 3 Jag tyckte att det var en för obetydlig händelse
- 4 Jag skämdes eller hade skuld känslor
- 5 Jag var rädd för hämnd från förövaren
- 6 Jag ville inte att polisen skulle bli inblandad
- 7 Jag ville inte att förövaren skulle hamna i fängelse
- 8 Annan orsak. Ange vilken.....
- 9 Vet inte/minns inte

Om du inte haft någon kontakt med den svenska polisen med anledning av att du utsatts för våld, hot, eller sexuella övergrepp, gå till instruktionerna vid fråga 95.

Här följer några frågor om hur du upplevde kontakten med den svenska polisen.

92 När var du senast i kontakt med polisen med anledning av att du utsatts för våld, hot eller sexuella övergrepp?

- 1 För mindre än 1 år sedan
- 2 För 1 - 5 år sedan
- 3 För 6 - 10 år sedan
- 4 För mer än 10 år sedan

93 Hur nöjd var du med polisens sätt att hantera ditt fall?

1 Mycket nöjd
 2 Nöjd
 3 Inte så nöjd
 4 Missnöjd

---

94 Förekom följande problem när du hade kontakt med polisen?

	Ja 1	Nej 2
- Polisen ansträngde sig för lite för att reda ut brottet	☐	☐
- Polisen bagatelliserade ditt fall eller var ointresserad	☐	☐
- Du fick dålig information om andra möjligheter till stöd och hjälp	☐	☐
- Polisen lade skuld på dig för det som hänt	☐	☐
- Annat problem. Ange vad	☐	☐

Frågorna 95 - 101 avser ditt *senaste* äktenskap/samboförhållande där hot, fysiskt våld eller sexuella övergrepp förekommit. Räkna även med *ditt nuvarande* äktenskap/samboförhållande.

Har du inte varit utsatt för hot, våld eller sexuella övergrepp av en make/sambo, gå till fråga 102.

**95 Har du *någon gång* sökt hjälp hos följande instanser?
 Hur nöjd var du i så fall med den hjälp du fick?**

	Nej 1	Ja, nöjd med hjälpen 2	Ja, men miss- nöjd med hjälpen 3
Kvinnojour	☐	☐	☐
Brottsofferjour	☐	☐	☐
Socialjour	☐	☐	☐
Socialekreterare	☐	☐	☐
Advokat	☐	☐	☐
Familjerådgivning	☐	☐	☐
Psykiatri	☐	☐	☐
Annan sjukvård	☐	☐	☐
Annan instans. Ange vilken	☐	☐	☐
.....			

96 Om du aldrig sökt hjälp hos någon av de instanser som nämndes i fråga 95, vad var den huvudsakliga orsaken till detta?

Ange endast ett alternativ!

- 01 Jag visste inte var jag skulle söka hjälp
- 02 Det fanns inte sådana tjänster tillgängliga
- 03 Köerna var för långa
- 04 Jag tyckte att saken var för obetydlig
- 05 Jag skämdes
- 06 Jag var rädd för att bli behandlad som om det var mitt eget fel
- 07 Ingen skulle ha trott mig
- 08 Min make/sambo hindrade dig
- 09 Jag var rädd för att förlora barnen
- 10 Jag ville inte att förhållandet skulle ta slut
- 11 Jag ville inte ha eller behövde inte hjälp
- 12 Annan orsak. Ange vilken.....
- 13 Vet ej/minns ej

97 Har det någonsin hänt att du lämnat eller varit separerad från din make/sambo på grund av att hans hot, fysiska våld eller sexuella övergrepp?

- 1 Nej → Gå till fråga 102
- 2 Ja, jag lämnade hemmet
- 3 Ja, han lämnade hemmet → Gå till fråga 99

98 Om du lämnade hemmet, var bodde du?

Flera alternativ kan anges!

- 1 Hos vänner/släktingar
- 1 I en ny bostad
- 1 På en kvinnojour
- 1 Jourhem (socialtjänsten)
- 1 Hotell eller liknande?
- 1 Annat ställe. Ange var .....

99 Flyttade ni ihop igen?

- 1 Ja
- 2 Nej → Gå till fråga 101

100 Om ni flyttade ihop igen, vilken var den huvudsakliga orsaken?

Ange endast ett alternativ!

- 1 Min make/sambo lovade ändra på sig
- 2 Ekonomiska orsaker
- 3 Jag hade ingenstans att ta vägen
- 4 För barnens skull
- 5 Jag skämdes för att skilja mig/separera
- 6 Jag ville försöka igen
- 7 Jag älskade honom fortfarande
- 8 Annan orsak. Ange vilken .....

101 Om ni inte flyttade ihop igen vilken var den huvudsakliga orsaken?

Ange endast ett alternativ!

- 1 Min makes/sambos våld mot mig eller barnen
- 2 Jag vill leva mitt eget liv
- 3 Min make/sambo ville ha skilsmässa/separera
- 4 Jag hittade en ny partner
- 5 Jag ville att barnen skulle få ett bättre liv
- 6 Min make/sambo dog
- 7 Jag älskade honom inte längre
- 8 Annan orsak. Ange vilken .....

Följande frågor gäller återigen ALLA

102 Var din far/styvför någon gång våldsam mot din mor/styvmor?

- 1 Ja
- 2 Nej
- 3 Jag hade ingen far/styvför
- 4 Jag hade ingen mor/styvmor
- 5 Vet ej/minns ej

103 Var din nuvarande makes/sambos far/styvför någon sin våldsam mot sin partner eller någon annan familjemedlem?				
1	☐	Ja		
2	☐	Nej		
3	☐	Min make/sambo hade ingen far/styvför		
4	☐	Jag har ingen make/sambo		
5	☐	Vet ej/minns ej		
104 Utsatte någon dig för fysiskt våld innan du fyllde 15 år?				
		Ja	Nej	Vet ej/ minns ej
		1	2	3
Far/styvför	☐	☐	☐	☐
Mor/styvmor	☐	☐	☐	☐
Bror	☐	☐	☐	☐
Syster	☐	☐	☐	☐
Annan familjemedlem. Ange vem.....	☐	☐	☐	☐
Någon bekant	☐	☐	☐	☐
Någon okänd	☐	☐	☐	☐
105 Hände det någon gång, innan du fyllde 15 år, att en man...				
		Ja	Nej	Vet ej/ minns ej
		1	2	3
- betedde sig på ett sätt som du upplevde som sexuellt hotfullt?	☐	☐	☐	☐
- tvingade dig till någon form av sexuell aktivitet?	☐	☐	☐	☐
- försökte tvinga dig till någon form av sexuell aktivitet?	☐	☐	☐	☐
106 Har det hänt någon gång, efter att du fyllt 15 år, att någon man har fått dig att delta i någon form av sexuell aktivitet fast du egentligen inte ville?				
1	☐	Ja		
2	☐	Nej → Gå till fråga 109		
3	☐	Vet ej/minns ej		
107 Vem fick dig att ställa upp på det?				
<i>Flera alternativ kan anges!</i>				
1	☐	En pojkvän		
1	☐	En make/sambo		
1	☐	En tillfällig bekant		
1	☐	Annan. Ange vem.....		

108 Hur många gånger har det hänt?		
<u>De senaste 12 månaderna</u>		<u>Tidigare</u>
1 ☐ 1 gång		1 ☐ 1 gång
2 ☐ 2-10 ggr		2 ☐ 2-10 ggr
3 ☐ 11-50 ggr		3 ☐ 11-50 ggr
4 ☐ Fler än 50 ggr		4 ☐ Fler än 50 ggr
5 ☐ Vet ej/minns ej		5 ☐ Vet ej/minns ej
6 ☐ Ingen gång		6 ☐ Ingen gång
109 Har något av dina barn blivit utsatt för misshandel av någon partner till dig?		
1 ☐ Ja, av en före detta make/sambo		
2 ☐ Ja, av nuvarande make/sambo		
3 ☐ Ja, av en pojkvän/tillfällig bekant		
4 ☐ Nej		
5 ☐ Vet ej/minns ej		
6 ☐ Har inga barn		
110 Har något av dina barn blivit utsatt för någon form av sexuella övergrepp av någon partner till dig?		
1 ☐ Ja, av en före detta make/sambo		
2 ☐ Ja, av nuvarande make/sambo		
3 ☐ Ja, av en pojkvän/tillfällig bekant		
4 ☐ Nej		
5 ☐ Vet ej/minns ej		
6 ☐ Har inga barn		
111 Om du blivit utsatt för våldtäkt, våldtäktsförsök eller sexuellt utnyttjande, har det någon gång varit två eller flera gärningsmän?		
1 ☐ Ja		
2 ☐ Nej		
3 ☐ Vet ej/minns ej		
4 ☐ Har inte varit utsatt för våldtäkt, våldtäktsförsök eller sexuellt utnyttjande		
112 Har du någon gång...		
	Ja	Nej
	1	2
- försökt ta ditt liv?	☐	☐
- funderat på att ta ditt liv?	☐	☐

<p>113 Har du någon gång...</p>	<p>Ja</p>	<p>Nej</p>
	<p>1</p>	<p>2</p>
<p>- deltagit i någon form av sexuell aktivitet mot betalning?</p>	<p>☐</p>	<p>☐</p>
<p>- poserat för pornografi mot betalning, t.ex. genom att bli fotograferad eller videofilmad?</p>	<p>☐</p>	<p>☐</p>
<p>- arbetat på en så kallad porrklubb?</p>	<p>☐</p>	<p>☐</p>
<p>Vi vill också fråga dig om Du skulle kunna tänka Dig att delta i en uppföljning av denna enkät? Det gäller både Dig som har erfarenheter av våld eller andra övergrepp och Dig som inte har några sådana erfarenheter. Din anonymitet är naturligtvis fortfarande garanterad, men vi som gör undersökningen kan kontakta dig. Du får när som helst ändra dig och avbryta ditt deltagande.</p>		
<p>114 Skulle du kunna tänka dig att delta i en uppföljning av denna enkät?</p>		
<p>1 ☐</p>	<p>Ja, jag kan tänka mig att delta</p>	
<p>2 ☐</p>	<p>Nej, det är för plågsamt</p>	
<p>3 ☐</p>	<p>Nej, jag har inte tid</p>	
<p>4 ☐</p>	<p>Nej, jag är inte intresserad</p>	
<p>5 ☐</p>	<p>Nej, annat skäl. Ange vilket .....</p>	
<p>6 ☐</p>	<p>Nej</p>	
<p>115 Slutligen vill vi fråga dig, vilka råd skulle Du ge en kvinna som blir utsatt för våld?</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		
<p>.....</p>		

Tack för att du svarade!

Vi i forskargruppen uppskattar mycket att du tagit dig tid för den här undersökningen.

Om du har frågor eller kommer att tänka på något apropå frågorna i den här undersökningen, eller om du vill kontakta oss av någon annan anledning, ring 0200-22 00 33. Samtalet är gratis!

På bifogat blad hittar du information om olika organisationer och myndigheter som stöder utsatta kvinnor. Behåll gärna bladet när du skickar in det besvarade frågeformuläret.

Tack än en gång för din medverkan!

Förberedelser av studien

Pilotstudier

Tre pilotstudier av enkäten har genomförts. En testgrupp bestod av kvinnor med mångkulturell bakgrund och syftet var att testa relevansen av frågorna samt språket i och läsbarheten av enkäten. Den andra pilotgruppen bestod av kvinnor spridda med hänsyn till ålder, yrkesbakgrund och geografisk/demografisk bakgrund. Syftet med denna test var att undersöka relevansen av frågorna, längden på enkäten samt instruktionernas svårighetsgrad. Slutligen gjordes en pilottest i en grupp med professionell vålds- och/eller genusteoretisk kompetens. Syftet var att få synpunkter på ordningsföljden på och placeringen av frågorna, instruktionernas utformning, enkätens längd och svårighetgrad samt om några frågor ansågs integritetskränkande.

Referensgruppen

Till projektet har en referensgrupp varit knuten. Referensgruppen har sammanträtt två gånger; i oktober 1998 samt i maj 1999. I referensgruppen medverkade Eckart Kühlhorn, Brottsförebyggande rådet, Monika Olsson, Brottsförebyggande rådet, Britta Bjelle, generaldirektör för Brottsoffermyndigheten, Bo Lewin, docent vid Uppsala universitet, Maud Eduards, professor vid Stockholms universitet, Gunnel Gustafsson, professor vid Umeå universitet, Sven-Olof Isacson, professor vid Lunds universitet. Referensgruppens ledamöter valdes på grund av deras kompetens att arbeta med statistik och metod och/eller sin kunskap

inom forskningsområdet våld mot kvinnor.

Vid gruppens första möte fördes en allmän diskussion om den första skissen till frågeformulär. Vid det andra mötet förelåg en färdig version av enkäten som då hade testats i två av pilotgrupperna. Referensgruppsmötet syftade till att inhämta gruppens synpunkter på föreliggande enkät. Det framkom därvidlag kritik mot enkätens strukturering samt omfattning från BRÅ's representanter. Kritiken rörde att enkäten inte gav möjlighet att analysera antalet enskilda övergrepp var för sig då frågan om hur många gånger kvinnan utsatts för våld refererar till flera olika gärningar; se fråga 27, 35, 55 och fråga 66.

Kritik framfördes även mot längden på enkäten från BRÅ. Enkätens längd skulle påverka svarsfrekvensen dramatiskt menade man. Referensgruppen anförde i övrigt att enkäten var i huvudsak bra. Värdefulla språkliga ändringar liksom ändringar i svarsalternativen följde av referensgruppens synpunkter.

Den finska omfångsstudien

Projektgruppen besökte Statistikcentralen i Helsingfors och den grupp som där arbetat med den finska studien Fatih, Hope and Battering; Minna Piispa och Markku Heiskanen. Diskussionerna rörde främst praktiska frågor kring enkätens utformning samt deras erfarenheter av insamlingsproceduren. Vår enkät utgår i delar från den finska enkäten och de kontakter vi haft under arbetets gång med den finska projekt-

gruppen var mycket värdefulla, inte minst då deras erfarenheter på några viktiga punkter gav oss möjlighet att förbättra den svenska enkäten. Exempel på konkreta förändringar är att en sänkning av åldern på målgruppen för enkäten, från 18-80 till 18-64 år, beslutades då bortfallet i gruppen kvinnor över 65 år var mycket stort i den finska studien.¹ Vidare tillfördes en fråga rörande huruvida informanterna kunde tänka sig att delta i en uppföljande undersökning. Diskussionerna vid mötet bekräftade också vikten av att enkäten är relativt lättfattlig.

Respondentkontakt

På framsidan av enkäten fanns, tillsammans med information om undersökningen, ett 0200-nummer som kvinnorna kostnadsfritt kunde ringa om de hade frågor om enkäten.

Insamling av data gjordes i samarbete med Statistiska Centralbyrån. På försättsbladet fanns även ett nummer till SCB dit kvinnorna kunde ringa angående frågor om undersökningens genomförande och besvarande. Sammanlagt mottogs 120 samtal till 0200-numret under perioden 1 oktober 1999 – 15 januari 2000.

Av dessa rörde 59 att kvinnan inte ville delta. 11 av dessa samtal ringdes av män för kvinnans räkning. Övriga samtal rörde frågor om anonymiteten eller frågor om hur urvalsdragningen skett. I några fall togs kontakt för att meddela att personen som enkäten riktade sig till tillfälligt bodde utomlands, i några fall att kvinnan ifråga var så gravt förstånds-handikappad att hon inte kunde delta. Ytterligare fall rörde att kvinnan hade synnedsättningar som gjorde det omöjligt att läsa enkäten. Endast 3 samtal

rörde hur frågorna skulle förstås.

Av de som ringde för att meddela att de inte ville delta varierade skälen; någon tyckte att enkäten inte speglade deras erfarenheter i och med att frågor om sexuella övergrepp i barndomen inte togs upp mer än i en fråga, 16 kvinnor tyckte att frågorna var privata och inte var någon man borde göra undersökningar om, 21 kvinnor angav tidsbrist. Fem av de män som ringde angav att kvinnan inte kunde svenska varför hon inte hade möjligheter att svara, fyra män ringde för att säga att kvinnan inte ville delta och två män ringde för att meddela att kvinnan ”inte hade de aktuella problemen” och därför inte ämnade delta.

Praktiskt genomförande

Statistiska Centralbyrån, Avdelningen för befolkning och välfärd Programmet Konsumtion, opinion och Medborgarinflytande anlätades för urvalsdragning till enkäten (10 000 slumpvis utvalda kvinnor mellan 18 och 64 år bosatta i Sverige) samt för utskick, påminnelser, insamling och inskanning av svaren.

SCB medverkade vid framtagning av frågeblankett (SCB ansvarade för lay-out), urvalsdragning, datainsamling, registrering av inkomna svar samt framtagning av resultatfil. Undersökningspopulationen utgjordes i denna undersökning av personer i åldern 18-64 och boende i hela Sverige. Vid urvalstillfället fanns 2 642 563 kvinnor i aktuell ålder.

Som urvalsram användes SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). 10 000 personer födda 1935-1980 valdes ut med samma urvalssannolikhet. Förutom de variabler som inhämtats via frågeblanketten har födelseår, civilstånd, län- och kommun-

kod från SCB:s befolkningsregister påförts svarsregistret.

Utsändningen av blanketterna till de utvalda personerna började den 15 oktober, tack- och påminnelsekort skickades den 27 oktober, första påminnelsen med ny blankett den 10 november samt andra påminnelsen med ny blankett den 1 december. Datainsamlingen avbröts den 27 januari 2000. Då hade 6926 svar inkommit (117 kvinnor hade avlidit eller emigrerat varför det effektiva urvalet uppgick till 9 883 kvinnor). Det totala bortfallet uppgick sålunda till 2 957. Det motsvarar en svarsfrekvens på 70,1 procent.

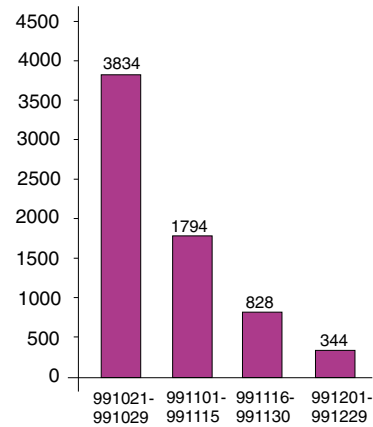

Fig 1. Antal inkomna enkätsvar under oktober, november och december, 1999. (frekvens)

Etikgranskning

När det handlar om våld mot kvinnor kan de metodologiska frågorna inte separeras från de etiska. Det var sålunda viktigt att de kvinnor som deltog i undersökningen gavs fullständig och korrekt information om studien, till exempel om att deltagandet var frivilligt samt hur deras svar skulle behandlas.

Ett centralt etiskt problem när det gäller postenkäter som skickas till kvinnans hem är att kvinnor som fortfarande lever tillsammans med misshandlande män kommer att få enkäten. Vi gjorde här bedömningen att vissa yttre attribut kunde "neutralisera" enkäten. Exempel på sådana attribut var att enkäten skickades i kuvert från SCB, att universitetets logotype fanns på enkäten och att ordet våld inte förekom på framsidan av enkäten utan att vi där talar om kvinnors trygghet.

Ytterligare ett etiskt problem är de svåra och smärtsamma minnen som enkäten kan väcka till liv hos kvinnorna. Trots en fullständig information till respondenten kan det vara svårt för kvinnan att förutse de känslomässiga reaktioner deltagandet i studien kan ge upphov till. Det är med andra ord också ett etiskt problem att ifyllandet av enkäten i sig kan vara mycket smärtsamt.

Vi bedömde att detta problem kunde lindras genom att vi bifogade en lista med alla Sveriges kvinnojourers telefonnummer, samt telefonnummer till andra organisationer som arbetar med människor i kris. Vidare hade vi ett 0200-nummer dit kvinnorna kunde vända sig om det var något de kom att tänka på i samband med enkätfrågorna. Två kvinnor ringde för att tala om de minnen enkäten väckt.

Trots att våld mot kvinnor är ett svårt ämne, betyder detta inte att det nödvändigtvis är så att den som blir utfrågad om sina erfarenheter upplever detta som något negativt. Att fylla i enkäten *kan* också bli ett tillfälle för den intervjuade att namnge vad hon har varit med om och att systematisera sina erfarenheter. Resultaten från pilottesterna bekräftar att dessa reaktioner förekom.

Projektet etikgranskades av Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådets etikkommitté. Kommittén fick tillgång till ett fullständigt material: beskrivning över studiens uppläggning, bakgrundsmaterial, komplett frågeformulär, introduktionsbrev samt den finska enkäten. Efter att ha begärt vissa kompletteringar av bakgrundsinformationen godkände etikkommittén i maj 1999 projektet.

Metod

Datainsamling

Ett viktigt mål för undersökningen var att beskriva vilka erfarenheter kvinnor i Sverige har av våld från män. Vi valde därför att göra undersökningen på ett mycket stort urval (N=10 000) för att på så vis kunna få tillräckliga data även för undergrupper av kvinnor i det svenska samhället. Bland annat därför valde vi en postenkät som data-insamlingsmetod.

I Finland genomfördes 1997 en enkätundersökning om våld mot kvinnor². Vi har studerat den finska enkätens upplägg och anpassat den svenska enkätens utformning efter denna för att möjliggöra jämförelser mellan länderna. Enkäten består av 115 frågor i olika sektioner uppdelade efter vilken relation som finns eller har funnits mellan kvinnan och mannen.

Insamlingen av data gjordes i samarbete med Statistiska Centralbyrån. De inkomna förkodade svaren registrerades av SCB med hjälp av skanner. Öppna svar har inte kunnat bearbetas i den föreliggande rapporten. Vid skanningen genomfördes maskinella variabelkontroller och upptäckta fel korrigerades. När datainsamlingen var avslutad hade 6926 svar inkommit, vilket innebär en svarsfrekvens på 70,1 procent. Med hänsyn till det långa frågeformuläret samt frågornas känsliga natur måste svarsfrekvensen anses vara hög. I 56 fall av de inkomna svaren hade identiteten rivits bort. Dessa svar kunde följaktligen inte

avregistreras i urvalsfilen, men ingår dock i den slutliga svarsfilen. Bortfallsorsakerna preciseras i Tabell 1.

	Antal	%
Urval	10 000	100,0
Övertäckning (döda, emigrerade)	117	1,0
Effektivt urval	9 883	100,0
Insända svar	6 926	70,1
Bortfall	2 957	29,9
Bortfallsorsak:		
Ej avhörd/postretur	2 677	27,1
Vägran	218	2,2
Förhinder/sjukdom	34	0,3
Språksvårigheter	16	0,2
Hemlig/skyddad adress	12	0,1

Tabell 1. Urval och bortfallsorsaker.

Externt och internt bortfall

Eftersom SCB tillhandahöll bakgrundsinformation (ålder, civilstånd, län, medborgarskap och födelseland) för såväl de svarande som de som inte hade svarat, kunde en bortfallsanalys genomföras där dessa två grupper jämfördes. För att undersöka om och hur bortfallet hade påverkat det effektiva urvalet, gjordes två χ^2 tester. Den första är en så kallad *goodness-of-fit* test, som uppskattar hur pass representativa de svarande är för urvalet i stort (se vänster kolumn i Tabell 2). Signifikansnivån bestämdes till .001 och testen visar att signifikanta skillnader mellan de svarande och det ursprungliga urvalet endast föreligger för variablerna *medborgarskap* och *födelseland*.

Den andra χ^2 testen gjordes för att un-

dersöka huruvida det föreligger oberoende i tendensen att svara eller inte svara över de olika kategorierna för bakgrundsvariablerna (höger kolumn i Tabell 2). Signifikansnivån bestämdes också här till .001 och testen visade återigen att det endast för variablerna *medborgarskap* och *födelseland* fanns signifikanta skillnader mellan variabelkategoriernas benägenhet att svara på enkäten. Som framgår av Tabell 2 hade kvinnor födda i Sverige den högsta svarsfrekvensen, därefter kom i fallande ordning kvinnor födda i Norden, Europa samt övriga länder.

Vad gäller det interna bortfallet, dvs icke-svar på enskilda frågor i enkäten, har vi valt att inkludera dessa i procenträkningen för alla frågor.³ Anledningen till detta är dels att vi anser att det innebär en informationsförlust att exkludera dessa svar från rapporteringen. Eftersom detta är den första omfattande studien av mäns våld mot kvinnor i Sverige och avsikten är att ge en så korrekt beskrivning av förhållandena som möjligt, anser vi att även vägran att svara ger information om exempelvis känslighetsgraden på vissa frågor. Vidare kan vi ej på goda grunder anta att vägrarna, om de hade svarat, skulle ha svarat i överensstämmelse med fördelningen för de svarande, varför vi anser att det vore vanskligt att exkludera icke-svaren.

Viktning

För att korrigera den snedhet som fanns för variablerna *medborgarskap* och *födelseland* i benägenhet att svara viktades det slutliga urvalet. Viktningen fick dock göras utifrån variabeln *födelseland*, eftersom endast denna variabel finns med i själva enkäten. Viktningskoefficienterna beräknades utifrån fördelningen i det totala

urvalet, vilket resulterade i att kvinnor födda i Sverige viktades ned, medan kvinnor födda i Norden, Europa och övriga länder viktades upp.

Tabell 3 (sid 130) visar resultatet av *goodness-of-fit* testet för de övriga bakgrundsvariablerna efter viktningen utifrån variabeln *födelseland*. Som framgår av tabellen påverkar inte viktningen fördelningen för dessa variabler. Inga signifikanta skillnader finns mellan ursprungsurvalet och det effektiva urvalet.

Kvalitetskontroll

Eftersom enkäten består av ett antal olika avdelningar, som specificerar olika typer av relationer mellan kvinnor och män, anges för varje sådan avdelning särskilda villkor som ska uppfyllas för att man ska svara på frågorna. Exempelvis gäller frågorna 42–61 endast kvinnor som vid tidpunkten för datainsamlingen levde i ett äktenskap eller samboförhållande.

För att undersöka hur väl instruktionerna till dessa avdelningar och frågor hade uppfattats av de svarande gjordes en kvalitetskontroll som bestod av samkörning mellan sådana villkorsvariabler (t ex civilstånd) med frågor från de olika sektionerna. Denna kontroll visade att det i nästan alla avsnitt med specificerade villkor fanns ett mindre antal kvinnor som svarat trots att de inte uppfyllde villkoren.

För att korrigera dessa felsvar gjordes en omkodning av alla frågor i de olika avdelningarna, så att kvinnor som svarat utan att uppfylla villkoren kodades som ”icke tillämpligt svar”, vilka sedan, tillsammans med övriga kvinnor som inte uppfyllde villkoren, definierades som bortfall i de olika sektionerna. Anledningen till dessa felaktigheter i svarsfilen kan vi bara

Tabell 2. Bortfallsanalys för bakgrundvariabler.

	Urval (N=10000)	Svarande (N=6870 ¹)	Svarat %	Ej svarat %
Ålder 1	$\chi^2 = 1.601$ df = 4 p = .809		$\chi^2 = 5.116$ df = 4 p = .276	
18-24	1355	929	68.6	31.4
25-34	2251	1526	67.8	32.2
35-44	2226	1503	67.5	32.5
45-54	2290	1606	70.1	29.9
55-64	1878	1306	69.5	30.5
Ålder 2	$\chi^2 = 2.018$ df = 4 p = .732		$\chi^2 = 6.448$ df = 4 p = .168	
18-29	2468	1690	68.5	31.5
30-39	2260	1514	67.0	33.0
40-49	2189	1503	68.7	31.3
50-59	2255	1588	70.4	29.6
60-64	828	575	69.4	30.6
Civilstånd	$\chi^2 = 5.063$ df = 3 p = .167		$\chi^2 = 16.177$ df = 3 p = .001	
Gift	4572	3224	70.5	29.5
Ogift	3975	2697	67.8	32.2
Skild	1258	820	65.2	34.8
Änka	195	129	66.2	33.8
Region²	$\chi^2 = 1.857$ df = 2 p = .395		$\chi^2 = 5.942$ df = 2 p = .051	
Götaland	4680	3219	68.8	31.2
Svealand	4042	2743	67.9	32.1
Norrland	1270	908	71.5	28.5
Region+ Storstad³	$\chi^2 = 5.278$ df = 5 p = .383		$\chi^2 = 16.892$ df = 5 p = .005	
Stockholm	2219	1467	66.1	33.9
Malmö+Skåne	1176	785	66.8	33.2
Gtbg+V. Götal	1683	1156	68.7	31.3
Götaland	1821	1278	70.2	29.8
Svealand	1823	1276	70.0	30.0
Norrland	1270	908	71.5	28.5
Medborgarskap	$\chi^2 = 42.682$ df = 3 p = .000		$\chi^2 = 136.364$ df = 3 p = .000	
Svenskt	9332	6533	70.0	30.0
Nordiskt	225	134	59.6	40.4
Europeiskt	207	112	54.1	45.9
Övrigt	236	91	38.6	61.4
Födelseland	$\chi^2 = 71.082$ df = 3 p = .000		$\chi^2 = 227.098$ df = 3 p = .000	
Sverige	8592	6131	71.4	28.6
Norden	429	260	60.6	39.4
Europa	435	233	53.6	46.4
Övrigt	544	246	45.2	54.8

1. Eftersom 56 svarande inte kunde kopplas till registerdata, är antalet svarande något underrepresenterat i bortfallsanalysen (N= 6870 istället för 6926).

2. På grund av att uppgift om län saknades i 8 fall, är N=9992 för denna variabel. Här har en grov länsindelning gjorts för att underlätta jämförelser.

3. Här har storstadslänen skilts ut från den grova länsindelningen.

spekulera kring. Möjligtvis kan de ha sin orsak i språkproblem hos de svarande, eller i att instruktionerna inte har varit tillräckligt klara eller synliga.

Samband och signifikans

Eftersom det huvudsakliga syftet med undersökningen är att ge en beskrivning av kvinnor i Sverige och deras erfarenheter av våld från män, har vi i huvudsak valt att inte presentera några sambandsmått i rapporten. Ett urval av den här storleksordningen (N=6926) innebär att även minimala skillnader i variablernas fördelningar får betydelse, varför i stort sett alla samband mellan variablerna i materialet blir signifikanta. I rapporten presenteras endast signifikanta samband.

Tabell 3. Goodness-of-fit efter viktning för födelse land.

	Urval (N=10000)	Svarande (N=6870 ¹)
Ålder 1	$\chi^2 = 1.102$ df = 4 p = .894	
18-24	1355	932
25-34	2251	1528
35-44	2226	1514
45-54	2290	1607
55-64	1878	1288
Civilstånd	$\chi^2 = 6,940$ df = 3 p = .074	
Gift	4572	3249
Ogift	3975	2660
Skild	1258	832
Änka	195	129
Region²	$\chi^2 = 0,234$ df = 2 p = .889	
Götaland	4680	3215
Svealand	4042	2768
Norrland	1270	886
Region+Storstad³	$\chi^2 = 1,302$ df = 5 p = .935	
Stockholm	2219	1502
Malmö+Skåne	1176	789
Gtbg+V. Götal	1683	1161
Götaland	1821	1265
Svealand	1823	1266
Norrland	1270	886

1. För vissa variabler adderar inte fallen exakt till 6870 på grund av avrundningsfel.

2. På grund av att uppgift om län saknades i 8 fall, är N=9992 för denna variabel. Här har en grov länsindelning gjorts för att underlätta jämförelser.

3. Här har storstadslänen skilts ut från den grova länsindelningen.

1. Brottsoffermyndigheten genomför en särskild, men till omfattningen mindre, studie om våld mot äldre kvinnor.
2. *Faith, Hope and Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland*. Markku Heiskanen, Minna Piispa, Justice 1998:20, Statistikcentren Finland
3. På ett fåtal ställen har denna beräkningsprincip frångåtts. När så har skett anges det särskilt i texten.

Tabeller

APPENDIX 5

Tabell 1. Kvinnor utsatta för våld någon gång efter 15-årsdagen, efter kvinnornas bakgrundsvariabler. Beräknat för alla kvinnor (N= 6926).

	Utsatt för våld totalt	Ja	Nej / Ej svar	Antal	Total%
Ålder	18-24	51.5	48.5	934	100.0
	25-34	48.2	51.8	1536	100.0
	35-44	51.5	48.5	1530	100.0
	45-54	44.0	56.0	1620	100.0
	55-64	36.0	64.0	1304	100.0
	Ej svar	66.7	33.3	3	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	43.3	56.7	65	100.0
	Oblig skolgång	39.9	60.1	1354	100.0
	Påbyggnadsutb	46.3	53.7	3197	100.0
	Univ utan examen	53.3	46.7	506	100.0
	Univ med examen	49.1	50.9	1757	100.0
	Ej svar	30.0	70.0	47	100.0
Sysselsättning	Löntagare	43.8	56.2	4005	100.0
	Företagare	51.3	48.7	195	100.0
	Föräldraledig	45.7	54.3	267	100.0
	Arbetslös	53.9	46.1	378	100.0
	Pensionerad	34.6	65.4	328	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	49.5	50.5	218	100.0
	Studerande	54.3	45.7	819	100.0
	Sköter hemmet	36.3	63.7	67	100.0
	Annat	46.5	53.5	152	100.0
	Ej svar	50.4	49.6	496	100.0
Inkomst	< 5000	48.2	51.8	730	100.0
	5001-10000	45.5	54.5	2984	100.0
	10001-15000	45.0	55.0	1941	100.0
	15001-20000	48.2	51.8	673	100.0
	> 20000	49.6	50.4	316	100.0
	Ej svar	45.0	55.0	283	100.0
Födelse land	Sverige	46.0	54.0	5902	100.0
	Norden	52.6	47.4	295	100.0
	Europa	41.9	58.1	299	100.0
	Afrika	69.2	30.8	42	100.0
	Asien	41.1	58.9	238	100.0
	Nordamerika	63.6	36.4	18	100.0
	Latinamerika	47.8	52.2	75	100.0
	Ej svar	45.6	54.4	57	100.0
Civilstånd	Ogift	43.9	56.1	1374	100.0
	Gift	42.5	57.5	3245	100.0
	Sambo	49.8	50.2	1581	100.0
	Skild	67.1	32.9	459	100.0
	Änka	41.1	58.9	117	100.0
	Ej svar	44.2	55.8	150	100.0
Familjesituation	Ensamst m. barn u 7	42.6	57.4	253	100.0
	Ensamst m. barn ö 7	49.7	50.3	415	100.0
	Ensamst utan barn	46.7	53.3	150	100.0
	Gift med barn u 7	46.4	53.6	690	100.0
	Gift med barn ö 7	46.6	53.4	1053	100.0
	Gift utan barn	41.7	58.3	322	100.0
	Sambo med barn u 7	48.4	51.6	330	100.0
	Sambo med barn ö 7	51.3	48.7	497	100.0
	Sambo utan barn	53.1	46.9	168	100.0

Tabell 2. Kvinnor utsatta för våld från tidigare make eller sambo någon gång, efter kvinnornas bakgrundsvariabler. Beräknat för de kvinnor som varit gifta eller sammanboende (N=2755).

Utsatt för våld från tidigare make/sambo		Ja	Nej	Ej svar	Antal	Total %
Ålder	18-24	32.7	65.0	2.3	374	100.0
	25-34	35.7	62.6	1.7	608	100.0
	35-44	36.7	61.8	1.4	613	100.0
	45-54	36.2	60.8	2.9	639	100.0
	55-64	33.5	64.1	2.4	519	100.0
	Ej svar		100.0		2	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	44.0	52.6	3.4	29	100.0
	Oblig skolgång	35.0	62.4	2.6	549	100.0
	Påbyggnadsutb	36.2	61.6	2.2	1252	100.0
	Univ utan examen	32.2	66.7	1.1	197	100.0
	Univ med examen	34.6	63.4	2.0	714	100.0
	Ej svar	13.1	86.9		15	100.0
Sysselsättning	Löntagare	35.8	62.1	2.0	1628	100.0
	Företagare	30.5	64.8	4.6	83	100.0
	Föräldraledig	28.1	68.9	3.1	108	100.0
	Arbetslös	39.3	59.4	1.3	151	100.0
	Pensionerad	31.1	67.1	1.8	115	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	37.5	62.5		85	100.0
	Studerande	36.7	60.7	2.6	335	100.0
	Sköter hemmet	50.3	49.7		21	100.0
	Annat	34.7	63.3	1.9	49	100.0
	Ej svar	29.7	67.6	2.7	179	100.0
Inkomst	< 5000	33.0	64.2	2.7	291	100.0
	5001-10000	35.9	62.2	1.9	1155	100.0
	10001-15000	35.2	62.6	2.2	787	100.0
	15001-20000	34.7	62.5	2.8	257	100.0
	> 20000	34.9	62.9	2.1	141	100.0
	Ej svar	35.8	63.4	.8	123	100.0
Födelseland	Sverige	35.5	62.4	2.1	2333	100.0
	Norden	35.8	60.0	4.2	133	100.0
	Europa	29.0	69.2	1.9	130	100.0
	Afrika	36.4	63.6		18	100.0
	Asien	44.2	55.8		85	100.0
	Nordamerika	33.3	66.7		5	100.0
	Latinamerika	17.6	76.5	5.9	28	100.0
	Ej svar	25.0	75.0		24	100.0
Civilstånd	Ogift	42.8	53.5	3.7	558	100.0
	Gift	27.6	70.8	1.6	859	100.0
	Sambo	32.0	66.3	1.6	770	100.0
	Skild	49.7	48.0	2.3	425	100.0
	Änka	16.0	82.8	1.2	82	100.0
	Ej svar	38.9	59.5	1.6	60	100.0
Familjesituation	Ensamst med barn u 7	41.4	55.6	2.9	98	100.0
	Ensamst med barn ö 7	46.6	49.6	3.8	178	100.0
	Ensamst utan barn	54.1	44.3	1.6	61	100.0
	Gift med barn u 7	34.4	63.9	1.7	184	100.0
	Gift med barn ö 7	35.9	62.6	1.5	270	100.0
	Gift utan barn	20.3	78.6	1.1	85	100.0
	Sambo med barn u 7	26.9	72.5	.6	153	100.0
	Sambo med barn ö 7	28.3	70.0	1.7	240	100.0
	Sambo utan barn	37.5	59.4	3.1	92	100.0

APPENDIX 5

Tabell 3. Kvinnor utsatta för våld från nuvarande make eller sambo någon gång, efter kvinnornas bakgrundsvariabler. Beräknat för de kvinnor som var gifta eller sammanboende (N=4771).

Utsatt för våld från nuvarande make/sambo		Ja	Nej	Ej svar	Antal	Total %
Ålder	18-24	12.5	83.4	4.2	604	100.0
	25-34	8.8	87.7	3.4	1086	100.0
	35-44	10.4	85.7	3.9	1100	100.0
	45-54	10.9	84.7	4.4	1084	100.0
	55-64	10.6	82.4	7.0	895	100.0
	Ej svar		50.0	50.0	2	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	12.9	81.1	6.0	43	100.0
	Oblig skolgång	12.6	82.5	4.8	917	100.0
	Påbyggnadsutb	10.0	85.7	4.3	2189	100.0
	Univ utan examen	7.7	88.1	4.1	350	100.0
	Univ med examen	10.1	84.9	4.9	1237	100.0
	Ej svar	16.8	77.6	5.6	34	100.0
Sysselsättning	Löntagare	10.7	84.7	4.6	2768	100.0
	Företagare	10.3	87.5	2.2	131	100.0
	Föräldraledig	12.1	83.3	4.6	187	100.0
	Arbetslös	13.1	80.9	5.9	256	100.0
	Pensionerad	7.7	86.0	6.2	215	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	8.7	86.5	4.8	155	100.0
	Studerande	10.2	85.9	3.9	560	100.0
	Sköter hemmet	14.3	83.6	2.1	45	100.0
	Annat	12.8	83.4	3.8	100	100.0
	Ej svar	7.9	87.8	4.3	353	100.0
	Inkomst	< 5000	10.0	86.8	3.1	484
5001-10000		11.0	84.2	4.8	2055	100.0
10001-15000		9.6	86.0	4.4	1368	100.0
15001-20000		11.4	84.6	4.0	463	100.0
> 20000		10.0	82.0	8.0	218	100.0
Ej svar		10.1	85.3	4.6	183	100.0
Födelseland	Sverige	10.5	85.0	4.5	4065	100.0
	Norden	11.6	85.5	2.9	192	100.0
	Europa	9.2	85.1	5.7	211	100.0
	Afrika	31.3	62.5	6.3	26	100.0
	Asien	7.8	88.2	3.9	166	100.0
	Nordamerika	14.3	85.7		11	100.0
	Latinamerika	8.8	85.3	5.9	55	100.0
	Ej svar	9.3	83.7	7.0	43	100.0
Familjesituation	Gift med barn u 7	8.8	86.8	4.4	674	100.0
	Gift med barn ö 7	10.1	85.5	4.4	1029	100.0
	Gift utan barn	9.5	86.7	3.8	315	100.0
	Sambo med barn u 7	13.2	82.1	4.7	330	100.0
	Sambo med barn ö 7	13.9	83.1	3.0	497	100.0
	Sambo utan barn	9.8	83.9	6.3	168	100.0

Tabell 4. Kvinnor någon gång utsatta för våld från pojkvän, efter kvinnornas bakgrundsvariabler. Beräknat för de kvinnor som har eller har haft pojkvän (N=5261).

Utsatt för våld från pojkvän		Ja	Nej	Ej svar	Antal	Total %
Ålder	18-24	19.5	77.6	3.0	751	100.0
	25-34	18.0	78.8	3.1	1256	100.0
	35-44	16.5	77.7	5.8	1213	100.0
	45-54	11.8	79.7	8.6	1187	100.0
	55-64	7.7	82.6	9.8	853	100.0
	Ej svar		100.0		1	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	19.2	59.8	20.9	38	100.0
	Oblig skolgång	12.4	76.0	11.6	927	100.0
	Påbyggnadsutb	15.5	79.5	5.0	2425	100.0
	Univ utan examen	20.2	75.4	4.3	413	100.0
	Univ med examen	13.3	82.4	4.3	1426	100.0
	Ej svar	15.0	72.9	12.1	32	100.0
Sysselsättning	Löntagare	12.3	81.9	5.8	3058	100.0
	Företagare	13.5	79.1	7.3	157	100.0
	Föräldraledig	16.8	80.3	3.0	217	100.0
	Arbetslös	23.8	68.7	7.5	280	100.0
	Pensionerad	11.1	75.1	13.8	197	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	22.4	68.1	9.5	151	100.0
	Studerande	19.5	77.5	3.0	677	100.0
	Sköter hemmet	5.6	76.1	18.3	41	100.0
	Annat	17.7	73.8	8.5	123	100.0
	Ej svar	18.5	75.8	5.8	361	100.0
	Inkomst	< 5000	16.5	75.3	8.2	548
5001-10000		16.6	77.4	6.0	2183	100.0
10001-15000		13.0	81.5	5.5	1520	100.0
15001-20000		14.0	82.3	3.7	548	100.0
> 20000		10.3	84.3	5.4	268	100.0
Ej svar		11.7	75.6	12.7	195	100.0
Födelseland	Sverige	14.6	79.9	5.4	4526	100.0
	Norden	15.8	75.4	8.9	225	100.0
	Europa	11.9	80.1	8.0	214	100.0
	Afrika	27.8	55.6	16.7	29	100.0
	Asien	11.9	76.2	11.9	165	100.0
	Nordamerika	44.4	55.6		15	100.0
	Latinamerika	28.1	53.1	18.7	52	100.0
	Ej svar	13.9	83.3	2.8	36	100.0
Civilstånd	Ogift	15.8	78.0	6.1	1044	100.0
	Gift	14.8	79.1	6.2	2463	100.0
	Sambo	14.1	79.6	6.3	1197	100.0
	Skild	13.6	82.6	3.8	358	100.0
	Änka	12.3	81.9	5.9	91	100.0
	Ej svar	18.8	74.9	6.3	109	100.0
Familjesituation	Ensamst med barn u 7	16.7	78.3	5.0	206	100.0
	Ensamst med barn ö 7	16.1	77.9	5.9	328	100.0
	Ensamst utan barn	17.3	79.5	3.3	118	100.0
	Gift med barn u 7	17.0	78.4	4.6	557	100.0
	Gift med barn ö 7	15.4	77.2	7.4	834	100.0
	Gift utan barn	15.5	82.2	2.3	251	100.0
	Sambo med barn u 7	15.8	81.9	2.3	256	100.0
	Sambo med barn ö 7	14.4	79.9	5.8	379	100.0
	Sambo utan barn	9.3	85.7	5.0	136	100.0

APPENDIX 5

Tabell 5. Kvinnor utsatta för våld av män de ej haft någon sexuell relation med, efter kvinnornas bakgrundsvariabler. Beräknat för alla kvinnor (N=6 926).

Utsatt för våld utanför relation		Ja	Nej	Ej svar	Antal	Total %
Ålder	18-24	34.4	62.8	2.8	934	100.0
	25-34	31.6	64.5	3.9	1536	100.0
	35-44	34.8	60.1	5.1	1530	100.0
	45-54	27.7	66.3	6.0	1620	100.0
	55-64	19.4	69.8	10.7	1304	100.0
	Ej svar	66.7		33.3	3	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	21.9	50.0	28.1	65	100.0
	Oblig skolgång	22.6	66.9	10.4	1354	100.0
	Påbyggnadsutb	29.2	66.4	4.4	3197	100.0
	Univ utan examen	41.3	54.9	3.8	506	100.0
	Univ med examen	32.5	63.4	4.1	1757	100.0
	Ej svar	16.6	60.2	23.2	47	100.0
Sysselsättning	Löntagare	26.8	68.2	5.0	4005	100.0
	Företagare	36.4	59.7	3.9	195	100.0
	Föräldraledig	28.6	66.0	5.4	267	100.0
	Arbetslös	31.9	58.2	9.9	378	100.0
	Pensionerad	21.6	65.7	12.7	328	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	35.7	56.3	8.0	218	100.0
	Studerande	38.3	58.8	2.9	819	100.0
	Sköter hemmet	12.6	73.9	13.5	67	100.0
	Annat	32.2	62.2	5.6	152	100.0
	Ej svar	37.1	54.8	8.1	496	100.0
Inkomst	< 5000	32.6	61.9	5.6	730	100.0
	5001-10000	28.0	66.0	6.1	2984	100.0
	10001-15000	28.6	66.5	4.9	1941	100.0
	15001-20000	35.0	61.1	3.9	673	100.0
	> 20000	33.3	61.3	5.5	316	100.0
	Ej svar	27.1	57.7	15.2	283	100.0
Födelseland	Sverige	29.5	65.7	4.8	5902	100.0
	Norden	36.1	55.3	8.6	295	100.0
	Europa	24.8	64.6	10.6	299	100.0
	Afrika	42.3	34.6	23.1	42	100.0
	Asien	22.6	63.7	13.7	238	100.0
	Nordamerika	54.5	45.5		18	100.0
	Latinamerika	32.6	52.2	15.2	75	100.0
	Ej svar	31.6	57.9	10.5	57	100.0
Civilstånd	Ogift	28.2	65.3	6.6	1374	100.0
	Gift	29.2	65.2	5.7	3245	100.0
	Sambo	29.5	64.8	5.7	1581	100.0
	Skild	34.1	60.4	5.5	459	100.0
	Änka	33.6	60.9	5.5	117	100.0
	Ej svar	31.7	64.1	4.2	150	100.0
Familjesituation	Ensamst med barn u 7	28.7	66.3	5.0	253	100.0
	Ensamst med barn ö 7	29.1	66.4	4.4	415	100.0
	Ensamst utan barn	32.4	63.0	4.6	150	100.0
	Gift med barn u 7	32.7	63.7	3.6	690	100.0
	Gift med barn ö 7	31.1	64.6	4.4	1053	100.0
	Gift utan barn	28.3	69.0	2.7	322	100.0
	Sambo med barn u 7	30.1	65.1	4.8	330	100.0
	Sambo med barn ö 7	30.6	64.6	4.8	497	100.0
	Sambo utan barn	31.6	64.2	4.2	168	100.0

Tabell 6. Kvinnor utsatta för trakasserier någon gång, efter kvinnornas bakgrundsvariabler.
Beräknat för alla kvinnor (N=6926).

Utsatt för sexuella trakasserier		Ja	Nej	Ej svar	Antal	Total %
Ålder	18-24	63.6	33.5	2.8	934	100.0
	25-34	64.1	33.6	2.3	1536	100.0
	35-44	60.9	35.0	4.1	1530	100.0
	45-54	51.0	43.5	5.5	1620	100.0
	55-64	40.2	50.2	9.5	1304	100.0
	Ej svar	66.7		33.3	3	100.0
Utbildning	Ej oblig skolgång	33.3	42.6	24.1	65	100.0
	Oblig skolgång	40.0	49.7	10.3	1354	100.0
	Påbyggnadsutb	55.5	40.9	3.6	3197	100.0
	Univ utan examen	70.8	26.4	2.8	506	100.0
	Univ med examen	65.4	32.1	2.5	1757	100.0
	Ej svar	32.6	40.4	27.0	47	100.0
Sysselsättning	Löntagare	55.3	40.7	4.0	4005	100.0
	Företagare	58.4	40.1	1.5	195	100.0
	Föräldraledig	59.0	37.7	3.4	267	100.0
	Arbetslös	53.9	36.9	9.1	378	100.0
	Pensionerad	39.6	47.6	12.8	328	100.0
	Sjukskr/sjukbidr	51.9	37.9	10.2	218	100.0
	Studerande	64.5	32.6	2.9	819	100.0
	Sköter hemmet	34.6	55.2	10.2	67	100.0
	Annat	62.0	34.4	3.6	152	100.0
	Ej svar	57.2	36.1	6.6	496	100.0
Inkomst	< 5000	52.8	40.5	6.6	730	100.0
	5001-10000	53.9	41.1	5.0	2984	100.0
	10001-15000	57.4	38.9	3.7	1941	100.0
	15001-20000	61.0	35.4	3.6	673	100.0
	> 20000	69.0	27.8	3.1	316	100.0
	Ej svar	44.4	42.9	12.7	283	100.0
Födelseland	Sverige	56.5	39.6	3.9	5902	100.0
	Norden	59.8	34.2	6.0	295	100.0
	Europa	46.3	41.1	12.6	299	100.0
	Afrika	57.7	23.1	19.2	42	100.0
	Asien	43.2	46.6	10.3	238	100.0
	Nordamerika	90.9	9.1		18	100.0
	Latinamerika	50.0	30.4	19.6	75	100.0
	Ej svar	54.4	35.1	10.5	57	100.0
Civilstånd	Ogift	55.7	38.8	5.5	1374	100.0
	Gift	55.3	39.8	4.9	3245	100.0
	Sambo	56.1	39.3	4.6	1581	100.0
	Skild	58.0	37.9	4.1	459	100.0
	Änka	57.8	36.7	5.5	117	100.0
	Ej svar	53.7	41.2	5.1	150	100.0
Familjesituation	Ensamst med barn u 7	63.2	33.0	3.9	253	100.0
	Ensamst med barn ö 7	55.8	39.9	4.3	415	100.0
	Ensamst utan barn	65.6	31.7	2.7	150	100.0
	Gift med barn u 7	62.5	33.8	3.7	690	100.0
	Gift med barn ö 7	56.0	39.5	4.5	1053	100.0
	Gift utan barn	60.9	37.9	1.2	322	100.0
	Sambo med barn u 7	59.0	38.0	3.0	330	100.0
	Sambo med barn ö 7	58.8	37.1	4.1	497	100.0
	Sambo utan barn	63.9	35.0	1.1	168	100.0

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1983/84:105

Prop. 1997/98:55

Prop. 1997/98:130

Prop. 1987/88:137

Statens offentliga utredningar

SOU 1982:61

SOU 1995:60

SOU 1998:40

SOU 2001:14

Betänkanden

Bet. 1983/84:JuU25

Riksskrivelser

Rskr. 1983/84:332

Kommittédirektiv

Dir. 1998:48

Dir. 1993:88

Litteratur

Bergman, Bo; *Battered Wives. Why are they beaten and why do they stay?*
Doktorsavhandling Stockholms universitet, Stockholm 1987

Brantsæter, Marianne; *Møter med menn dømt for seksuelle overgrep mot barn.*
Doktorsavhandling Universitetet i Oslo, Oslo 2001

Christensen, Else; *Nordisk psykologi*, nr 3 1990

Dahl, S; *Rape- A hazard to health.* Scandinavian University Press, Oslo 1993

- Drossman, DA, Talley, NJ, Leserman, J et al; Sexual and physical abuse and gastrointestinal illness. Review and recommendations. *Ann Intern Med.* 123:782-94 1995
- Felitti, VJ; Long-term medical consequences of incest, rape and molestation. *South Med J.* 84:328-31 1991
- Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning RSF, NAVF; *Forskningsprogram om kvinnemishandling.* Rapport nr 1, Oslo 1985
- Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning RSF, NAVF; *Forskningsprogram om seksualisert vold,* Rapport nr 2, Oslo 1987
- Hamberg, K, Johansson, E och Lindgren G; "I was always on guard" – an exploration of woman abuse in a group of women with musculoskeletal pain. *Family Practice.* 16:238-244 1999
- Heimer, Gun och Nylén, Lars; Kvinnomisshandel – den tysta epidemin. *Nordisk kriminalkrönika 1999.* Malmö 1999
- Heiskanen, Markku och Piispa, Minna; *Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland.* Statistikcentralen Finland, Justice 1998:20, Helsingfors 1998
- Jeffner, Stina; *Liksom våldtäkt – typ.* Doktorsavhandling Uppsala universitet, Uppsala 1997
- Johnson, Holly; *Dangerous domains: Violence against women in Canada.* Toronto 1996
- Kelly, Liz; *Surviving sexual violence.* University of Minnesota Press 1988
- Lewin, Bo; (red) *Sex i Sverige 1996.* Uppsala Universitets Förlag 1997
- Linton, JS; A population-based study of the relationship between sexual abuse and back pain: establishing a link. *Pain.* 73:47-53 1997
- Lundgren, Eva; *De får da være grenser for kjønn, Voldelig empiri og feministisk teori.* Universitetsforlaget, Oslo 1993

Lundgren, Eva; *La de små barn komme til meg. Barns erfaringer med seksuelle og rituelle overgrep*. J.W. Cappelens forlag AS, Oslo 1994

Lundgren, Eva; *Feminist Theory and Violent Empiricism*. Avebury, Aldershot 1995

Lundgren, Eva; *Ekte kvinne?* Pax Forlag, Oslo 2001

Mellberg, Nea; *När det överkliga blir verklighet. Mödrars situation när deras barn utsätts för sexuella övergrepp av fäder*. Doktorsavhandling under färdigställan vid Umeå universitet, publiceras januari 2002.

Muelleman, RL, Lenaghan, PA, Pakieser, RA; Nonbattering presentations to the ED of women in physically abusive relationships. *Am J Emerg Med*. 16:128-31 1998

Mullen, PE, Romans-Clarkson, SE, Walton, WA et al; Impact of sexual and physical abuse on mental health. *Lancet*. 1:841-5 1988

Plichta, SB & Abraham, C; Violence and Gynecologic health in women < 50 years old. *Am J Obstet Gynecol*. 174:903-7 1996

Scholle, SH, Rost, KM, Golding, JM; Physical abuse among depressed women. *J Gen Intern Med*. 13:607-13 1998

Statistiska centralbyrån; På tal om kvinnor och män. *Lathund om jämställdhet*, Örebro 2000

Statistics Canada; *The violence against women survey*. The Daily, November 18 1993

Tydén, Tanja; *Kvinnliga studenter och sex*. Uppsala universitet, Uppsala 1999

Källor från internet

Makt, våld och kön, Finlands Akademi. Promemoria www.aka.fi 2001-01-10

<http://www.bra.se/web/brott/rattsvasendet/ordlista.html>, 2001-01-10

http://www.bra.se/extra/statistics/extra_view 2001-01-10

Pressmeddelande 990202 – undersökning om sexuella trakasserier.

<http://www.police.se/gemensam/rps/press/sextrrk.htm>.